

แนวทางการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ตำบลประสาธสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

โดย

นายนุติพงษ์ บัวทอง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการประกอบการ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

แนวทางการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ตำบลประสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

โดย

นายอนุพงษ์ บัวทอง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการประกอบการ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

**GUIDELINES FOR DEVELOPMENT OF PRASATSIT TEMPLE FLOATING MARKET
PRASATSIT SUBDISTRICT, DAMNOENSADUAK DISTRICT, RATCHABURI PROVINCE**

By

Nutipong Buathong

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF BUSINESS ADMINISTRATION

Program of Entrepreneurship

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2010

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการพัฒนาตลาดน้ำ
วัดปราสาทสิทธิ์ ตำบลประสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี” เสนอโดยนายอนุติพงษ์
บัวทอง เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
ประกอบการ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ชารัทสนวงศ์)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงเงิน ช่อภักดิ์

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์
มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

..... ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธรรม รัตนโชติ)

...../...../.....

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.อัญจมา นิลนพคุณ)

...../...../.....

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงเงิน ช่อภักดิ์)

...../...../.....

51602328 : สาขาวิชาการประกอบการ

คำสำคัญ : ตลาดน้ำ / ลักษณะทางกายภาพ / ศักยภาพ

นุติพงษ์ บัวทอง : แนวทางการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ตำบลประสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ผศ.ดร. ดวงเงิน ชื้อภักดี. 131หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาลักษณะด้านกายภาพของพื้นที่ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา ศึกษาแนวทางการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ให้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่าง ชาวบ้านหมู่ที่ 5 ตำบลประสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำนวน 495 คน การกำหนดตัวอย่างใช้วิธีของ ยามาเน่ ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้จำนวนทั้งสิ้น 221 คน

ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะด้านกายภาพของพื้นที่ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ มีศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากสภาพพื้นที่ มีทรัพยากรทางกายภาพสูง มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติและวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน มีเทศกาลประเพณีต่างๆ รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น สถาปัตยกรรมที่อยู่อาศัยที่จะสร้างความประทับใจและดึงดูดนักท่องเที่ยว มีทำเลที่ตั้งที่เหมาะสมและอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวบริเวณจังหวัดใกล้เคียง ในพื้นที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ทั้งในด้านสาธารณูปโภคและการคมนาคมที่สะดวกในการเข้าถึงพื้นที่ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาประชาชน มีความพร้อมในการให้ความร่วมมือในการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในถิ่นของตนเอง แนวทางการพัฒนา เริ่มจากการสร้างความเข้มแข็งในชุมชน มีมติดำเนินงานร่วมกันในการทำงาน ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาของพื้นที่ในด้าน จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค เพื่อนำมาพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาวิธีการทำงาน มีการคิดปฏิบัติ ประเมินผลเพื่อเกิดการสรุปการทำงานในแนวทางเดียวกัน ในด้านการท่องเที่ยวอธิบายให้ชุมชนได้รู้ว่า ตนมีทรัพยากรอะไรบ้างที่สามารถก่อประโยชน์ในด้านการท่องเที่ยวเพื่อตระหนักถึงคุณค่า ในทรัพยากรที่มีอยู่และรู้ถึงวิธีการรักษาทรัพยากรนั้น ๆ รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการพัฒนา เพื่อพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ตำบลประสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูงเทียบเท่าตลาดน้ำดำเนินสะดวกและตลาดน้ำอัมพวาที่อยู่ในระดับสากล

สาขาวิชาการประกอบการ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2553

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ .....

51602328 : MAJOR : ENTREPRENEURSHIP

KEY WORDS : FLOATING MARKET / PHYSICAL CHARACTERISTICS / POTENTIAL

NUTIPONG BUATHONG : GUIDELINES FOR DEVELOPMENT OF PRASATSIT
TEMPLE FLOATING MARKET PRASATSIT SUBDISTRICT, DAMNOENSADUAK

DISTRICT, RATCHABURI PROVINCE. THESIS ADVISOR : ASST.PROF. DOUNG-NGERN

SUEPAKDEE, Ph.D. 131 pp.

The purpose of this research was to study the physical characteristics and the potential of the Wat Prasatsit Floating market, the concept of community participation in the development and promotion as sustainable tourism. The research employed the technique of qualitative analysis by participative observation and interviews of 2 local authority officers, 3 local community leaders, 5 farmers and 10 merchants (list of names can be found in appendix section C). Questionnaires were employed as information gathering tool on the 495 members of Village 5 Tambon Prasatsit, Ampher Damneonsaduak, Ratchaburi Prvince. Yamane method was employed to determine the sample with the confidence level of 95% to reach the final number of 221 persons.

The results showed that physical characteristics of Wat Prasatsit Floating market area had the potential to develop into tourism area as the area had an abundance of natural resources and the local culture of the daily life consisting of many traditional festivals and the important local knowledge. The architecture of local dwellings had the potential to impress and attract tourists. The location was close to some of the famous tourist attraction in nearby provinces. Within the area itself, there was many infrastructure as well as convenient transportation. There was local participation in the development of the Wat Prasatsit area into tourism destination in order to promote local tourism industry. The approach to the development started from strengthening the community leaders in agreement to work together then expand into other groups that had the readiness to work with the community through public hearing which explained the concept and the actions. Analyze the problems together to identify the strengths, weaknesses, opportunities and threats or obstacles in order to develop and improve the area. This led to the learning process and developed the process into implementation and assessment of the problems that summarized the approach in the same direction. Explained to the local community to realize the potential values of their own resources in the tourism field and ways to make it into sustainable resources including local participation in the development of Wat Prartsit Floating Market in Tambon Prasatsit, Ampher Damneonsaduak Ratchaburi into a valuable and attractive tourist destination on par with Damneonsaduak Floating Market and Amphawa Floating Market which were both internationally renowned.

Program of Entrepreneurship Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2010

Student's signature .....

Thesis Advisor's signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งในการให้คำปรึกษา แนะนำ และปรับปรุงแก้ไขของ ผู้ช่วยศาสตรา คร.ดวงเงิน ช่อภักดี อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตรา คร. สุธรรม รัตนโชติ ประธานกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.อัฐมา นิลนพคุณ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาเสียสละเวลา เป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ รวมทั้งตรวจสอบแก้ไขวิทยานิพนธ์มาตลอดระยะเวลาดำเนินการวิจัย และขอขอบคุณคณาจารย์ เจ้าหน้าที่คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร ทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในทุกๆ ด้าน

ขอขอบพระคุณ เจ้าหน้าที่สำนักงานเทศบาลตำบลศรีดอนไผ่ เจ้าหน้าที่สำนักงานเทศบาลตำบลประสาธสิทธิ์ เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอดำเนินสะดวก ชาวบ้านตำบลประสาธสิทธิ์ และชาวบ้านตำบลศรีดอนไผ่ทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อความสำเร็จของงานวิจัย รวมถึงกำลังใจที่สำคัญยิ่งจาก ภรรยาและบุตร ญาติพี่น้องครอบครัวบัวทองทุกท่าน รวมทั้งเพื่อนๆทุกท่านที่คอยเป็นกำลังใจ ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนด้านต่างๆ จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สมบูรณ์ และสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ซึ่งผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	5
ขอบเขตการวิจัย.....	5
กรอบแนวความคิด	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
นิยามศัพท์เฉพาะ	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
แนวคิดและทฤษฎีการท่องเที่ยว	11
แนวคิดและทฤษฎีศักยภาพการท่องเที่ยว	24
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว.....	26
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน.....	29
แนวคิดและทฤษฎีความสามารถในการรองรับของพื้นที่	34
การท่องเที่ยวตลาดน้ำ.....	36
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	38
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	44
ผู้ให้ข้อมูลหลัก	44
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	44
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	45
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	49
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	50
การวิเคราะห์ข้อมูล	51

บทที่	หน้า
การวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการพัฒนา.....	51
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ด้านทางกายภาพของตำบลประสาทสิทธิ์.....	52
ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ผล แนวคิดในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา	78
ส่วนที่ 3 วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาตลาดน้ำวัดประสาทสิทธิ์	92
5 สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	99
สรุปผลการวิจัย.....	99
การอภิปรายผล	104
ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้.....	106
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	107
 บรรณานุกรม.....	 108
 ภาคผนวก	 112
ภาคผนวก ก แบบสอบถามการวิจัย	113
ภาคผนวก ข แบบนำสัมภาษณ์	119
ภาคผนวก ค รายชื่อผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์	125
ภาคผนวก ง การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก	127
ภาคผนวก จ ภาพการทำประชาคมโครงการฟื้นฟูตลาดน้ำวัดประสาทสิทธิ์.....	129
 ประวัติผู้วิจัย	 131

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงระยะเวลาขั้นตอนการวิจัย.....	50
2	แสดงจำนวนและร้อยละของเพศ ของข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง.....	78
3	แสดงจำนวนและร้อยละของอายุของข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง.....	78
4	แสดงจำนวนและร้อยละของระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง.....	79
5	แสดงจำนวนและร้อยละของระดับการศึกษาสูงสุดของข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง.....	79
6	แสดงจำนวนและร้อยละของสถานภาพสมรสของข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง.....	80
7	แสดงจำนวนและร้อยละของอาชีพของข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง.....	80
8	แสดงจำนวนและร้อยละของรายได้ตนเองต่อเดือนของข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง.....	81
9	แสดงจำนวนและร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านทำเลที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวของข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง.....	82
10	แสดงจำนวนและร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านสิ่งดึงดูดใจของสถานที่ท่องเที่ยว ของข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง.....	83
11	แสดงจำนวนและร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านความสำราญจากการท่องเที่ยวของข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง.....	84
12	แสดงจำนวนและร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านความสะดวกด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ของข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง.....	85
13	แสดงจำนวนและร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านองค์ประกอบของการบริการของตลาดน้ำของข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง.....	86
14	แสดงจำนวนและร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านองค์ประกอบของการบริการของตลาดน้ำของข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่างทางเลือก.....	87
15	แสดงจำนวนและร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านความถี่ของการมีส่วนร่วมของข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง.....	88

ตารางที่		หน้า
16	แสดงจำนวนและร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านวิธีการมีส่วนร่วม ของข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง.....	90
17	แสดงจำนวนและร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านคุณภาพของ ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนของข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง	97

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แผนภูมิแสดงพื้นที่ของสถานที่ที่ทำการวิจัย	2
2	ภาพตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ในอดีตเมื่อปี พ.ศ.2527	3
3	กรอบแนวคิดในการศึกษา	7
4	ภาพตลาดน้ำในอดีต ที่แสดงถึงวิถีชีวิตการค้าขายทางน้ำของชาวบ้าน	10
5	องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์	17
6	ภาพตัวอย่างสภาพพื้นที่ในปัจจุบันของชุมชนวัดตลาดน้ำปราสาทสิทธิ์	54
7	ภาพแผนที่พอสั่งเขปอำเภอดำเนินสะดวก	55
8	ภาพที่ทำการเทศบาลตำบลศรีดอนไผ่และที่ทำการเทศบาลตำบลประสาธ	56
9	ภาพตัวอย่างเส้นทางเข้าตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ มีถนนลาดยางตลอดเส้นทาง	57
10	ภาพตัวอย่างเส้นทางทางน้ำในคลองดำเนินสะดวก บริเวณหน้าวัดปราสาทสิทธิ์	58
11	ภาพตัวอย่างผลผลิตทางการเกษตรของชาวบ้านตำบลปราสาทสิทธิ์	59
12	ภาพตัวอย่างผลผลิตจากการทำอาชีพเสริมของชาวบ้านตำบลประสาธสิทธิ์	60
13	ภาพตัวอย่างการพาณิชย์กรรมและการบริการในชุมชนตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์	61
14	ภาพตัวอย่างน้ำในคลองดำเนินสะดวกบริเวณหน้าวัดปราสาทสิทธิ์เป็นที่อาศัย ของสัตว์น้ำ	64
15	ภาพตัวอย่างวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านตำบลประสาธสิทธิ์ริมคลอง ดำเนินสะดวก	65
16	ภาพตัวอย่างการใช้เรือในการดำเนินชีวิตของชาวบ้านตำบลประสาธสิทธิ์	65
17	ภาพตัวอย่างการใช้ประโยชน์จากน้ำของชาวบ้านตำบลประสาธสิทธิ์	66
18	ภาพตัวอย่างการทำบุญตักบาตรของชาวบ้านริมคลองดำเนินสะดวก	66
19	ภาพตัวอย่างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยในปัจจุบันของชาวบ้านตำบลประสาธสิทธิ์	67
20	ภาพตัวอย่างสภาพพื้นที่คลองดำเนินสะดวกในปัจจุบันบริเวณตำบลประสาธสิทธิ์	68
21	ภาพตัวอย่างวัดปราสาทในปัจจุบัน	69
22	ภาพตัวอย่างงานประเพณีแห่พระทางน้ำวัดปราสาทสิทธิ์	70
23	ภาพตัวอย่างงานประเพณีการตักบาตรพระทางน้ำวัดปราสาทสิทธิ์	71
24	ภาพตัวอย่างประเพณีการบวชพระหมู่ในเทศกาลวันสำคัญต่างๆ	71
25	ภาพตัวอย่างงานประเพณีตักบาตรเทโว เทศกาลออกพรรษา	72
26	ภาพตัวอย่างการแสดงการละเล่นวัฒนธรรมพื้นบ้านของเด็กๆชาวบ้านไทยทรงดำ	72

ภาพที่		หน้า
27	ภาพตัวอย่างงานประเพณีรดน้ำผู้ใหญ่ในเทศกาลวันสงกรานต์ของตำบล ประสาทสิทธิ์.....	73
28	ภาพตัวอย่างงานประเพณีเทศกาลวันลอยกระทงของตำบลประสาทสิทธิ์.....	73
29	ภาพตัวอย่างประเพณีการแข่งขันเรือหางยาวของตำบลประสาทสิทธิ์.....	74
30	ภาพตัวอย่างการแสดงการละเล่นหนังใหญ่วัดขนอน.....	74
31	ภาพตัวอย่างการล่องเรือชมธรรมชาติในคลองดำเนินสะดวกของนักท่องเที่ยว.....	75
32	ภาพองค์หลวงพ่อไทรรัตน์โรจน์ฤทธิ์และภาพสมเด็จพระยาศรีสุริยวงศ์.....	75
33	ภาพผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้านชุมชนต่าง ๆ ในจังหวัดราชบุรี.....	76
34	ภาพตัวอย่างอาหารหลากหลายชนิดที่ขึ้นชื่อของชาวตำบลประสาทสิทธิ์.....	77
35	การสัมภาษณ์นายกเทศมนตรีตำบลศรีดอนไผ่ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี.....	128
36	การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ภาครัฐและกลุ่มผู้นำท้องถิ่น.....	128
37	การทำประชาคมฟื้นฟูตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์.....	130

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวอยู่ในระดับสูง มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามและมีคุณค่าทางด้านวัฒนธรรมที่หลากหลาย โดดเด่นต่างจากชนชาติอื่น ๆ การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่งที่มีระบบในเชิงพาณิชย์ที่ชัดเจนในอุตสาหกรรมการผลิต การท่องเที่ยวนับเป็นอุตสาหกรรมประเภทหนึ่ง ที่นักท่องเที่ยวมุ่งเน้นความสนุกสนาน ความเพลิดเพลิน ที่ได้รับความพอใจจากความสวยงามของภูมิทัศน์ จากทรัพยากรธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเหล่านักท่องเที่ยวที่มีส่วนประกอบสำคัญทางการค้าในลักษณะของตลาดผู้ค้าและสรรพสินค้า เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้ามีหลากหลายรูปแบบ ย่อมเป็นบ่อเกิดทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ค่านิยม และวิถี

ประชาชนของผู้คนในดินนั้นๆ (ศรีญา วราภลวิทย์ 2546 : 2)

ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทยกำลังได้รับความนิยม ตลาดน้ำเป็นสถานที่ท่องเที่ยวอีกประเภทหนึ่งที่ได้รับ ความสนใจจากนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชม เพื่อสัมผัสวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยที่อาศัยอยู่ตามริมน้ำมาแต่โบราณ มีการดำเนินชีวิตที่ผูกพันกับสายน้ำ ลำคลอง โดยเฉพาะการตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยมักจะหาแหล่งน้ำตามแม่น้ำลำคลองเป็นหลัก ดังนั้น ภาพชีวิตของตลาดน้ำในสมัยปัจจุบันหลายๆแห่ง จึงเป็นภาพจำลองวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยในอดีตที่ผ่านมาได้เป็นอย่างดี (ธนัญญา เกตุแก้ว 2546 : 3) ปัจจุบันประเทศไทยมีตลาดน้ำที่มีชื่อเสียงหลายแห่งเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวทั้งคนไทยและคนต่างชาติ เช่น ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ตลาดน้ำตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ตลาดน้ำวัดไทร จันทบุรี ตลาดน้ำดอนหวายและตลาดน้ำลำพญา จังหวัดนครปฐม เป็นต้น ซึ่งแต่ละพื้นที่มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมและจับจ่ายซื้อสินค้าตลอด สร้างรายได้ สร้างอาชีพให้กับคนในพื้นที่และสร้างระบบเศรษฐกิจให้กับประเทศอย่างมากมาย

ตำบลประสาธตสิทธิ์เป็น 1 ใน 13 ตำบลที่อยู่ในเขตอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี มีการแบ่งพื้นที่ในการปกครองออกเป็น 6 หมู่บ้าน มีเนื้อที่ทั้งหมด 10.66 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 6,854 ไร่ พื้นที่แห่งนี้ครอบคลุมทั้งอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรีและ อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีลำน้ำจากแม่น้ำท่าจีนไหลผ่านลำคลองดำเนิน

สะดวกไปบรรจบกับแม่น้ำแม่กลอง ดังนั้นจึงทำให้พื้นที่แห่งนี้มีความชุ่มชื้นตลอดทั้งปี ตลอดคลองดำเนินสะดวกมีหลักเขตทั้งหมด 8 หลัก รวมระยะทางประมาณ 35 กิโลเมตร มีคลองซอยเล็กๆ ที่ถูกขุดขึ้นจำนวนมาก เพื่อส่งน้ำเข้าไปสู่ไร่นาของชาวบ้านเพื่อใช้ในการทำเกษตรกรรม ปัจจุบันตำบลประสาทสิทธิ์มีประชากรทั้งหมด 3,980 คน ไร่ (แผนพัฒนาชุมชนอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี 2551 : 3) ลักษณะที่อยู่อาศัยของชาวบ้านจะปลูกบ้านเรือนอยู่ตามริมคลอง มีการดำเนินชีวิตที่ผูกพันกับสายน้ำและลำเรือมาตั้งแต่อดีต มีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ อาชีพหลักคือ การทำเกษตรกรรม รองลงมาคือค้าขายและรับจ้างทั่วไป พื้นที่ตำบลประสาทสิทธิ์ บริเวณหมู่ที่ 3 หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 5 เป็นพื้นที่ที่ทับซ้อน ซึ่งอยู่ในความดูแลของ 2 หน่วยงาน คือ เทศบาลตำบลประสาทสิทธิ์และเทศบาลตำบลศรีดอนไผ่ โดยแบ่งเขตปกครองตามแนวกันของลำคลอง พื้นที่หมู่ที่ 5 ตรงบริเวณตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ อยู่ในความดูแลของเทศบาลตำบลศรีดอนไผ่ ส่วนอีกฝั่งคลองมีหน่วยงานเทศบาลตำบลประสาทสิทธิ์ดูแล ประชาชนทั่วไป เรียกชื่อชุมชนแห่งนี้ว่า ชุมชนวัดปราสาทสิทธิ์เหนือและชุมชนวัดปราสาทสิทธิ์ใต้

ภาพที่ 1 แผนภูมิแสดงพื้นที่ของสถานที่ที่ทำการวิจัย

สภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันโดยรวมของพื้นที่แห่งนี้อยู่ในเกณฑ์ดี ประชาชนประกอบอาชีพเกษตรกรรม ค้าขายและรับจ้างบริการต่างๆ มีการรวมกลุ่มของแม่บ้านทำอาชีพเสริม โดยนำวัตถุดิบที่หาง่ายในพื้นที่มาผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นแปรรูปเป็นสินค้าต่างๆ ทำให้มีเงินหมุนเวียนอยู่ตลอดเวลา มีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคต่างๆในพื้นที่ เช่น วัด โรงเรียน สถานีอนามัย ราชการ สำนักงานการไฟฟ้า องค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานเทศบาลตำบล ระบบสื่อสาร ที่พักร้านอาหารและงานบริการอื่นๆ มีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมเชื่อมจากถนนสายหลักสู่พื้นที่ตำบลประสาทสิทธิ์

ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์หรือตลาดน้ำหลักห้า ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลประสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี มีเนื้อที่ประมาณ 12 ไร่เศษ มีประชากรโดยรวมจำนวน 459 คน พื้นที่แห่งนี้สร้างโดยสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ หรือ ช่าง บุนนาค ในสมัยของรัชกาลที่ 4 มีวัดปราสาทสิทธิ์ตั้งอยู่ในพื้นที่ เป็นศูนย์รวมของชาวบ้านในการประกอบพิธีกรรมทางพุทธศาสนา มีพระพุทธรูปที่สำคัญคือหลวงพ่อดไตรรัตน์โรจนฤทธิ์ ประดิษฐานอยู่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และเป็นที่เคารพสักการะของประชาชนทั่วไป ในอดีตตลาดน้ำแห่งนี้เฟื่องฟูและเป็นที่นิยมกันอย่างมาก เป็นสถานที่นัดพบแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้าของชาวบ้าน โดยตลาดน้ำแห่งนี้จะเริ่มเปิดตลาด

ภาพที่ 2 ภาพตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ในอดีตเมื่อปี พ.ศ. 2527

ซื้อขาย ตั้งแต่เวลา 04.00 น. บรรดาพ่อค้าแม่ค้าต่างก็นำสินค้า มาขายที่บริเวณคลองใหญ่หน้าวัดแห่งนี้ และบนฝั่งก็ยังมีสินค้ามาวางขายกันอย่างมากมาย ถ้าใครจะมาซื้อสินค้าในตลาดแห่งนี้ ต้องมาตั้งแต่ ตอนเช้าตรู่จนถึงเวลา 08:00 น. (แผนพัฒนาชุมชนอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี 2551 : 3)

ต่อมาเมื่อความเจริญรุ่งเรืองได้ขยายเข้ามาในเขตพื้นที่ มีการก่อสร้างถนนเพื่อใช้เป็น เส้นทางคมนาคมทางบก พื้นที่หลายๆ พื้นที่ถูกรถยนต์ตัดผ่านจากชนบทเข้าสู่ตัวเมือง การเดินทาง ของผู้คนจากที่เคยเดินทางทางน้ำก็เปลี่ยนมาใช้เส้นทางบกแทนเพราะมีความสะดวกและรวดเร็ว กว่า สินค้าทางการเกษตรของชาวบ้านที่เคยนำมาขายทางเรือที่ตลาดน้ำแห่งนี้ก็เปลี่ยนไปขายที่ ตลาดบกในตัวเมืองแทน เพราะมีกลุ่มผู้ซื้อที่แน่นอนและขายได้ในราคาที่ดีกว่า การดำเนินชีวิตของ คนในชุมชนวัดปราสาทสิทธิ์เริ่มเปลี่ยนไป ต่างก็มุ่งเข้าสู่ตัวเมืองเพราะมีสิ่งต่างๆ ที่หลากหลายกว่า สินค้าเกษตรของชาวบ้านมีพ่อค้าจากในเมืองมาหาซื้อถึงในไร่นา สวน อีกทั้งตลาดนัดบนบกเริ่มมีการ ขยายตัวเข้าสู่ชุมชนที่เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ผู้บริโภคใจเนื่องจากมีความสะดวก ด้วยเหตุนี้จึงเป็น สาเหตุหลักที่ทำให้ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์เริ่มซบเซาลง พ่อค้าแม่ค้าที่นำสินค้ามาขายก็ขายไม่ได้ สินค้าเหลือและเน่าเสีย จนขาดทุนต้องเลิกขายไปในที่สุด และสุดท้ายตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ที่ เคยรุ่งเรืองมายาวนานก็ต้องปิดตัวลง ในราวปี พ.ศ. 2527 จนถึงวันนี้รวมเวลาประมาณ 25 ปี (แผนพัฒนาชุมชนอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี 2551 : 3)

ตลาดน้ำ เป็นหนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยวที่อยู่ในกระแสของความนิยม ทำให้ตลาดน้ำเกิด ขึ้นมาอย่างมากมาย แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยวทั้งนี้ในการสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยว มาเยี่ยมชมเยือนยังตลาดน้ำ สิ่งสำคัญมิใช่แค่เอกลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยวแต่เพียงอย่างเดียว แต่ความพร้อมของธุรกิจบริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่พัก ร้านอาหาร ระบบสื่อสาร การคมนาคม สาธารณูปโภค (สุทธิศรี ชูชาติ 2538 : 40) ล้วนเป็นสิ่งจูงใจให้ นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับพื้นที่ตำบลประสาทสิทธิ์ในปัจจุบันที่มีความ พร้อมในด้านศักยภาพทางการท่องเที่ยวและระบบสาธารณูปโภคต่างๆ ในการรองรับสำหรับการ พัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอนาคต

ผู้วิจัยสนใจศึกษาลักษณะทางกายภาพของตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ศึกษาศักยภาพที่ เป็นองค์ประกอบในการท่องเที่ยว แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน ศึกษาแนวทางการพัฒนาตลาด น้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ตำบลประสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี เพื่อเป็นการส่งเสริม การท่องเที่ยว การสร้างงาน สร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน และสร้างระบบเศรษฐกิจให้กับประเทศ

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะด้านกายภาพของตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

3. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวทางการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ดังนี้

3.1 ขั้นตอนของการศึกษา

3.1.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา

3.1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

3.1.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4 การสรุปผลการศึกษา

3.1.5 การเสนอแนะ

3.2 ขอบเขตเนื้อหา

3.2.1 ศึกษาลักษณะด้านกายภาพของพื้นที่ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ประกอบด้วย

3.2.1.1 สภาพพื้นที่ทั่วไปตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์

3.2.1.2 สภาพเศรษฐกิจโดยรวม

3.2.1.3 ระบบสาธารณูปโภคต่างๆ ในพื้นที่

3.2.1.4 สิ่งดึงดูดใจ

3.2.2 ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ประกอบด้วย

3.2.2.1 ด้านทำเลที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยว (Area)

3.2.2.2 ด้านสิ่งที่ดึงดูดใจของสถานที่ (Attraction)

3.2.2.3 ด้านความสะดวกในการเข้าถึง (Accessibility)

3.2.2.4 ด้านความประทับใจ (Amenity)

3.2.2.5 ด้านองค์ประกอบของการบริการ (Ancillary Service)

3.2.2.6 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว (Accommodation)

3.2.2.7 วิธีการมีส่วนร่วม

3.2.2.8 ความถี่ของการมีส่วนร่วม

3.2.2.9 คุณภาพของการมีส่วนร่วม

3.2.3 วิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ โดยใช้เทคนิค SWOT Analysis เพื่อหาข้อสรุป จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ในการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์

3.3 ขอบเขตเชิงประชากร

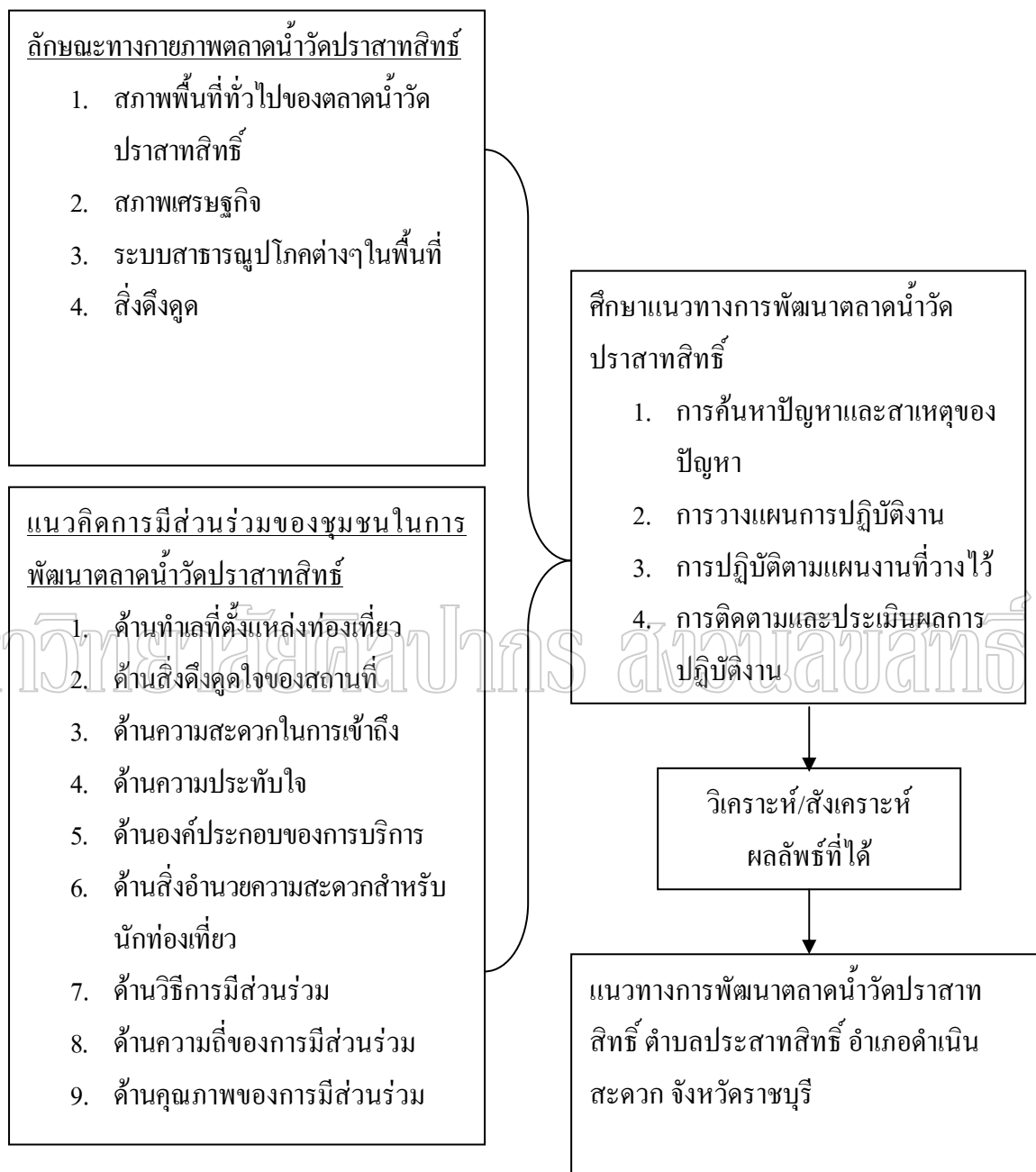
3.3.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักสำหรับการศึกษาเชิงคุณภาพ (Key informants) ได้แก่ เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐและผู้นำต่างๆ จากองค์กรท้องถิ่นในพื้นที่ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลรอง ได้แก่ ผู้ประกอบอาชีพทำไร่นาทำสวน ผู้ประกอบธุรกิจค้าขายไปในพื้นที่ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ตำบลประสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

3.3.2 ประชากรกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาแนวคิดการมีส่วนร่วม คือ ชาวบ้าน หมู่ที่ 5 ตำบลประสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยการสุ่มตัวอย่าง จำนวน 221 คน จากจำนวนประชากรทั้งหมด 495 คน (แผนพัฒนาชุมชนอำเภอดำเนินสะดวก 2551 : 3)

3.4 ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้มีการศึกษาพื้นที่ชุมชนโดยรอบบริเวณตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ตำบลประสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

3.5 ขอบเขตเชิงเวลา ระยะเวลาในการดำเนินการศึกษาวิจัย โดยเริ่มศึกษาตั้งแต่เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2552 จนถึง เดือนตุลาคม พ.ศ. 2553 รวมระยะเวลา 13 เดือน

4. กรอบแนวคิด

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการศึกษา

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบลักษณะด้านกายภาพของพื้นที่ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
2. ได้ทราบแนวความคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์
3. ได้ทราบแนวทางการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

แหล่งท่องเที่ยว หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ของท้องถิ่นในบริเวณตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์และสถานที่ใกล้เคียงที่ควรค่าแก่การเผยแพร่และอนุรักษ์ไว้ที่ยาวนานและศึกษาหาความรู้ ได้แก่ ตลาดน้ำอัมพวา สวนสามพราน ตลาดร้อยปีสามชุก วัดไร่ขิง วัดโพธิ์ พุทธมณฑลสถาน วัดพระแก้ว องค์พระปฐมเจดีย์

ตลาดน้ำ หมายถึง สถานที่ทางน้ำที่ชุมชนมีไว้เพื่อการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าประกอบด้วย ผู้ค้าขาย ผู้ซื้อ ผู้ท่องเที่ยว ผู้ใช้บริการในพื้นที่ โดยมีเรือเป็นยานพาหนะบรรทุกสินค้าเพื่อให้บริการให้กับลูกค้า

ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนพวกหนึ่งที่มาอยู่รวมกันให้อาณาบริเวณหนึ่งโดยคนเหล่านี้ถือว่า ตนมีความผูกพันอยู่กับอาณาบริเวณแห่งนั้น มีความยึดเหนี่ยวกันเป็นปึกแผ่นมั่นคง มีการกระทำกิจกรรมต่างๆ หลายด้านด้วยกลุ่มต่างๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน เช่น ครอบครัวหลายๆ ครอบครัว โรงเรียน วัด ร้านค้า โรงงาน ฯลฯ รวมกันเป็นหมู่บ้านเป็นเมือง แต่กระนั้นก็ตามแม้ว่าชุมชนจะมีกิจกรรมต่างๆ หลายด้านและสามารถตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของ การดำรงชีวิตของสมาชิกได้ แต่ชุมชนก็ยังเป็นหน่วยย่อย ของสังคมที่ต้องขึ้นอยู่กับอำนาจรัฐ (จำนง อดิวัฒน์สิทธิ์ 2545 :133)

การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งโดยการเข้าไปเกี่ยวข้องหรือมีส่วนในการดำเนินการกิจอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามแนวคิดของ G.Parry สามารถวัดได้โดยอาศัยมิติ 3 มิติ คือ

1. วิธีการมีส่วนร่วม ซึ่งหมายถึง ประเภทกิจกรรมต่างๆ ที่ผู้มีส่วนร่วมได้กระทำลงไป เช่น การออกเสียงเลือกตั้ง การเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง การวิ่งเต้น (Lobbying) และการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามโครงการ
2. ความถี่ของการมีส่วนร่วม ซึ่งหมายถึง การหาคำตอบต่อคำถามที่ว่าใครบ้างเข้าไปมีส่วนร่วมและการเข้าไปมีส่วนร่วมเช่นนั้น บ่อยครั้งแค่ไหน

3. คุณภาพของการมีส่วนร่วม ซึ่งหมายถึง การแสวงหาคำตอบต่อคำถามอย่างน้อยที่สุด 2 ประการด้วยกัน คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมเช่นนั้นทำให้เกิดผลอะไรบ้าง และการเข้าไปมีส่วนร่วมดังกล่าวเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงหรือจอมปลอม

ลักษณะทางกายภาพ หมายถึง ลักษณะทางธรรมชาติที่เป็นส่วนประกอบของเปลือกโลกที่เป็นองค์ประกอบทางภูมิศาสตร์ เช่น 1. ที่ตั้ง คือ การบอกตำแหน่งสถานที่ต่าง ๆ บนผิวโลก 2. รูปร่าง คือ ลักษณะรูปร่างของจังหวัด ภาค ประเทศ หรือสิ่งต่าง ๆ ว่าคล้ายกับอะไร 3. ขนาด คือ เป็นการเปรียบเทียบพื้นที่ระหว่างจังหวัด หรือ ประเทศ 4. ลักษณะภูมิประเทศ คือ พื้นผิวที่เป็นที่สูงที่ต่ำ ที่ราบ หุบเขา ซึ่งเป็นลักษณะทางธรรมชาติที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของเปลือกโลก 5. ลักษณะภูมิอากาศ คือ ลักษณะอากาศของท้องถิ่นหรือของประเทศใดประเทศหนึ่งที่เกิดขึ้นประจำเป็นเวลานาน ทั้งนี้ลักษณะ ภูมิอากาศขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ 6. พืชพรรณธรรมชาติ พืชพรรณธรรมชาติคือลักษณะของชนิดและพรรณไม้ประจำถิ่นชนิดต่างๆที่ขึ้นเองตามธรรมชาติซึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะภูมิอากาศ ที่เป็นทรัพยากรทางธรรมชาติ (เอกรินทร์ สีมหาศาล และคณะ 2552 : 3)

ศักยภาพ หมายถึง ความสามารถของพื้นที่ที่จะรองรับการพัฒนาในด้านต่างๆ เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สมบูรณ์ รวมทั้งสามารถรองรับ และตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในด้านกายภาพ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านประชากร ด้านสิ่งดึงดูด ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

การพัฒนา หมายถึง การส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นตามรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างถูกต้องตามศักยภาพของบุคคลและชุมชน เพื่อประโยชน์สูงสุดของท้องถิ่น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ตำบลประสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสาร ศึกษาหลักการ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น เอกสาร ตำรา งานวิจัยและระบบสืบค้นทาง อินเทอร์เน็ต เพื่อนำมากำหนดขั้นตอนของการศึกษาในประเด็นต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีการท่องเที่ยว
2. แนวคิดและทฤษฎีสัถยภาพการท่องเที่ยว
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว
4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน
5. แนวคิดและทฤษฎีความสามารถในการรองรับของพื้นที่
6. การท่องเที่ยวตลาดน้ำ
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 4 ภาพตลาดน้ำในอดีต ที่แสดงถึงวิถีชีวิตการค้าขายทางน้ำของชาวบ้าน

1. แนวคิดและทฤษฎีการท่องเที่ยว

1.1 ขอบเขตและคำนิยามของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว คือ ผลรวมของปรากฏการณ์และความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการเดินทางและพำนักเป็นการชั่วคราวในสถานที่ซึ่งมีใช้ถิ่นที่อยู่ปกติ เป็นการเดินทางโดยสมัครใจและเป็นการเดินทางที่ไม่ใช่ไปประกอบอาชีพหรือหารายได้ แต่เป็นการเดินทางเพื่อความบันเทิงรื่นเริงใจ เพื่อการกีฬา เยี่ยมญาติหรือการไปร่วมประชุม

นอกจากนี้ Coltman (1989 : 3, อ้างถึงใน ชูสิทธิ์ ชูชาติ 2546 : 2) ได้กล่าวว่าการท่องเที่ยวหมายถึงความสัมพันธ์ซึ่งเกิดขึ้นจากความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกันระหว่างนักท่องเที่ยว ผู้จัดบริการด้านการท่องเที่ยว หน่วยงานของรัฐบาลในท้องถิ่น และประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้ง 4 ประการดังกล่าวแล้ว ต้องกระทำอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ

นอกจากนิยามของการท่องเที่ยวแล้ว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2533 : 19-20, อ้างถึงใน ศรีธัญญา วรากุลวิทย์ 2546 : 5) ยังได้กำหนดว่าการท่องเที่ยวต้องมีนักท่องเที่ยวรวมอยู่ด้วย ซึ่งแบ่งออกเป็น นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ และนักท่องเที่ยวภายในประเทศของประเทศไทย โดยกำหนดลักษณะของนักท่องเที่ยวไว้ดังนี้

1.1.1 นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ หมายถึง ชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยและพำนักอยู่ ในการเดินทางครั้งหนึ่งๆ ไม่น้อยกว่า 1 คืน หรือ 24 ชั่วโมง และไม่มากกว่า 60 วัน โดยมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางนั้นๆ เพื่อการท่องเที่ยว การพักผ่อน การรักษาสุขภาพ การเยี่ยมญาติมิตร การศึกษา การดูงาน การร่วมประชุมสัมมนา การติดต่อธุรกิจแต่ไม่ใช่เพื่อหารายได้

1.1.2 นักท่องเที่ยวภายในประเทศ หมายถึง ชาวไทยหรือชาวต่างประเทศที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย เดินทางจากที่อยู่ในจังหวัดของตนไปยังจังหวัดอื่นๆ หรืออาจจะเดินทางภายในจังหวัดของตนก็ได้ โดยมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางใดๆ ก็ตามที่ไม่ใช่การหารายได้ในสถานที่ที่ไปเยือน และระยะเวลาที่พำนักไม่เกิน 60 วันจากขอบเขตและคำนิยามของการท่องเที่ยวตามที่กล่าวมาสรุปได้ว่าการท่องเที่ยว คือการเดินทางไปที่อื่นชั่วคราว ไปโดยสมัครใจ ไม่ใช่การไปประกอบอาชีพหรือหารายได้แต่ไปเพื่อการพักผ่อน เพื่อความบันเทิง เพื่อหาความรู้ และการท่องเที่ยวยังรวมถึงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นของนักท่องเที่ยว ผู้จัดบริการการท่องเที่ยว หน่วยงานรัฐในท้องถิ่น และประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว

Davidson (1993 : 2-4, อ้างถึงใน ชูสิทธิ์ ชูชาติ 2546 : 4) ได้อธิบายวัตถุประสงค์

ของการท่องเที่ยวไว้ 3 ประการ คือ

1.2.1 การท่องเที่ยวในเวลาว่างหรือวันหยุด ประกอบไปด้วยการเดินทางไปพักผ่อน ในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ การเล่นกีฬา การท่องเที่ยวเพื่อชมศิลปวัฒนธรรมและการเยี่ยม ญาติมิตร

1.2.2 การท่องเที่ยวทางธุรกิจ ประกอบไปด้วย การเดินทางเพื่อไปเยี่ยมชมสินค้า หรือซื้อสินค้า หรือการประชุมทางด้านธุรกิจ

1.2.3 การท่องเที่ยวเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ ประกอบไปด้วย การศึกษาเล่าเรียน ใน ระยะเวลาสั้นๆ ประมาณไม่เกิน 2 เดือนการท่องเที่ยวเพื่อรักษาสุขภาพ เช่น การอาบน้ำแร่ การ ท่องเที่ยวเพื่อศาสนา เช่น การไปทำบุญที่วัด เป็นต้น

1.3 ประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยว พร้อม ทั้งพัฒนาการเข้าถึงและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกให้ นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกสบาย และได้รับ ความสุขในระหว่างท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่มจะเข้ามาเยี่ยมชมทรัพยากร ท่องเที่ยวตามประเภทที่ตนชื่นชอบ เราอาจแบ่งประเภทของทรัพยากรท่องเที่ยวตามการท่องเที่ยวน านาชาติ (ททท.) ได้ 3 ประเภท ดังต่อไปนี้ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา 2548 : 46-47)

1.3.1 ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเอง ตามธรรมชาติ โดยเกิดจากสภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติที่มีความสวยงามน่าสนใจต่อการ เดินทางไปเที่ยวชมซึ่งรวมถึงบริเวณที่มนุษย์เข้าไปปรุงแต่งเพิ่มเติม จากสภาพธรรมชาติในบางส่วน สามารถแบ่งทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติออกได้เป็น 3 ประเภทย่อย ๆ คือ

1.3.1.1 ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทภูมิอากาศ เป็นสถานที่ที่มีลักษณะอากาศ ที่เกิดขึ้นตามสภาพธรรมชาติของแต่ละภูมิภาคของโลก ซึ่งลักษณะอากาศที่ปรากฏในพื้นที่หนึ่งๆ มักประกอบด้วยองค์ประกอบเบื้องต้น 4 ชนิด คืออุณหภูมิ ความกด ลม และความชื้นในบรรยากาศ โดยภูมิอากาศของแต่ละพื้นที่ทั่วโลกจะแตกต่างกันไปตามที่ตั้งของเส้นละติจูด ความสูงของพื้นที่ กระแสน้ำ และพายุ จึงทำให้ประเทศต่าง ๆ มีความสวยงามของธรรมชาติตามลักษณะภูมิอากาศ แตกต่างกันในแต่ละช่วงของฤดูกาลเป็นเหตุให้ประชาชนที่อาศัยอยู่เขตภูมิอากาศหนึ่งอยากเดินทางไปเยี่ยมชมภูมิอากาศเขตอื่น เพื่อสัมผัสกับภูมิอากาศที่แตกต่างกัน

1.3.1.2 ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภททัศนียภาพสวยงาม เป็นสถานที่ที่มีทัศนียภาพทางธรรมชาติสวยงามและแปลกประหลาด สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้าไปเยี่ยมชม เช่น ป่า เขา เกาะ แก่ง ชายหาด ถ้ำ ทะเล แม่น้ำ ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ ถ้ำน้ำ น้ำตก น้ำพุร้อน หุบเขา หุ่นดอกไม้ ลานหิน เนินดิน เสาหิน ธารน้ำแข็ง เป็นต้น

1.3.1.3 ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทสัตว์ป่า เป็นสถานที่ที่มีความงดงามตามธรรมชาติ สามารถดูนักท่องเที่ยวได้มากเช่นกัน เพราะนักท่องเที่ยวจำนวนมากมีความคิดว่าสัตว์ป่าเป็นสิ่งมีชีวิตตามธรรมชาติที่น่าศึกษาหาความรู้ และนับวันจะสูญหายหมดไป แต่ยังคงมีที่ให้ท่องเที่ยวศึกษาได้ตามแหล่งอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าและสวนสัตว์เปิด ในขณะที่นักท่องเที่ยวบางกลุ่มกลับเห็นว่าสัตว์ป่าเป็นเกมส์ที่น่าตื่นเต้นในการล่า นอกจากนี้นักท่องเที่ยวบางกลุ่มยังถูกดึงดูดใจให้เดินทางไปชมแหล่งที่มีสัตว์อาศัยอยู่เองตามธรรมชาติเป็นจำนวนมาก เช่น เดินทางไปชมนกปากห่างที่วัดไผ่ล้อม เดินทางไปชมฝูงนกเพนกวินที่บริเวณทวีปแอนตาร์กติกา เดินทางไปชมหมีขาวขั้วโลกในเขตอาร์คติก เดินทางไปชมสัตว์บางชนิดในฤดูอพยพ เป็นต้น

1.3.2 ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และโบราณวัตถุ เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นตามประโยชน์ของมนุษย์เอง ทั้งที่เป็นมรดกในอดีตและได้สร้างเสริมขึ้นในสมัยปัจจุบัน ซึ่งมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศาสนา เป็นสิ่งที่แสดงถึงอารยธรรมและความเจริญก้าวหน้าของท้องถิ่นนั้นๆ ในสมัยโบราณมีความเจริญด้านใดบ้าง และเหลือเป็นมรดกตกทอดมายังชนรุ่นหลังอย่างไรบ้าง จึงมีผลดึงดูดให้นักท่องเที่ยวไปเยือนพื้นที่นั้น สามารถแบ่งทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และโบราณวัตถุออกเป็นประเภทย่อยๆ ที่สำคัญได้ดังต่อไปนี้

1.3.2.1 ประเภทโบราณสถาน เป็นสถานที่ที่มีอายุร้อยปี หรือโดยลักษณะแห่งการก่อสร้าง หรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของสถานที่นั้น เป็นประโยชน์ในทางประวัติศาสตร์หรือโบราณคดี เช่น ศาสนสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ กำแพงเมือง คูเมือง พระราชวัง พระตำหนัก บ้านโบราณ เมืองโบราณ อนุสาวรีย์ อนุสรณ์สถาน ชุมชนโบราณ เป็นต้น สำหรับโบราณสถานของไทยนั้น กรมศิลปากรได้แบ่งประเภทโบราณสถานไว้เป็น 7 ประเภท คือ

1. โบราณสถานสัญลักษณ์แห่งชาติ
2. อนุสาวรีย์แห่งชาติ
3. อาคารสถาปัตยกรรมแห่งชาติ
4. ย่านประวัติศาสตร์
5. อุทยานประวัติศาสตร์แห่งชาติ
6. นครประวัติศาสตร์แห่งชาติ
7. ซากโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีประวัติศาสตร์แห่งชาติ

1.3.3 ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในรูปแบบของการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมแต่ละกลุ่มที่มีความแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยยึดถือปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา ตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ของสังคมที่มีผลต่อการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยือน อาจแยกออกเป็นประเภทย่อยๆ ที่สำคัญได้ 3 ประเภทดังต่อไปนี้

1.3.3.1 ประเภทศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ชุมชน หมู่บ้าน เรือนแพ ตลาด ตลาดน้ำ ศูนย์วัฒนธรรม การละเล่นพื้นบ้าน ดนตรีพื้นเมือง สินค้าพื้นเมือง ไร่สวน เหมือง วิถีชีวิต

อัยาศัยไมตรีของประชาชน เป็นต้น

1.3.3.2 ประเภทประเพณี ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีแห่เทียนพรรษา เทศกาลกินเจ ประเพณีลอยกระทง งานบุญบั้งไฟ งานพิธีโยนบัว ประเพณีแห่พระทางน้ำ เป็นต้น

1.3.3.3 ประเภทกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมแข่งขันกีฬา กิจกรรมบันเทิง สวนสนุก สวนสาธารณะเฉพาะทาง สนามกอล์ฟ สนามแข่งรถ เชื้อเพลิงไฟฟ้า เป็นต้น สำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรเป็นกิจกรรมที่เน้นการศึกษาหาความรู้ในแหล่งธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นควบคู่ไปกับการได้รับความเพลิดเพลิน ซึ่งมีกิจกรรมการท่องเที่ยวอยู่หลายกิจกรรม เช่น การเดินป่า การศึกษาธรรมชาติ การเลี้ยงสัตว์ การดูนก การพายเรือ การดำน้ำ การตั้งแคมป์ การล่องแพ การขี่ช้าง การถ่ายรูป การขี่จักรยาน การไต่เขา การตกปลา การแสวงบุญ การนมัสการสิ่งศักดิ์ เป็นต้น

1.4 แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์

สถาบันดำรงราชานุภาพ (2543 : 23-24) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่นานาประเทศให้ความสำคัญเพื่อการมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศและนานาชาติ ตามหลักปรัชญาสากลว่าด้วยการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนโดยให้ความสำคัญแก่การให้การศึกษาหรือการเรียนรู้ หรือมุ่งเน้นให้เกิดการอนุรักษ์มากกว่าการจัดการลดหรือปราศจากผลกระทบและนักท่องเที่ยวพึงพอใจเท่านั้น แต่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์จะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีการจัดการรักษาสิ่งแวดล้อม และให้การศึกษาแก่นักท่องเที่ยว

สดีโส สร้างโสทรก และคณะ (2546 : 5-6) กล่าวว่า การท่องเที่ยวในอดีตที่ผ่านมาเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวให้มากที่สุด ก่อให้เกิดธุรกิจปลูกสร้างอาคารเดี่ยวเพื่อนำมาซึ่งรายได้จากการท่องเที่ยว แต่ท่ามกลางความเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวแบบนี้กลับทำให้สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม และก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยวกระแสหลัก โดยเฉพาะจากการประชุม “Earth Summit” ที่กรุงริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิลและขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ ใดๆก็ตามจากกระแสการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับโลกก็มีผลผลักดันให้รัฐบาลไทยพิจารณาถึงทางเลือกของการ เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2535 ได้ก่อให้เกิดกระแสที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ด้าน คือ

1. กระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งหมายรวมถึงการอนุรักษ์ระบบนิเวศน์เพื่อคงความหลากหลายทางชีวภาพ

2. กระแสของตลาดการท่องเที่ยว ซึ่งหมายถึง ปริมาณของนักท่องเที่ยวแบบมีคุณภาพเพิ่มขึ้น ที่ต้องการศึกษาเรียนรู้หรือมีประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม

3. กระแสการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่หมายถึง การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมจากประชาชนระดับรากหญ้า เพื่อบรรลุซึ่งแนวทางการพัฒนาแบบยั่งยืน

จากกระแสหลักทั้งสามกระแสดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดความตื่นตัวในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ขึ้น เพื่อทดแทนหรือแข่งขันกับการท่องเที่ยวกระแสหลัก ความคิดดังกล่าวได้มีการเรียกชื่อต่างๆ กันไป เช่น Sustainable Tourism, Ecotourism, Green Tourism, Bio Tourism แต่ที่ใช้แพร่หลายที่สุดคือ Ecotourism โดยที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้บัญญัติเป็นภาษาไทยว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์” ได้มีนักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นิยามความหมายของ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์” ไว้ดังนี้

จากนิยามคำว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์” ของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2537 : 2-11-2-12) Widerness Group (2537) อ้างถึงใน สมชาย เดชะพรหมพันธุ์ (2545 : 3) กล่าวโดยสรุปว่า

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ มาจาก Ecology รวมกับ Tourism มีความหมายในลักษณะเดียวกัน โดยมีความหมายอย่างง่าย ๆ คือ การท่องเที่ยวโดยเข้าไปสัมผัสกับธรรมชาติซึ่งต้องมีการให้ความรู้ทางนิเวศน์วิทยาจากผู้มีความรู้ในเรื่องนั้นๆ อย่างแท้จริงเพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เข้าไปมีความรู้เพิ่มขึ้น ปัจจุบันความหมายนี้ยังได้รวมไปถึงสภาพทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรในท้องถิ่นด้วย ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่ต้องรักษาไว้โดยที่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ไม่เป็นเพียงการท่องเที่ยวเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่มุ่งเสนอขายสินค้าหรือบริการทางการท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างเดียวหากยังมุ่งประสานผลประโยชน์ทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมอีกด้วย และเป็นการท่องเที่ยวที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจ ความประทับใจ ความรู้กับการได้รับความรู้ในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศน์ และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวโดยมีการบริหารและการจัดการที่มุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวและให้ความสำคัญต่อบทบาทของประชาชนชุมชนท้องถิ่น โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศน์อย่างยั่งยืน จึงนับได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้การท่องเที่ยวพัฒนาไปอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว สามารถสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศ และสร้างความพอใจให้แก่ประชาชนเจ้าของท้องถิ่น ในขณะที่เดียวกันก็รักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมทางการท่องเที่ยวให้คงอยู่คู่สังคมมนุษย์นานเท่าที่จะนานได้ แต่ความสำเร็จของการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์นั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งฝ่ายรัฐบาล เอกชน และนักท่องเที่ยวเพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ยังประโยชน์สูงสุดแก่ทุกฝ่ายทั้งในปัจจุบัน

และอนาคตอันจะนำไปสู่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจ มีการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การท่องเที่ยวมีความมั่นคงยั่งยืนอยู่คู่สังคมมนุษย์และก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในที่สุด นอกจากนี้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ยังมี

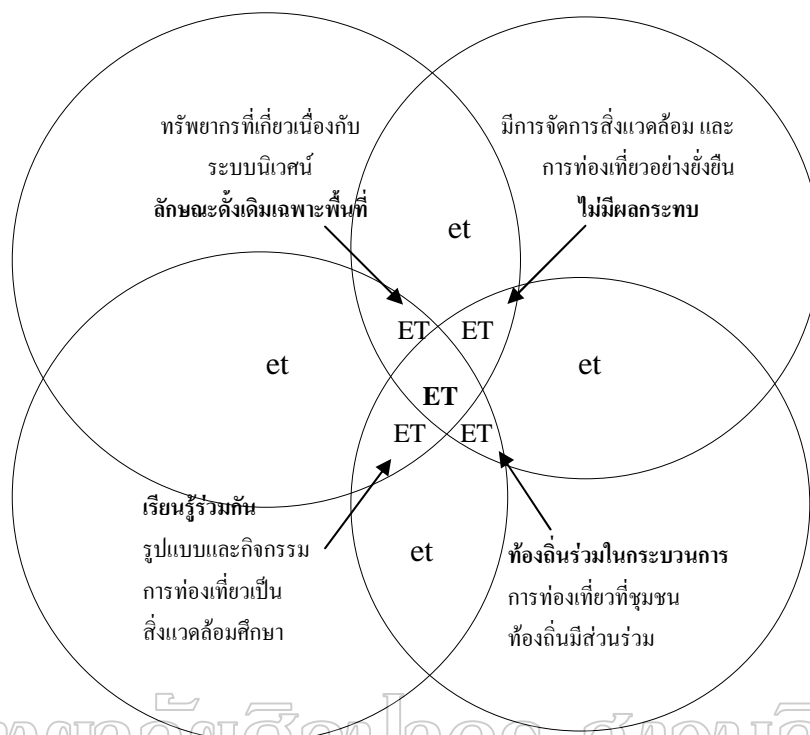
ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544 : 2-3) ได้แบ่งไว้องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ มี 4 ประการ คือ

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศน์ ในพื้นที่นั้นๆ ดังนั้นองค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ

2. องค์ประกอบด้านการจัดการเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อโดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรการจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขตจึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการเป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ โดยการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศน์ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มพูนความรู้มีประสบการณ์ความประทับใจเพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องจึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของและประชาชนท้องถิ่น ที่มีส่วนร่วมในการคิดวางแผนปฏิบัติตามแผนได้รับประโยชน์ติดตามตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ในท้องถิ่นทั้งการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย หากการท่องเที่ยวใดมีองค์ประกอบทั้งสี่สมบูรณ์ ก็จัดว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ที่สมบูรณ์ หากขาดหรือปราศจากความสมบูรณ์ขององค์ประกอบในข้อใด การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ในแหล่งนั้นๆ ก็จะลดความสมบูรณ์ลงเป็นลำดับด้วยด้วยเหตุนี้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์จึงถือว่าเป็นแนวทางหรือวิถีทางหนึ่งที่พยายามจะก้าวไปสู่เป้าหมายสำคัญ คือ การพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์จึงประกอบไปด้วยหลักสำคัญคือ การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและการกระจายรายได้เมื่อมีการดำเนินงานตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์แล้วสิ่งที่จะได้มา คือประโยชน์ที่ชุมชนนั้นๆ จะได้รับรวมถึงผลกระทบทางลบที่จะเกิดขึ้นด้วย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 5 : องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์

ที่มา : สถาบันดำรงราชานุภาพ, การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการด้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (กรุงเทพมหานคร : แอล.ที.เพรส, 2543), 25.

1.5 แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

McIntosh and Goeldner (1986 อ้างถึงใน เนตรชนก นันท์ 2544 : 14) กล่าวโดยสรุปว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมคือการเดินทางท่องเที่ยวโดยมีวัตถุประสงค์ก็เพื่อที่จะศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ในแ่งมานุษยวิทยาและสังคมวิทยา ศิลปวัฒนธรรม รวมถึงการติดตามความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุและเทคโนโลยีในปัจจุบัน และมีการสร้างความคุ้นเคยกับประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆหรือประเทศนั้นๆ รวมถึงความเข้าใจและซาบซึ้งต่อวัฒนธรรมของประชาชนเหล่านั้นด้วย ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงเป็นการก่อให้เกิดความรู้ และการติดต่อสื่อสาร ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างความเข้าใจของคนทั้งโลกเข้าด้วยกัน อันจะนำไปสู่สันติสุขในการอยู่ร่วมกันทั้งปัจจุบันและอนาคต

ในขณะที่ บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒน์ (2548 : 16) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่า เป็นการท่องเที่ยวเพื่อมุ่งการเรียนรู้และความภาคภูมิใจในที่มีมั่งนั้เนนเสนอดั้กษณะวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และสถานที่ต่างๆ ที่มีมนุษย์สร้างขึ้น โดยเกี่ยวเนื่องกับความเป็นอยู่ของสังคม

ขณะที่ มนัส สุวรรณ และคณะ (2544 : 42) ได้ให้ความหมายของแหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวหรือทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางศิลปะและขนบธรรมเนียมประเพณีที่บรรพบุรุษได้สร้างสม และถ่ายทอดเป็นมรดกสืบทอดกันมา ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทนี้ประกอบด้วย งานประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนนั้น โดยตนเองมิได้เข้าไปมีส่วนร่วม คุณค่าต่อผู้เยี่ยมชมอยู่ที่การได้รับความรู้วิสัยทัศน์ของผู้คน การแสดงศิลปวัฒนธรรม สินค้าพื้นเมือง การแต่งกาย ภาษา ชนเผ่า สวนสนุก สวนสัตว์ ซึ่งแบ่งย่อยได้ 3 ประเภท คือ

1. แหล่งความเป็นอยู่และวิถีชีวิต ผู้เยี่ยมชมสามารถสังเกตความเป็นอยู่และวิถีชีวิต ความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มชนเผ่าต่างๆ และภูมิปัญญาของชนเผ่า

2. แหล่งวัฒนธรรมประเพณี และหัตถกรรมพื้นเมือง ผู้เยี่ยมชมสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณี และซื้อสินค้าที่ระลึกจากผู้ประกอบการหัตถกรรม คุณค่าต่อส่วนรวมอยู่ที่การรักษา มรดก ความหลากหลายของวัฒนธรรม คุณค่าผู้เยี่ยมชมอยู่ที่ความพอใจจากการเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณี และการได้ซื้อของที่ระลึกที่พอใจ

3. แหล่งกิจกรรม ประกอบอาชีพ ศูนย์วิจัย และสถานันทดลอง ผู้เยี่ยมชมได้รับความรู้ใหม่ๆ และผ่อนคลายในสิ่งที่ตนเองไม่คุ้นเคยเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ กิจกรรมความก้าวหน้าทางวิชาการ คุณค่าที่ควรรู้ ความสนุกสนานเพลิดเพลินที่ผู้เยี่ยมชมได้รับ

1.6 แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

จากแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์และการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้สภาพวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ของคนในท้องถิ่นนั้นๆควบคู่ไปกับการสร้างจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อม การเคารพขนบธรรมเนียม ประเพณี แนวทางการดำเนินชีวิต และความเชื่อ พิธีกรรมของคนในท้องถิ่นที่เราไปเยือน ไม่ไปทำลายความสงบสุขของคนในท้องถิ่นนั้น แนวทางดังกล่าวถ้านำไปปฏิบัติให้เกิดผลก็จะนำมาซึ่งเป้าหมายหลักของการพัฒนานั้นคือการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังจะได้กล่าวต่อไปนี้

1.6.1 ความหมายของการพัฒนาแบบยั่งยืน

สุวัฒนา ธาณานิติ (2546 : 9) กล่าวว่าการพัฒนาแบบยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่จะส่งผลต่อมนุษย์และมวลมนุษยได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนนานจะต้องไม่ก่อให้เกิด ความเสื่อม

โทรมแก่คุณภาพสิ่งแวดล้อมพร้อมทั้งมีการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรมเพราะมนุษย์จะต้องอาศัยปัจจัยในการดำรงชีวิตจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในโลกนี้เท่านั้น และการดำรงชีวิตของมนุษย์ด้วยกันการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตอื่นๆและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น จะต้องเกื้อกูลซึ่งกันและกัน นอกจากนี้การพัฒนาคุณภาพประชากรและการใช้ทรัพยากรจะเพิ่มขึ้นได้ในปริมาณที่จำกัดเท่านั้น

นอกจากนี้ Becky J. Brown และคณะ (อ้างถึงใน สุวัฒน์ ธานีนิติ 2546 : 10) ได้เสนอลักษณะของการพัฒนาแบบยั่งยืนว่าต้องมีความต่อเนื่องของเผ่าพันธุ์มนุษย์บนโลกโดยมีการให้กำเนิดชีวิตใหม่และผู้ที่เกิดใหม่สามารถอยู่รอดเติบโตและมีลูกหลานต่อเนื่องไปในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย สามารถรักษาปริมาณสำรองของทรัพยากรทางชีวภาพและสามารถให้ผลผลิตทางการเกษตรได้อย่างต่อเนื่องยาวนาน โดยที่จำนวนประชากรมนุษย์ต้องคงที่ และต้องสามารถจำกัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจได้และเน้นการพัฒนาในรูปแบบที่พึ่งตนเองได้ สามารถรักษาระบบนิเวศน์และคุณภาพของสิ่งแวดล้อมได้อย่างต่อเนื่อง

1.6.2 แนวความคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

กุสวัศดี สุขเลี้ยง (2545 : 20) กล่าวถึงการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่า จากการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อม และการพัฒนา (The United Nations Conference on Environment and Development) หรือการประชุม EARTH SUMMIT ที่ กรุงริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยว แบบยั่งยืนว่าเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะจุดหมายปลายทางจะเป็นที่ใดจะเป็นกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มขนาดเล็กทั้งในเมืองและชนบท นอกจากนี้ยังเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สนองความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบันให้อินยาวไปจนถึงคนรุ่นลูกหลานที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย ทั้งนี้ต้องไม่เป็นการไปเพิ่มภาระหรือสร้างเงื่อนงำที่ยากลำบากให้แก่คนในยุคต่อไป ต้องขบคิดหาทางแก้ไขปัญหา โดยการท่องเที่ยวนั้นจะต้องให้มี นักท่องเที่ยวในปริมาณที่พอสมควร ไม่มุ่งรายได้ สร้างความหลากหลายทางการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ หรือเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ให้ความสำคัญกับคนมากกว่ารายได้ มองคนเป็นเป้าหมายหลักในการจัดการท่องเที่ยวคนในที่นี้ประกอบด้วย ผู้ให้บริการ เช่น มัคคุเทศก์ เป็นต้น นักท่องเที่ยวควรได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยว ได้รับความสนุกสนาน ได้รับความปลอดภัย ได้ความรู้เพิ่มขึ้น คนท้องถิ่นควรได้รับประโยชน์จากรายได้จากการท่องเที่ยวโดยการท่องเที่ยวไม่ไปทำลายระบบนิเวศน์ตลอดจนวัฒนธรรมของท้องถิ่น

ในขณะที่ เนตรชนก นันท์ (2544 : 35-36) กล่าวว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องมีแนวคิด 3 ประการ ดังนี้

1. ความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ การเติบโตของการท่องเที่ยวต้องอยู่ในอัตราที่บริการจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากโตเร็วไปอาจทำให้สิ่งรองรับนักท่องเที่ยวด้านต่างๆ ไม่พร้อมไม่เพียงพอ เช่น โครงสร้างพื้นฐาน คุณภาพของแรงงาน และการให้บริการอาจมีผลทำให้นักท่องเที่ยวหงุดหงิดไม่พอใจขาดความนิยมไม่เดินทางมาท่องเที่ยว ทำให้เศรษฐกิจตกต่ำในระยะยาว นอกจากนี้การเติบโตของการท่องเที่ยวที่เร็วเกินไปอาจทำให้คนหันมาประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวหมด เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจในภาคอื่นๆ เช่น การเกษตร การกลสิกรรม การอุตสาหกรรม และการเติบโตของการท่องเที่ยวที่ต้องอาศัยวัสดุอุปกรณ์ แรงงาน และผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศก็จะเป็นผลทำให้เงินตราต่างประเทศรั่วไหลออกไปนอกประเทศได้ด้วย

2. ความยั่งยืนทางด้านสังคมการหลั่งไหลของนักท่องเที่ยวต่างประเทศถ้ามากเกินไปและรวดเร็วเกินไปมีผลกระทบรุนแรงต่อชุมชนที่มีความเป็นเอกลักษณ์ในท้องถิ่นเกิดพฤติกรรม การเลียนแบบเกิดขึ้นเช่น การใช้จ่ายเงินอย่างง่ายขายของนักท่องเที่ยว ซึ่งมีกำลังซื้อสูงกว่าคนในท้องถิ่น การใช้ชีวิตที่หรูหราหรืออย่างอิสระเสรี ซึ่งทะลักเข้าสู่ชุมชนหนึ่งๆ อาจกลายเป็นแม่เหล็กดึงดูดให้คนหนุ่มสาวในท้องถิ่นหลงใหลมาต่อเงินทองหรือความสำราญที่หาได้ง่ายๆ ทำให้เกิดปัญหาสังคมติดตามมามากมาย

3. ความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ขาดการควบคุมอาจกลายเป็นสิ่งที่ทำลายสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นตัวต้นกำเนิดของกิจกรรมการท่องเที่ยวอื่นๆ เสียเอง เช่น จำนวนนักท่องเที่ยวที่ล้นหลามความแออัดขัดเขียด ความสกปรกรุงรังรวมถึงกิจกรรมของนักท่องเที่ยวจำนวนมากก็ทำให้เกิดปริมาณของเสียอย่างมหาศาล เช่น ของเสีย อาหารเหลือ ขยะ เป็นต้น ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมได้อย่างมากมายและในบางครั้งก็มีนักท่องเที่ยวจำนวนหนึ่งที่เก็บเอาของจากธรรมชาตินำกลับไป เช่น การเก็บเอาพันธุ์ไม้ไปจากพื้นที่ซึ่งอาจทำลายระบบนิเวศน์ วิทยาที่เปราะบางของพื้นที่บางแห่งไปได้ นอกจากนี้การเร่งรัดพัฒนาโดยใช้เทคนิคก่อสร้างที่ไม่เหมาะสมทำให้เกิด การพังทลายอย่างรวดเร็วของหน้าดิน หาดทราย ชายทะเล การสูญเสียสภาพภูมิทัศน์ เป็นต้น

ดังนั้นการอนุรักษ์การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม สามารถทำได้ดังนี้

1. มีการใช้ทรัพยากรให้ยั่งยืน ต้องอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดีทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม เป็นสิ่งสำคัญและเป็นแนวทางการทำธุรกิจในระยะยาว
2. การลดการบริโภคที่มากเกินไปจนความจำเป็นและลดของเสีย ซึ่งจะช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาวและเป็นการเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยวด้วย

3. การรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ คือ การรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในระยะยาว และช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

4. มีการบูรณาการการท่องเที่ยวในการวางแผน คือ ต้องมีการประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาท้องถิ่นและการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม จะช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยวในระยะยาว และควรมีการพิจารณาอย่างรอบคอบถึงขอบเขตที่เหมาะสมของการพัฒนา โดยให้ความสำคัญกับขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว ทั้งนี้ควรพยายามผลักดันให้การท่องเที่ยวได้รวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจของพื้นที่นั้นๆ

5. มีการสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น คือ การท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยพิจารณาด้านราคา และคุณค่าของสิ่งแวดล้อมไว้ ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดการประหยัด แต่ยังป้องกันสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลายอีกด้วย นอกจากนี้ควรสนับสนุนให้มีการใช้วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นเพื่อการก่อสร้าง ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากผลผลิตต่างๆ ของคนในท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยลดดุลการค้ากับต่างประเทศได้ทางหนึ่ง และเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นนั้นๆ ด้วย ตลอดจนการมุ่งส่งเสริมรูปแบบของงานที่มีความน่าสนใจและได้รับผลตอบแทนสูงให้กับคนในท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ระยะยาวของชุมชน

6. การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของท้องถิ่นในสาขาการท่องเที่ยวไม่เพียงแต่สร้างผลตอบแทนแก่ประชากรและสิ่งแวดล้อมโดยรวม แต่ยังช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวอีกด้วย

7. มีการปรึกษาหารือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้อง มีความจำเป็นในการที่จะร่วมงานไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งร่วมแก้ปัญหาและลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน ให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในโครงการต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่

8. มีการฝึกอบรมบุคลากร การฝึกอบรมบุคลากร โดยสอดคล้องแนวคิดและวิถีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืนต่อบุคลากรท้องถิ่นทุกระดับ จะช่วยยกระดับการบริการการท่องเที่ยว

9. ทำการตลาดการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ การตลาดที่จัดเตรียมข่าวสารอย่างพร้อมมูล จะทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและเคารพในสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว และจะช่วยยกระดับความพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย

10. มีการดำเนินการวิจัยและการติดตามตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต่อการช่วยแก้ปัญหา และเพิ่มผลประโยชน์ต่อแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และนักลงทุน

จากแนวคิดและหลักการข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะต้องอาศัยกระบวนการวางแผน และมีการดำเนินงานเป็นขั้นตอน โดยจำเป็นจะต้องเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยว และการพัฒนาสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป มีการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้องเหมาะสม เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมและมีรายได้เข้าสู่ชุมชน แต่ยังคงรักษามรดกวัฒนธรรมนิยมประเพณีไว้ได้ มีการศึกษาและวางแผนเพื่อส่งเสริมและสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมอย่างคุ้มค่าและยาวนานที่สุด ในขณะที่เดียวกันต้องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้คงอยู่หรือเสื่อมสภาพน้อยที่สุด

1.6.3 องค์ประกอบของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน องค์ประกอบหลักของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนพอสรุปได้ 6 ด้านดังต่อไปนี้ คือ

1.6.3.1 องค์ประกอบด้านการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาสถานที่อันเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยวให้สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมชม โดยมีการประเมินศักยภาพขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ และกำหนดกิจกรรมท่องเที่ยวที่อนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวด้วย

1.6.3.2 องค์ประกอบด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพเดิมหรือดีกว่าเดิม และป้องกันผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยว โดยต้องมีการติดตามประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

1.6.3.3 องค์ประกอบด้านการพัฒนารูขี้อย่างยั่งยืน เป็นการพัฒนารูขี้อย่างยั่งยืนด้านบริการอำนวยความสะดวกโดยตรงแก่นักท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ได้รับความพึงพอใจ โดยมีความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมด้วย

1.6.3.4 องค์ประกอบด้านการพัฒนาการตลาดท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาเพื่อแสวงหานักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ซึ่งมีลักษณะเป็นคุณประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้เข้ามาท่องเที่ยว โดยให้นักท่องเที่ยวเหล่านี้ได้รับความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยวตามที่เขาพึงพอใจ

1.6.3.5 องค์ประกอบด้านการพัฒนาการมีส่วนร่วม ทางการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น เป็นการพัฒนาในการสร้างโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมทางท่องเที่ยว เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนท้องถิ่น ให้สามารถจัดการการท่องเที่ยวของตนเองและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว อันจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดความหวงแหนและรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ตลอดไป

1.6.3.6 องค์ประกอบด้านการพัฒนาจิตสำนึกทางท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาการสร้างจิตสำนึก ในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมแก่ผู้เกี่ยวข้อง กับการท่องเที่ยวทุกฝ่าย โดยเป็นการให้ความรู้และสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกทางท่องเที่ยวแบบยั่งยืนให้ทุกฝ่ายเกิดความรักความหวงแหนทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

จากการอธิบายถึงองค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในภาพรวมมุ่งประเด็นไปที่การเรียนรู้การถ่ายทอดและการสร้างสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรม มีลักษณะเป็นการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมน้อยที่สุด มีความเชื่อมโยงสอดคล้องกัน ทั้งด้านการพัฒนาและการตลาดที่จะนำนักท่องเที่ยวมาชื่นชมทรัพยากรการท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจที่ตอบสนองต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและสังคมอย่างต่อเนื่อง อยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เกิดการแบ่งปันผลประโยชน์หรือกระจายรายได้ในชุมชนท้องถิ่น และการศึกษาองค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ในการศึกษาในครั้งนี้จะนำมาวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ตำบลปราสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

จากแนวคิดและทฤษฎีการท่องเที่ยว สรุปได้ว่าการท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางไป ในสถานที่ใดๆ เป็นการชั่วคราว ซึ่งไม่ใช่สถานที่พักประจำ เพื่อหาความบันเทิงเรีงใจ และหาประสบการณ์ใหม่ๆ เพื่อการเรียนรู้ และสัมผัสเอกลักษณ์ความงดงามทางธรรมชาติและคุณค่าวัฒนธรรมของคนกลุ่มอื่น นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังต้องการพลความเป็นวัฒนธรรมของกันและกัน อันนำมาซึ่งมิตรภาพ ความรู้ ความเข้าใจ แลกเปลี่ยนแนวคิด ศึกษาขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมนั้นๆ ที่เป็นเสมือนทรัพยากรทางท่องเที่ยวที่สำคัญที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวในพื้นที่ เพื่อสัมผัสและชื่นชมกับสิ่งที่ไม่มีในท้องถิ่นของตน และการท่องเที่ยวยังเป็นการเดินทางไปด้วยความต้องการของตนเองและไม่ใช่ว่าส่วนหนึ่งของการประกอบอาชีพหรือหารายได้ การจัดการท่องเที่ยวที่จะประสบผลสำเร็จได้นั้นอยู่ที่ความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ความสะดวกสบายและการเข้าถึงพื้นที่ได้ง่าย อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวควรต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นตามมาทั้งด้านบวกและด้านลบ ถึงแม้ว่าผลกระทบที่ได้รับจะทำให้เกิดการ

เปลี่ยนแปลงทั้งในด้านดีและด้านเสีย แต่ทั้งนี้และทั้งนี้การท่องเที่ยวจะต้องมีมาตรการการป้องกัน และการเตรียมพร้อมการตั้งรับในสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อป้องกันและรักษาสภาพพื้นที่เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนตลอดไป

2. แนวคิดและทฤษฎีศักยภาพการท่องเที่ยว

วิลาส เตชะไพฑูริย์ (2538 : 21 – 23) ได้กล่าวถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ว่าการจะสำเร็จได้จะต้องพัฒนาองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว 3 ประการ คือ

2.1 สิ่งดึงดูดใจจากการท่องเที่ยว (Attractions) ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือสิ่งที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติอาจจะเป็นสิ่งดึงดูดใจเกี่ยวกับสถานที่ (Site) หรือสิ่งดึงดูดใจจากเหตุการณ์ (Events)

2.2 ความสำราญจากแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) แยกออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.2.1 ปัจจัยพื้นฐาน อันได้แก่ การคมนาคมยานพาหนะ ลานจอดรถ น้ำ ไฟฟ้า ระบบกำจัดน้ำเสีย ระบบกำจัดขยะ ระบบการสื่อสาร โทรศัพท์ไปรษณีย์ ฯลฯ

2.2.2 สิ่งอำนวยความสะดวกสบาย ได้แก่ ที่พักแรม ร้านอาหาร ภัตตาคาร ร้านขายของที่ระลึก สถานเริงรมย์ บริการรถเช่า บริการนำเที่ยว เป็นต้น

2.3 ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) คือ วิธีการเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว มีความหมายครอบคลุมเรื่องของยานพาหนะ ระยะทาง ระยะเวลา ค่าใช้จ่ายในการเดินทางซึ่งความสามารถในการเข้าถึงนี้มีองค์ประกอบที่ต้องคำนึงถึง 2 ประการคือ

2.3.1 องค์ประกอบเชิงปริมาณ หมายถึง ความเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น ความจุและความถี่ของยานพาหนะ

2.3.2 องค์ประกอบเชิงคุณภาพ หมายถึง ความสะดวกสบายในการเดินทาง ความประหยัดและความปลอดภัย

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 : 60 – 69) ได้ให้ความหมายของ ศักยภาพของการท่องเที่ยวว่าหมายถึง ความพร้อมในด้านคุณลักษณะหรือคุณสมบัติของแหล่งหรือทรัพยากรการท่องเที่ยวในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวแก่ผู้มาเยี่ยมชมเยือนคุณลักษณะหรือคุณสมบัติดังกล่าวมีความแตกต่างกันตามประเภทของแหล่งหรือทรัพยากรการท่องเที่ยวต่างๆ ซึ่งควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

2.4 องค์ประกอบของการบริการ (Ancillary Service) สถานที่ท่องเที่ยวควรจัดสรรบริการด้านต่างๆ ให้กับนักท่องเที่ยว หน่วยงานและภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เพื่ออำนวยความสะดวกและดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวยังสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านี้ ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้

การบริการด้านตลาด เช่น การให้บริการข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว การศึกษาวิจัยด้านความต้องการของนักท่องเที่ยว การกำหนดการบริการที่เหมาะสม การส่งเสริมความร่วมมือด้านการตลาดเป็นพันธมิตรในกลุ่มอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและการประสานความร่วมมือด้านการพัฒนาและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจากความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การวางแผนการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่นและการจัดระบบการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

2.5 สิ่งอำนวยความสะดวก (Accommodation) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวที่ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้บริการนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังแหล่งท่องเที่ยว ให้ได้รับความสุขสบาย และความประทับใจ ทำให้นักท่องเที่ยวอยากจะทำท่องเที่ยวในวันขึ้น โดยปกติสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้รัฐบาลจะเป็นผู้จัดหาและพัฒนาเพื่อบริการแก่ประชาชนของตนเองอยู่แล้ว สำหรับนักท่องเที่ยวถือเป็นผลพลอยได้จากการให้บริการเหล่านี้ เราอาจแยกประเภทของสิ่งอำนวยความสะดวกออกเป็น 3 ประเภท คือ

2.5.1 สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวประเภทการเข้า-ออกเมือง เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่สำคัญ เพราะเป็นประตูแรกที่นักท่องเที่ยวจะผ่านเข้ามาประเทศ โดยปกตินักท่องเที่ยวต่างชาติจะเดินทางเข้าออกประเทศ จะต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านบริการเข้าออกประเทศอย่างประทับใจแก่นักท่องเที่ยวมากที่สุด เพื่อให้นักท่องเที่ยวอยากเดินทางมาซ้ำอีก

2.5.2 สิ่งอำนวยความสะดวกประเภทโครงสร้างพื้นฐาน เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการยังชีพของประชาชน หรือที่เรียกกันว่า สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ โดยที่รัฐบาลของแต่ละประเทศพยายามสร้างสิ่งเหล่านี้แก่ประชาชนในประเทศของตนให้ได้รับความสะดวกสบายอยู่อย่างมีความสุข และส่งผลเป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวอีกด้วย ประเทศใดมีบริการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่ดีย่อมทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบายในการเข้ามาเยี่ยมชม และเกิดความประทับใจอยากกลับมาท่องเที่ยวอีก โครงสร้างพื้นฐานจำเป็นต้องลงทุนสร้างด้วยเงินมหาศาลและใช้เวลาในการก่อสร้างนาน

2.5.3 สิ่งอำนวยความสะดวกประเภทความปลอดภัย เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่มุ่งให้ความปลอดภัยทางร่างกาย ชีวิตและทรัพย์สินแก่ประชาชนและเป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวด้วย ทั้งนี้เนื่องจากความปลอดภัยเป็นสิ่งพึงปรารถนาตามธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนและเป็นสัญชาตญาณอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่พยายามหลีกเลี่ยงต่อความไม่ปลอดภัยที่อาจเกิดขึ้นกับตัวเองให้มากที่สุด ในการตัดสินใจที่จะเดินทางไปท่องเที่ยวยังสถานที่ใดก็ตาม นักท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยทางร่างกาย ชีวิตและทรัพย์สินเป็นสิ่งสำคัญ หากมีข่าวเกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยเกิดขึ้นที่ใด เช่น มีการโจรกรรม ปล้นจี้ ชิงทรัพย์ โรคระบาด มีการรบกวน ก่อความไม่สงบ ปฏิวัติ

รัฐประหาร เป็นต้น เหตุการณ์เหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวเพราะจะทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกไม่ปลอดภัย ก็จะไม่เดินทางไปท่องเที่ยวสถานที่นั้น แม้จะมีสิ่งดึงดูดใจมากมายอย่างไรก็ตาม

2.6 ทำเลที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยว (Area Location) เป็นอีกเหตุผลที่ว่าเหตุใดกิจกรรมทางเศรษฐกิจเฉพาะประเภทหนึ่งจึงไปตั้งอยู่เฉพาะ ณ ที่แห่งหนึ่ง ทำเลที่ตั้งอาศัยสมมุติฐานที่ว่าผู้ประกอบการทั้งที่เป็นบริษัทและบุคคลทั่วไปก็เพื่อประโยชน์ของตนเองจึงได้เลือกทำเลที่ตั้งที่จะทำให้เกิดผลกำไรมากที่สุด คือการลดค่าใช้จ่ายด้านขนส่งวัตถุดิบและสินค้าไปพร้อมกับการผลิตสินค้าที่สำเร็จแล้วพัฒนาให้เป็นขั้นตอนวิธีที่ใช้ในการบ่งชี้ว่าตำแหน่งที่ตั้งที่เหมาะสมที่สุดของแหล่งผลิตควรอยู่ที่ใด โดยอาศัยการคาดการณ์แหล่งตลาดที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว ทำเลที่ตั้งเหมาะสม สภาพแวดล้อมเหมาะสม เป็นที่ยอมรับและพอใจของชุมชนในท้องถิ่น ความเหมาะสมตามหลักการใช้พื้นที่ อยู่ห่างจากพื้นที่ที่มีคุณค่าเชิงการอนุรักษ์ รบกวนชุมชนน้อยที่สุด ช่วยเสริมการฟื้นฟูธรรมชาติหรือวัฒนธรรมของพื้นที่ เป็นที่ยอมรับของประชาชนในท้องถิ่น (มนัส สุวรรณ. 2544 : 115-131)

จากแนวคิดและทฤษฎีศักยภาพของการท่องเที่ยว สรุปได้ว่าศักยภาพของการท่องเที่ยวจะต้องมีทำเลที่ตั้งที่เหมาะสมมีแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง มีจุดดึงดูดใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจในตัวแหล่งท่องเที่ยวที่ได้เข้าชม มีความพร้อมในด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบการคมนาคมที่ดี ระบบการบริการที่มีคุณภาพ มีความปลอดภัยทางร่างกาย ชีวิตและทรัพย์สินแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยว เป็นต้น และจะต้องสร้างภาพพจน์ที่ดีให้กับนักท่องเที่ยวทั้งในด้านความสะอาด ความเป็นมิตรไมตรีของคนในท้องถิ่น เป็นต้น

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว

การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างมากสำหรับประเทศไทยในปัจจุบัน เนื่องจากรายได้ส่วนใหญ่ของประเทศมาจากการท่องเที่ยวและต่างประเทศให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวแทบทั้งสิ้น โดยสังเกตได้จากการที่ประเทศอื่นๆ ที่มีการชักจูง รมรงค์ ส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ดีขึ้น เป็นที่น่าสนใจมากขึ้น ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกต้องการไปท่องเที่ยวตามสถานที่ที่อยู่ในประเทศนั้นๆ ถือเป็นการนำรายได้เข้าสู่ประเทศอีกทางหนึ่ง

ความหมายของการพัฒนา

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2549 : 31) กล่าวว่า การพัฒนา หมายถึง การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นตลอดจนการสร้างสรรค์ความเจริญต่างๆ

วิลเลียม เชนเซอร์ (2538 : 20) กล่าวถึง การพัฒนา ว่าหมายถึงความเจริญก้าวหน้าโดยทั่วๆ ไป เช่น การพัฒนาชุมชน พัฒนาประเทศ คือการทำสิ่งเหล่านั้นให้ดีขึ้น เจริญขึ้น อาจกล่าวได้ว่าการพัฒนา เป็นกระบวนการของการเคลื่อนไหวจากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจ การพัฒนาเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่หยุดนิ่ง

William C. Gartner (1996 : 31) กล่าวว่า การพัฒนา หมายถึง การดำเนินการเพื่อก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น มักมีแผนหรือกรอบหรือสำหรับใช้เป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาการเกษตรและการพัฒนาชนบท เป็นต้น นอกจากนี้ยังมี

ฉลอมศรี พิมลสมพงศ์ (2546 : 68 – 69) ได้ให้ความหมายของคำว่า การพัฒนา (Development) อย่างเช่นว่า การพัฒนา หมายถึงการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงในสิ่งต่างๆ ดังนี้

1. ความแตกต่าง เช่น ปริมาณและคุณภาพของบริการข้อมูลและข่าวสาร ฐานะทางสังคม บทบาทและอาชีพ

2. การใช้ประโยชน์จากบริการที่มีอยู่ เช่น ครอบครัวจัดหาเครื่องอำนวยความสะดวกและบริการต่างๆ มาใช้ได้ เนื่องจากครอบครัวมีรายได้สูงขึ้น มีสิ่งของเครื่องใช้และครอบครัวสามารถใช้บริการต่างๆ เพิ่มขึ้น

3. เทคโนโลยีและควมมีประสิทธิภาพ เช่น การใช้เทคโนโลยีระดับสูงและการแพร่กระจายเทคโนโลยีออกสู่สังคมอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น

4. ความเชื่อและความไม่เชื่อ เช่น เป้าประสงค์ ความเชื่อพื้นฐาน ค่านิยม โอกาสและการสนับสนุน

5. ทักษะคติ เช่น ระดับความพอใจ ความเป็นเอกภาพและความพึงพอใจ

6. พฤติกรรม เช่น การช่วยเหลือตนเอง ความมีประสิทธิภาพ การใช้ทรัพยากรมนุษย์ และความคิดริเริ่ม

7. ทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ทรัพยากรทางกายภาพ ทรัพยากรมนุษย์ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

8. โครงสร้าง เช่น แบบแผนการดำเนินชีวิตและแบบแผนขององค์กร

9. ผลต่อเนื่องและแบบแผนรวม เช่น คุณภาพชีวิตและคุณภาพของสิ่งที่มีมนุษย์ผลิตขึ้น

สรุปได้ว่า การพัฒนา คือการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ผลที่เกิดจากการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

การพัฒนาการท่องเที่ยว

Bhatia, A.K. (2000 : 3 – 5) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการพัฒนาการท่องเที่ยวว่าประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้ (1) การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว (2) การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว (3) การพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยว (4) การพัฒนาการตลาดการท่องเที่ยว (5) การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นทางการท่องเที่ยวและ (6) การพัฒนาจิตสำนึกทางการท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2549 : 32–33) กล่าวถึง ปัจจัยหลักสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องมีกระบวนการและองค์ประกอบหลักที่สำคัญซึ่งประกอบด้วย

1. ด้านแหล่งท่องเที่ยวหรือทรัพยากรทางการท่องเที่ยว แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ โบราณสถานและศาสนาศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งนี้แหล่งท่องเที่ยวในแต่ละประเภทจะมีภาระหน้าที่หลักแตกต่างกัน กล่าวคือ ในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมีภาระหน้าที่หลักคือ การรักษาระบบนิเวศของธรรมชาติ การเป็นส่วนหนึ่งในการรักษาต้นน้ำลำธาร เป็นทรัพยากรที่ต้องเอื้อกับคนท้องถิ่น สำหรับแหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณวัตถุสถานและศาสนามีภาระหน้าที่หลักคือ การดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งจะสนองตอบความต้องการของชุมชน สังคม ในส่วนภาระหน้าที่ของงานวัฒนธรรมกิจกรรมประเพณี คือ การรักษากิจกรรมประเพณีของท้องถิ่นให้คงอยู่

2. ด้านการบริการทางการท่องเที่ยว ในส่วนของการบริการทางการท่องเที่ยว คือ ส่วนของการกำกับดูแล การประสานงานทำความเข้าใจและกำกับให้การเติบโตของภาคบริการทางการท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม

3. ด้านการตลาด จำเป็นต้องให้ความสำคัญในเรื่องการจัดวางสินค้า วิธีการเสนอขายสินค้า เพราะการตลาดจะเป็นส่วนสำคัญในการชักจูงให้ผู้ซื้อ (นักท่องเที่ยว) มาซื้อสินค้า ดังนั้นในเชิงของการตลาดจะต้องมีการทำความเข้าใจให้ชัดเจนว่าสินค้าทางการท่องเที่ยวคืออะไร

ฉลองศรี พิมลสมพงศ์ (2546 : 70 – 71) กล่าวถึง หลักการและแนวทางปฏิบัติของการพัฒนาการท่องเที่ยวมี 10 ประการ ดังนี้

1. มุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวภายในประเทศอย่างจริงจังก่อนแล้วจึงพัฒนาการท่องเที่ยวระหว่างประเทศอย่างค่อยเป็นค่อยไปภายหลัง เพื่อให้เหมาะสมกับระบบสาธารณสุขโลกที่รองรับเป็นสำคัญ

2. มุ่งให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโครงการท่องเที่ยวต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่

3. มุ่งพิจารณาอย่างรอบคอบถึงขอบเขตที่เหมาะสมของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับต่างๆ ด้าน

4. มุ่งให้ข้อมูลทางการท่องเที่ยวอย่างเพียงพอพร้อมแก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและเคารพในสิ่งแวดล้อมพร้อมทั้งช่วยยกระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย

5. มุ่งใช้วัสดุและผลผลิตในท้องถิ่นเพื่อช่วยลดการค้ากับต่างประเทศได้ทางหนึ่ง และเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นนั้นๆ ด้วย

6. มุ่งกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นเพื่อนำรายได้เข้าท้องถิ่นนั้นให้มากที่สุด อันจะเป็นประโยชน์ในระยะยาวของชุมชนท้องถิ่น

7. มุ่งจ้างงานในท้องถิ่น โดยส่งเสริมรูปแบบของงานที่น่าสนใจและได้รับผลตอบแทนสูงให้แก่ชุมชนท้องถิ่น

8. มุ่งพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น อันจะช่วยยกระดับการบริการท่องเที่ยวให้สูงขึ้น

9. มุ่งรักษาคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในท้องถิ่นให้อยู่รอดในระยะยาวเพื่อเป็นแหล่งรองรับการท่องเที่ยวตลอดไป

10. มุ่งทำงานร่วมกันอย่างเสมอภาคระหว่างภาคธุรกิจการท่องเที่ยว องค์กรท้องถิ่น องค์กรด้านสิ่งแวดล้อมและรัฐบาล

ดังนั้นผู้วิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยว คือ การทำให้สถานที่ท่องเที่ยวหรือแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ มีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น เจริญขึ้น สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยวมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจที่ตอบสนองต่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างต่อเนื่อง

4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

4.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

Berkley (1975 : 200) ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง การที่ผู้นำอนุญาตให้ผู้ตามเป็นจำนวนมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ให้เข้ามามีส่วนร่วม ในการตัดสินใจมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เป็นต้นว่า การยอมให้ผู้ตามหรือผู้ได้บังคับบัญชาได้เข้ามามีส่วนในการกำหนดสภาพการทำงาน การกำหนดนโยบาย และแม้กระทั่งการเลือกตั้งผู้นำหรือผู้บังคับบัญชาด้วย

Parry (1972 : 3-16) มองการมีส่วนร่วม หมายถึง การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งโดยการเข้าไปเกี่ยวข้องหรือมีส่วนในการดำเนินภารกิจอย่างใดอย่างหนึ่ง อย่างไรก็ตาม Parry ยังได้ให้ความหมายแนวความคิดในลักษณะที่สามารถวัดได้โดยอาศัยมิติ 3 มิติ คือ

1. วิธีการมีส่วนร่วม ซึ่งหมายถึง ประเภทกิจกรรมต่างๆ ที่ผู้มีส่วนร่วมได้กระทำลงไป เช่น การออกเสียงเลือกตั้ง การเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง การวิ่งเต้น (Lobbying) และการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามโครงการ

2. ความถี่ของการมีส่วนร่วม ซึ่งหมายถึง การหาคำตอบต่อคำถามที่ว่าใครบ้างเข้าไปมีส่วนร่วมและการเข้าไปมีส่วนร่วมเช่นนั้น บ่อยครั้งแค่ไหน

3. คุณภาพของการมีส่วนร่วม ซึ่งหมายถึง การแสวงหาคำตอบต่อคำถามอย่างน้อยที่สุด 2 ประการด้วยกัน คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมเช่นนั้นทำให้เกิดผลอะไรบ้าง และการเข้าไปมีส่วนร่วมดังกล่าวเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงหรือจอมปลอม

Arnstein (1999 : 219-224) เน้นมิติคุณภาพการมีส่วนร่วม Arnstein เห็นว่า การมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพนั้น ผู้ที่เข้าไปมีส่วนร่วมจะต้องมีอำนาจและการควบคุมอย่างแท้จริงในอันที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งให้บังเกิดผลขึ้นมา หรือกล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมก็คือการมีอำนาจและการควบคุมกิจกรรมนั่นเอง

4.2 การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน การดำเนินการในส่วนของการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน (พจนานุกรม, 2541 : 29) จะประกอบด้วย

4.2.1 การสนับสนุน การรวมกลุ่มของประชาชน ชุมชน เพื่อการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยว

4.2.2 การยกระดับชุมชนท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน หรือองค์กรปกครองท้องถิ่นที่มีศักยภาพในการจัดการสิ่งแวดล้อม และสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน

4.2.3 จัดอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจในบทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมในกระบวนการท่องเที่ยว โดยเน้นการเรียนรู้ การวางแผน การปฏิบัติการ และการประเมิน

4.3 ชุมชนกับการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว จากการที่ชุมชน หมายถึง เขตพื้นที่ ระดับความคุ้นเคย และการติดต่อระหว่างบุคคล ตลอดจนพื้นฐานความยึดเหนี่ยวเฉพาะบางอย่างที่ทำให้ชุมชนต่างไปจากเพื่อนบ้าน มีลักษณะทางเศรษฐกิจเป็นแบบเลี้ยงตัวเองที่จำกัดมากกว่าสังคม แต่ในวงจำกัดเหล่านั้นย่อมมีการสังสรรค์ใกล้ชิดกันกว่า และมีความเห็นอกเห็นใจลึกซึ้งกว่า อาจจะมีสิ่งเฉพาะบางประการที่ผูกพัน เช่น เชื้อชาติ ดั้งกำเนิดของชาติหรือศาสนา

สำหรับในส่วนของความเกี่ยวข้องระหว่างชุมชนกับการท่องเที่ยวนี้จะมีลักษณะขอบเขตและรูปแบบที่กว้างขวางและหลากหลายทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม โดยหาข้อจำกัดที่ชัดเจนยาก ทั้งนี้ความเกี่ยวข้องของชุมชนกับการท่องเที่ยวจะสามารถกำหนดได้ใน 2 ลักษณะ คือ ผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับชุมชน

4.3.1 ความเกี่ยวข้องของชุมชนกับการท่องเที่ยว ในส่วนของชุมชนกับการท่องเที่ยวนี้จะมีส่วนเกี่ยวข้อง และเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน ผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับมี 2 ทางคือ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และผลประโยชน์ทางสังคม

4.3.1.1 ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ชุมชนได้รับ คือ

4.3.1.1.1 เกิดการสร้างงาน สมาชิกชุมชนมีงานทำ สืบเนื่องจากการมี
การท่องเที่ยวเกิดขึ้น

4.3.1.1.2 เกิดการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการบริการท่องเที่ยว

4.3.1.1.3 เกิดระบบตลาดเมื่อมีการจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภค
เครื่องมือ เครื่องใช้ และปัจจัยต่างๆ ที่จำเป็นแก่การบริการท่องเที่ยว

4.3.1.1.4 เกิดระบบการผลิตวัตถุดิบท้องถิ่น เพื่อป้อนระบบตลาด

4.3.1.1.5 มีรายได้จากแหล่งรายได้ใหม่ ที่เกิดจากการท่องเที่ยว
นอกเหนือจากรายได้ประจำจากแหล่งรายได้เดิมของชุมชน

4.3.1.1.6 ครอบครัว ชุมชน มีรายได้เพิ่มขึ้นทั้งโดยตรงและโดยอ้อม
จากการมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น

4.3.1.2 ผลประโยชน์ทางสังคม ชุมชนจะได้รับอย่างมาก ประกอบด้วย

4.3.1.2.1 เกิดการพัฒนาในทางสร้างสรรค์ขึ้นในสังคม

4.3.1.2.2 มีการติดต่อทางสังคมที่มีรูปแบบมากขึ้น

4.3.1.2.3 จะมีสัญญาทางสังคมเกิดขึ้น อันเนื่องจากการตกลงในสิทธิ
หน้าที่ และความรับผิดชอบต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเข้าไปเกี่ยวข้องกับระบบการท่องเที่ยวของสมาชิก
ชุมชน

4.3.1.2.4 สาธารณูปโภคของชุมชน เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา อาจ
ได้รับการพัฒนาหรือปรับปรุงเนื่องจากมีระบบการท่องเที่ยว

4.3.1.2.5 สมาชิกชุมชนจะถูกกระตุ้นให้สนใจ พัฒนาการศึกษาของ
ตัวเอง ทั้งการศึกษาในรูปแบบ ในด้านการบริการ เทคนิค และอื่นๆ

4.3.1.2.6 จะเกิดการพัฒนาด้านสาธารณสุข เช่น ความสะอาด
ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความปลอดภัยจากโรคภัย อันสืบเนื่องมาจากการอุปโภคบริโภคที่
ได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อเข้าสู่ระบบการท่องเที่ยว

4.3.1.2.7 การบริการทางสังคมอื่นๆ เช่น ความปลอดภัย และการมี
ระเบียบอิสระของสังคมจะได้รับการเอาใจใส่มากขึ้น

4.3.2 ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชน ผลกระทบที่เกิดขึ้นอาจมีผลทั้งทางบวกและ
ทางลบ ดังนี้

4.3.2.1 ผลกระทบทางบวก คือ ผลประโยชน์ที่ทางชุมชนได้รับ ตามที่กล่าว
ไว้ในเรื่องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และทางสังคม

4.3.2.2 ผลกระทบทางลบ จะมีผลกระทบเกิดขึ้นเนื่องจาก

4.3.2.1 ขนาดของชุมชนจะเติบโตเกินไป ถ้าปัจจัยดึงดูดการท่องเที่ยวมีกำลังมาก และไม่ได้รับการจัดการที่ดี

4.3.2.2 โครงสร้างการบริหารชุมชนอาจเปลี่ยนแปลงไป ถ้าอิทธิพลการท่องเที่ยวมีมาก และไม่มีระบบการบริหารจัดการที่ดี

4.3.2.3 วัฒนธรรมดั้งเดิม และวิถีชีวิตของชุมชนอาจได้รับผลกระทบ และถูกกลืนจากอิทธิพล วัฒนธรรม และแนวทางชีวิตจากภายนอก

4.3.3 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยว จากลักษณะทางสังคมและผลกระทบที่ชุมชนได้รับ ส่งผลให้มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการปรับเปลี่ยนกระบวนการทางการท่องเที่ยวในบางส่วน เพื่อให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง สำหรับทิศทางและแนวทางในการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น ต้องมีการมุ่งไปสู่การร่วมมือในการใช้ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการรองรับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ได้แก่

4.3.3.1 ท่องเที่ยว ศึกษาแผนปฏิบัติ แนวทาง และวิธีการปฏิบัติให้เข้าใจ จนสามารถให้ความร่วมมือและปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง มีการแนะนำอย่างใกล้ชิดทุกขั้นตอนของการปฏิบัติ จนกว่าจะมั่นใจได้ว่าสมาชิกชุมชนทุกชุมชน ทุกคน ทุกระดับดำเนินการไปถูกทิศทางแล้ว

4.3.3.2 มีการติดตามผลและให้การแนะนำอย่างต่อเนื่อง

4.4 บทบาทและรูปแบบของชุมชนในการรองรับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน สำหรับบทบาท และรูปแบบของชุมชนในการรองรับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนอาจจะมีหลายรูปแบบ โดยพิจารณาจากพื้นฐานวัฒนธรรม การปกครองท้องถิ่น ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชน รูปแบบที่พิจารณาว่าน่าจะเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในระดับการปฏิบัติการ ความเป็นรูปแบบขององค์กรกึ่งอิสระ ไม่เป็นทางการจนเกินไป โดยมีระบบการได้รับผลประโยชน์ร่วมกันในการจัดรูปแบบขององค์กร บทบาทในการมีส่วนร่วมซึ่งได้แก่ การให้ข้อมูล การวางแผน การจัดการ ควบคุมดูแล การจัดบริการ การจัดกิจกรรมอนุรักษ์ เป็นต้น โดยให้สมาชิกขององค์กรและสมาชิกชุมชนได้รับผลประโยชน์ด้านต่างๆ คือ

4.4.1 ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมแก่คนในชุมชนส่วนใหญ่ ให้มีงานและสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

4.4.2 ความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักในความสำคัญของสิ่งแวดล้อม มีความเข้าใจการอนุรักษ์ และร่วมมือพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

4.4.3 ความภูมิใจ มีความสุขในความเป็นอยู่ ความร่วมมือในชุมชน เอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมของตนเอง เกิดความรักหวงแหน พร้อมอนุรักษ์หรือพัฒนาอย่างสร้างสรรค์

4.5 การวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

4.5.1 หลักการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ต้องมีการคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการพัฒนา สอดคล้องและเกิดประโยชน์ร่วมกันแก่ทุกฝ่าย การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ได้แก่ นักท่องเที่ยว ประชากรในชุมชน ผู้รับผิดชอบและดำเนินการพัฒนา ซึ่งทั้ง 3 ฝ่ายต่างมองหรือคาดหวังผลที่แตกต่างกันไป คือ

4.5.1.1 นักท่องเที่ยวคาดหวังจะได้เห็นแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ต่างๆ ในลักษณะที่แปลกไปจากที่เคยพบเห็น ได้แก่ เอกลักษณ์ของท้องถิ่น วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น

4.5.1.2 สิ่งที่ชุมชนคาดหวัง คือ ต้องการเห็นความเปลี่ยนแปลง ไม่จำเจเหมือนของเดิม ต้องการการพัฒนาที่ทันสมัยไปจากเดิม และคาดหวังจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวคือการได้มีที่พักผ่อนหย่อนใจเพิ่มขึ้น ได้อยู่อาศัยและดำเนินชีวิตในสิ่งแวดล้อมที่ดี เกิดความภาคภูมิใจต่อชุมชนของตนเองยิ่งขึ้น ได้รับประโยชน์ร่วมกับนักท่องเที่ยว เช่น ความสะดวกในการเดินทาง

4.5.1.3 สิ่งที่ผู้รับผิดชอบและดำเนินการพัฒนาคาดหวัง คือ การใช้งบประมาณน้อย หรือสามารถแบ่งโครงการพัฒนาออกเป็นขั้นตอนได้โดยง่าย

4.5.2 แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว แนวทางการพัฒนาจะต้องสอดคล้องกับการคาดหวังของทั้ง 3 ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น การกำหนดแนวทางการพัฒนาต้องมีการพิจารณา และตรวจสอบปัจจัยสำคัญต่างๆ ดังนี้

4.5.2.1 จะดำเนินการพัฒนาอะไร

4.5.2.2 การบ่งชี้ปัญหาของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

4.5.2.3 จะดำเนินการพัฒนาอย่างไร

4.5.2.4 การจัดลำดับความสำคัญ และขั้นตอนในการพัฒนา

4.5.2.5 งบประมาณในการพัฒนา

4.5.3 กระบวนการในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สำหรับกระบวนการ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน มีขั้นตอนดังนี้

4.5.3.1 ขั้นตระหนักและรับรู้ถึงปัญหา ซึ่งเกิดจากแรงกระตุ้นภายนอก

4.5.3.2 ขั้นการเรียนรู้ หมายถึง การศึกษาถึงหลักการและแนวทาง การพัฒนาต่างๆ ของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

4.5.3.3 ขั้นสำรวจพื้นที่ เพื่อทำความรู้จักพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนอย่างละเอียด เพื่อนำมาวิเคราะห์และแจกแจงสภาพของแหล่งท่องเที่ยวออกเป็นส่วนๆ อย่างเป็นระบบ

5.3.4 **ขั้นบ่งชี้ปัญหา** ได้แก่ การจำแนกปัญหาออกเป็นกลุ่มๆ หรือเป็นหมวดหมู่ ได้แก่ ปัญหาเรื่องงบประมาณ ปัญหาความเพียงพอ ปัญหาเรื่องตำแหน่งที่ตั้ง ปัญหาการดูแลรักษา

จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนสรุป การมีส่วนร่วมของชุมชนคือ การที่ชุมชนได้เข้ามามีส่วนในการกำหนดสภาพการทำงาน การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และสามารถประเมินได้ถึงวิธีการ ความถี่ และมีอำนาจ สามารถควบคุมคุณภาพของการมีส่วนร่วม แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยการสนับสนุนการรวมกลุ่ม การยกระดับชุมชนให้มีศักยภาพ โดยการอบรมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในบทบาทของตนในการจัดการการท่องเที่ยว ชุมชนมีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวใน 2 ลักษณะ คือ ผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ และผลกระทบที่เกิดขึ้นจึงต้องมีการกำหนดทิศทางและแนวทางในการมีส่วนร่วมในระดับนโยบาย ระดับแผน ระดับปฏิบัติการ และการติดตามผล โดยจัดในรูปแบบขององค์กรอิสระ ไม่เป็นทางการ มีระบบการได้รับผลประโยชน์ร่วมกันในการจัดรูปแบบองค์กร มีบทบาทการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล การวางแผน การจัดการ การควบคุม การจัดบริการและการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แนวทางหรือทฤษฎีของ Parry (1972: 3-16) มาเป็นแนวทางในการวิจัย

5. แนวคิดและทฤษฎีความสามารถในการรองรับของพื้นที่

การท่องเที่ยวของประเทศ ได้มีการเจริญเติบโตและขยายตัวอย่างรวดเร็วจนกลายเป็นอุตสาหกรรมความเจริญเติบโตดังกล่าว ได้ทำให้เกิดความวิตกเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมด้วย เช่นเดียวกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น หากมีการจัดการที่ดีก็จะไม่มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติมากนัก และจะเป็นอุตสาหกรรมที่คงอยู่ต่อไปได้เป็นเวลานาน

ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ (Carrying Capacity) คณะผู้วิจัยโครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2541) ได้กล่าวถึงการจัดการที่ดีคือ การจัดการที่ต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) กล่าวคือ การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มความเจริญเติบโต แต่ต้องคำนึงถึงขีดจำกัดที่ยอมรับได้เพื่อมิให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมมากเกินไป การจัดการตามขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวที่สำคัญมี ดังนี้

1. **ขีดจำกัดทางสิ่งแวดล้อม** หมายถึง การจัดการขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเกี่ยวข้องกับการรักษาสมดุลระหว่างสภาพแวดล้อมทางกายภาพกับประสพการณ์ของนักท่องเที่ยว ดังนั้นในที่นี้จึงหมายถึง จำนวนคนมากที่สุดที่สามารถใช้ประโยชน์จากแหล่ง

ท่องเที่ยวได้ โดยไม่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และไม่ทำให้
ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับมีคุณภาพลดลงจนไม่อาจยอมรับได้

2. ชีตจำกัดทางการตลาด แนวทางนี้เสนอว่า ชีตความสามารถในการรองรับตลาดการ
ท่องเที่ยวจะถึงจุดวิกฤตเมื่อจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจนถึงระดับที่ไปขัดขวางความสามารถของ
แหล่งท่องเที่ยวในการให้ประสบการณ์ที่มีคุณภาพแก่นักท่องเที่ยว

3. ชีตจำกัดของชุมชน กล่าวได้ว่า เป็นชีตจำกัดความสามารถในการรองรับการ
ท่องเที่ยวที่ขึ้นอยู่กับความสามารถของแหล่งท่องเที่ยวในการรองรับการท่องเที่ยว ก่อนที่ชุมชน
บริเวณนั้นจะรู้สึกถึงผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้น

สันทัด สมชีวิตา (2539 : 233) กล่าวถึง ชีตความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ว่า
หมายถึง ความสามารถสูงสุดที่สภาวะแวดล้อมหนึ่ง หรือระบบสิ่งแวดล้อมหนึ่ง จะสามารถมีได้
ของสรรพสิ่งร่วมกันในจำนวนสูงสุดได้จำกัด ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความอยู่ดีมีสุขของสรรพสิ่งต่างๆ
เหล่านั้น ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อมุ่งหรือให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน
หรือถาวรนั้น ควรนำหลักการพิจารณาชีตความสามารถในการรองรับของพื้นที่มาเป็นตัวกำหนดใน
การจัดการ เพื่อให้เกิดดุลยภาพที่สามารถให้ผลยั่งยืนหรือถาวร ตัวอย่างเช่น การจัดการทรัพยากรป่า
ไม้ เราจะต้องรักษาไม้ที่เป็นต้นทุนไว้ และนำเอาส่วนที่เพิ่มขึ้นเฉพาะส่วนที่เป็นส่วนเกินมาใช้
เท่านั้น แต่ถ้าส่วนที่เพิ่มขึ้นนั้นยังไม่ใช้ส่วนเกินก็ยังไม่ควรริบนำมาใช้ประโยชน์ เพราะจะมี
ผลกระทบต่อไม้ส่วนที่เป็นต้นทุน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ควรนำทรัพยากรไม้มาใช้ประโยชน์
ภายในขอบเขตของกำลังการผลิตของป่าเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม การที่จะทราบว่าพื้นที่หรือสภาวะแวดล้อมหนึ่งๆ ถึงจุดที่เหมาะสมที่สุด
นั้น เป็นสิ่งที่มีใช้ของง่าย แต่วิธีที่เหมาะสมและใช้อยู่ในปัจจุบันก็คือ สิ่งที่ปรากฏขึ้นให้เห็นใน
ธรรมชาติหรือสภาวะแวดล้อมนั้นจริงๆ แสดงออกมา ตรวจจับที่สภาวะแวดล้อมยังคงเป็นปกติ ก็
แสดงว่าสภาวะแวดล้อมนั้นๆ ยังไม่เกินชีตความสามารถในการรองรับของพื้นที่ แต่เมื่อใดก็ตามที่มี
เครื่องชี้ที่บ่งบอกว่าจะมีความไม่เหมาะสมเกิดขึ้น เช่น น้ำในแม่น้ำลำคลองเน่าเสีย ปลาตาย หรือ
พื้นดินมีการพังทลาย หรือดินบริเวณที่เคยเพาะปลูกพืชได้ผลกลับปลูกพืชไม่ได้ เนื่องจากดินไม่
แคะแกระหรือตายลง ก็แสดงว่าสภาวะดังกล่าวเกินขอบเขตของชีตความสามารถในการรองรับ
ของพื้นที่ ซึ่งจำเป็นจะต้องหาทางป้องกันและปรับปรุงแก้ไขต่อไป

Harry Coccossis and Alexandra Mexa (2004 : 9) กล่าวว่า คำ “Carrying Capacity”
หรือ ที่เรียกกันติดปากในหมู่นักท่องเที่ยวหรือบ้านเราว่า “CC” เป็นแนวคิดหรือ concept ทาง
นิเวศน์วิทยา ที่สื่อให้ทราบว่าระบบนิเวศน์หนึ่งๆ นั้น มีความแปรปรวนแตกต่างกัน หรือพูดได้ว่า
ระบบนิเวศน์หนึ่งๆ มีระดับหรือชีตความสามารถทนทานต่อการพัฒนาหรือถูกกระทำในระดับใด

ระดับหนึ่งเท่านั้น หากเกินกว่านี้ระบบนิเวศน์จะได้รับผลกระทบกระเทือนและอาจถูกทำลายลงจนไม่อาจฟื้นกลับสู่สภาพเดิมได้อีก ทั้งนี้ โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบและโครงสร้างของระบบนิเวศน์เป็นบรรทัดฐาน

จากแนวคิดดังกล่าว นักวิชาการและผู้ปฏิบัติ จึงได้นำมาประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่ง ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม Carrying Capacity ตรงกับภาษาไทย ซึ่งใช้กันอย่างกว้างขวางว่า “ขีดความสามารถในการรองรับได้” และเมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการท่องเที่ยว จะหมายถึง ขีดหรือระดับของแหล่งท่องเที่ยว หรือทรัพยากรท่องเที่ยวที่สามารถรองรับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และปริมาณการใช้ประโยชน์ของนักท่องเที่ยวสูงสุดได้โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบจนทำความเสื่อมโทรมหรือทำลายทรัพยากรท่องเที่ยวหรือตัวแหล่งท่องเที่ยว

จากแนวคิดและทฤษฎีความสามารถในการรองรับของพื้นที่ สรุปได้ว่า ความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว (Carrying Capacity หรือ CC) หมายถึง ระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดซึ่งพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว สามารถรองรับได้ โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติที่เกินค่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ ทั้งยังสามารถให้ประสบการณ์ันทนาการที่มีคุณภาพ เป็นที่พึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวได้

6. การท่องเที่ยวตลาดน้ำ

ตลาดน้ำ เป็นตลาดที่เกิดขึ้นในชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับท้องน้ำและลำเรือ พื้นที่ที่เหมาะสมแก่การเกิดตลาดน้ำส่วนใหญ่มักเป็นชุมชนที่มีลำคลองหลายสายมาบรรจบกันโดยสายน้ำในลำคลองเหล่านี้จะไหลไปสู่แม่น้ำสายใหญ่ ในสมัยก่อนชาวบ้านเรียกตลาดน้ำรูปแบบนี้ว่า “ตลาดเรือ” ต่อมาเปลี่ยนเรียกชื่อเป็น ตลาดน้ำ (ธนียฐา เกตุแก้ว 2546 : 3) นอกจากนี้ตลาดน้ำยังเป็นตัวแทนการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทยในอดีต ที่มีความเป็นอยู่อย่างสงบ เรียบง่าย ตามครรลองของธรรมชาติที่มีสายน้ำเป็นตัวกำหนด มีธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ การดำเนินชีวิตของคนในพื้นที่ มีการเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตรเพื่อดำรงชีพและใช้แลกเปลี่ยนเป็นสิ่งของอื่นๆ ในการดำรงชีวิตโดยใช้เรือเป็นพาหนะ (กรรณิการ์ ดันตวินิช 2550 : 1)

6.1 ความหมายของตลาดน้ำ

อภิญญา พัดพาดิ (2543 : 17) กล่าวว่า ตลาดน้ำเป็นกิจกรรมทางน้ำอันมีวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นที่น่าสนใจ แสดงออกถึงวิถีชีวิตของการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะช่วยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเลือกที่จะไปท่องเที่ยวและศึกษาประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ

ของท้องถิ่นทำให้สร้างรายได้ให้กับชุมชนในท้องถิ่นนั้นและบริเวณใกล้เคียงในฐานะเป็นแหล่งท่องเที่ยว

6.2 ปัจจัยที่ทำให้เกิดตลาดน้ำ

ปัจจัยที่เห็นว่ามีความสำคัญต่อการค้าทางน้ำหรือตลาดน้ำนั้น นवल สารสอน (2533 : 51) ได้กล่าวไว้มี 4 ปัจจัย คือ

6.2.1 สภาพแวดล้อม ลักษณะภูมิศาสตร์ ลักษณะภูมิประเทศที่เป็นที่ลุ่มมีแม่น้ำ ลำคลองทั้งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติและการขุดโดยแรงของมนุษย์ทำให้มีน้ำไหลเวียนตลอดทั้งปีก็จะเป็นสิ่งที่มีส่วนกำหนดรูปแบบการเป็นอยู่ของประชาชนที่ตั้งบ้านเรือนในบริเวณนั้นมาก

6.2.2 ที่ตั้งชุมชนมีชุมชนที่ตั้งอยู่ในบริเวณเดียวกันมากพอสมควรต่อการแลกเปลี่ยนสินค้ากัน หรือถ้าตั้งอยู่ในจุดผ่านของชุมชนอื่นๆ ก็จะมีส่วนต่อการขยายตัวของตลาดน้ำนั้นได้มากขึ้น ฉะนั้นจะเห็นว่าขนาดของตลาดน้ำจะมีความแตกต่างกันออกไปตามขนาดของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับตลาดน้ำนั้นๆ

6.2.3 เส้นทางคมนาคม ตลาดน้ำจะเกิดขึ้นได้ก็หมายความว่าที่นั้นมีการเดินทางไปมาของประชาชนโดยอาศัยทางน้ำเป็นหลัก หรือที่เป็นวิถีชีวิตแบบชาวน้ำที่กิจกรรมของสมาชิกในสังคมต้องพึ่งพำน้ำตามแม่น้ำลำคลองต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ทางด้านการเดินทางก็จะมีเรือชนิดต่างๆ เป็นพาหนะช่วยให้ได้รับความสะดวกสบายต่อการเป็นอยู่และการประกอบอาชีพ

6.2.4 ลักษณะอาชีพเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่ง เนื่องจากถ้ามีการประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวเกษตรกรที่มีการเพาะปลูกพืชที่เป็นสิ่งจำเป็นต่อการเป็นอยู่จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนสินค้ากันขึ้นเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนเองไม่มีหรือไม่สามารถผลิตได้ในท้องถิ่น

จากแนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับตลาดน้ำ สรุปได้ว่า ตลาดน้ำ คือ สถานที่ที่มีการแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้ากัน โดยจะมีเรือเป็นยานพาหนะ โดยพ่อค้าแม่ค้าจะใช้บรรทุกสินค้ามาขายและมารวมตัวกัน ณ บริเวณหนึ่ง ซึ่งเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้ากันของชุมชน โดยสินค้าส่วนใหญ่จะเป็นผลผลิตทางการเกษตรของท้องถิ่น มีลักษณะที่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจในพื้นที่ แสดงให้เห็นถึงสภาพวิถีชีวิตของคนในชุมชนริมน้ำในอดีตที่อาศัยแม่น้ำลำคลองเป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิต มีบ้านเรือนที่ปลูกอยู่ติดริมแม่น้ำลำคลอง และประชาชนที่อาศัยอยู่นั้นก็ได้อาศัยน้ำในแม่น้ำลำคลองเป็นเส้นทางในการคมนาคมในการเดินทางในชีวิตประจำวันและใช้ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมการเพาะปลูก เช่น ปลูกผัก ปลูกผลไม้ ปลูกดอกไม้ แล้วนำผลผลิตที่ได้ ออกสู่ตลาด โดยใช้ตลาดน้ำเป็นศูนย์กลางในการซื้อขาย และต่อมามีการพัฒนาเป็นแหล่งธุรกิจท่องเที่ยว

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมาธ ระนอง (2547 : 27) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมว่าเป็นกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนาร่วมคิดร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างเข้มแข็งของประชาชน ใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความชำนาญของประชาชนแก้ปัญหาร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติขององค์กรและหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

กุสวัตต์ สุขเลี้ยง (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกรณีศึกษาหมู่บ้านห้วยปางผาลาด อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมเฉพาะของชาวเขาเผ่ามูเซอดำรงคงสืบทอดวัฒนธรรมการแต่งงาน และงานประเพณีปีใหม่ ครุฑจินการหยุดงานกินเลี้ยง เดินรำ รวมทั้งพิธีกรรมที่ปฏิบัติกันมาประจำทุกเดือนในรอบปี อันเกี่ยวกับวิถีชีวิตการดำเนินชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย และนอกจากนี้ยังมีศักยภาพในด้านการศึกษา ความปลอดภัย สาธารณูปโภคพื้นฐานและมีศักยภาพของพื้นที่รองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว แต่ควรมีการปรับปรุงศักยภาพสาธารณูปโภคให้สูงขึ้น เช่น ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ห้องสุขาสำหรับนักท่องเที่ยว และบริการการท่องเที่ยว

สุภวรรณ โพธิ์นาค (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อวิถีชีวิตของชุมชนเกาะล้าน เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวที่เป็นมาในอดีตและในรูปแบบที่เป็นมาในปัจจุบัน เกาะล้านได้ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนด้านบวกคือ การท่องเที่ยวทำให้มีความหลากหลายของทางเลือกนอกเหนือจากการประมงรายย่อย ดังนั้นหากชุมชนรักษาสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติซึ่งได้แก่ หาดทราย แนวปะการังใต้น้ำ ให้รอดพ้นผลกระทบที่มาจากขยะและน้ำเสียจากชุมชนได้ จะทำให้เป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวได้ และหากสามารถรักษาบริการที่ดีไว้ได้ก็จะทำการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอยู่ต่อไปได้ ในส่วนด้านลบ คือ จำนวนแรงงานต่างถิ่นฐานที่เข้ามาในชุมชนอาจก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้ง การแก้ไขคือการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการสอดส่องดูแลพฤติกรรม การสร้างจิตสำนึกในการเป็นเจ้าของดูแลชุมชน ส่วนปัญหาใหญ่อีกปัญหาหนึ่ง คือ เรื่องขยะและน้ำเสีย ที่มาจากนักท่องเที่ยวเนื่องจากยังไม่มีจัดการและวางแผนจากทางภาครัฐและภาคส่วนประชาชนกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย

สุธัญญา ทองวิจิต (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ศักยภาพการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว : ศึกษากรณีตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้นำประชาชน กลุ่มสมาชิกองค์กรบริหารส่วนตำบล และกลุ่ม

ผู้ประกอบการท่องเที่ยวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งหมดจำนวน 17 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เจาะลึกเป็นเครื่องมือ ได้พบว่า ชุมชนที่ศึกษามีความพร้อมในด้านของทรัพยากรการท่องเที่ยว แต่ยังคงปรับปรุงในประเด็นด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว โดยการบูรณะปรับปรุงความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านข้อมูลข่าวสาร บริการร้านอาหาร การจำหน่ายของที่ระลึก และการบริการนำเที่ยวโดยมัคคุเทศก์ เพื่อให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ และอีกปัจจัยหนึ่งที่เสริมศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชน คือ ความพร้อมของผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่พบว่ามีความคิดเห็นและความต้องการด้านการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับสูง

รัฐทิติยา หิรัณยหาด (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาเพื่อเสริมศักยภาพหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาบ้านหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพของการท่องเที่ยวด้านความปลอดภัย การประชาสัมพันธ์และพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับสูง แต่ศักยภาพด้านความพร้อมของบุคลากรต้องมีการปรับปรุงเนื่องจากบุคลากรมีความพร้อมน้อย รวมทั้งเพิ่มเติมในด้านสาธารณูปโภคขั้นสูงในสิ่งต่างๆ เช่น ร้านค้าขายอาหารร้านขายของที่ระลึก สุขาสำหรับนักท่องเที่ยว และศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

พนิดา วิมาน (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษาบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ พบว่าระดับการศึกษา อาชีพหลัก การเข้ารับการอบรม การรับข้อมูลข่าวสาร สถานภาพในองค์การบริหารส่วนตำบลมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงบอระเพ็ด การใช้ประโยชน์ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์บึงบอระเพ็ด อายุ มีความสัมพันธ์เชิงลบต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่วนระยะเวลาที่อาศัยในท้องถิ่นมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงบอระเพ็ด

พรหมเมธ นาคมทอง (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษากระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น: กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบหรือปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่นประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการ คือ ปัจจัยด้านองค์การในการพัฒนา ปัจจัยด้านความพร้อมของชุมชน และปัจจัยด้านองค์การความร่วมมือในการพัฒนา โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญกับผลของการพัฒนาส่งเสริมศักยภาพและคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่น ให้มีความสามารถและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว

มธุรส ปราบไพรี (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว กรณีศึกษาชุมชนไทยทรงดำ บ้านเขาย้อย อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยการศึกษาถึงการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและปัจจัยที่มีผลทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่าชาวชุมชนไทยทรงดำมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยว โดยศักยภาพของชุมชนคือ การรวมกลุ่มทำงานของสมาชิกที่โครงการจัดตั้งขึ้นและมีผู้นำอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการที่มีศักยภาพ มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมทั้งสืบทอดและถ่ายทอด โดยเฉพาะระบบอุดมการณ์ของชุมชน มีการเปิดโอกาสให้ชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมเพื่อตัดสินใจร่วมกันอย่างสมัครใจและอย่างยุติธรรม

วีรชัย เอี่ยมโอรส (2543 : 33) ได้แสดงข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ของตน ซึ่งกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นต่อกิจกรรมหรือโครงการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ สรุปได้ดังนี้

1. ให้ความสำคัญกับบทบาทของการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น การท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจะมีพลังผลักดันในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หากกิจกรรมนั้นๆ อำนาจกำไรให้กับประชาชนในท้องถิ่น นอกจากนั้นคณะกรรมการของท้องถิ่นจะเป็นผู้ที่สามารถดำเนินการในการควบคุมการเจริญเติบโตและการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง การขาดการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นอาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมในทางลบมากกว่าทางบวก

2. ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อสร้างพลังอำนาจในการต่อรอง ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนรวบรวมกำลังความสามารถของตนในการบริหารจัดการและควบคุมทรัพยากร รวมทั้งการตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชนในท้องถิ่น

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในรัฐจักรของโครงการ กล่าวคือ ให้โอกาสประชาชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของโครงการหรือทุกกิจกรรมของโครงการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตั้งแต่การสำรวจข้อมูลเพื่อวางแผนโครงการ การดำเนินโครงการ หากประชาชนท้องถิ่นขาดความรู้ความสามารถในประเด็นเหล่านี้ ควรจัดการฝึกอบรมเสริมความรู้ให้กับคนท้องถิ่นด้วย

4. การสร้างส่วนแบ่งให้กับประชาชน เพื่อสร้างจิตสำนึกของความเป็นเจ้าของโครงการของประชาชนท้องถิ่น การสร้างส่วนแบ่งให้กับประชาชนสามารถดำเนินการได้ 2 ลักษณะ คือ เปิดโอกาสให้ปัจเจกบุคคลเป็นเจ้าของกิจการกับการท่องเที่ยวหรือเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร

5. เชื่อมโยงผลกำไรสู่การอนุรักษ์ โดยความเพียรพยายามให้กิจกรรมท่องเที่ยวเกิดขึ้น มีการจ้างงานในชนบท และมีการกระจายรายได้ให้ทั่วถึง ซึ่งจะมีผลให้ประชาชนท้องถิ่นเหล่านี้ทุกคนจะปกป้องรักษาธรรมชาติและวัฒนธรรมของตน ซึ่งทุกคนจะถือเป็นสินค้านำรายได้และผลประโยชน์มาสู่ตน

6. การกระจายผลกำไร การออกแบบวางแผนและดำเนินโครงการท่องเที่ยวควรมีการระบุให้ชัดเจนว่า ประชาชนท้องถิ่นจะได้ผลประโยชน์อะไร ผลประโยชน์จะกระจายไปทั่วทุกคนอย่างไร และเป็นระยะยาวนานเท่าไร

7. การระบุผู้นำท้องถิ่น การทำงานในชุมชนนั้น สิ่งแรกที่พึงกระทำ คือ การค้นหาผู้นำท้องถิ่นเนื่องจากผู้นำท้องถิ่นจะเป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือในการจัดการประชุมชี้แจงและทำความเข้าใจกับชุมชนในเบื้องต้น ผู้นำท้องถิ่นนี้อาจเป็นผู้นำอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ เช่น เกษตรตำบล ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้นำทางความคิด เป็นต้น

8. การนำการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ชุมชนโดยอาศัยผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้นำการเปลี่ยนแปลงนับได้ว่าเป็นบุคคลภายนอกชุมชนที่มีส่วนช่วยสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปวัฒนธรรม ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในที่นี้หมายถึงนักพัฒนาหรือกลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว ซึ่งมีความสนใจในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรมในท้องถิ่น การนำเทคโนโลยี หรือกิจกรรมใหม่ๆ เข้าสู่ชุมชนท้องถิ่นนั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถเป็นผู้นำสิ่งเหล่านี้เข้าไปในชุมชนได้รวดเร็วกว่าวิธีอื่นๆ

9. การดำเนินการส่งเสริมกิจกรรมใดๆ ต้องทำความเข้าใจกับพื้นที่นั้นๆ ทั้งนี้เนื่องจากไม่มีรูปแบบของการมีส่วนร่วมและรูปแบบของการพัฒนาใดๆ ที่สามารถนำไปใช้ได้ในทุกสถานการณ์ ดังนั้นก่อนมีการออกแบบวางแผนดำเนินกิจกรรมใดๆ ควรมีการศึกษาสภาพการณ์ของพื้นที่ ลักษณะทางสังคมของประชาชนและทรัพยากร ข้อมูลเหล่านี้สามารถนำมาใช้ในการตัดสินใจออกแบบวางแผนโครงการพัฒนาได้อย่างเหมาะสมและสามารถดำเนินได้อย่างมีประสิทธิภาพ

10. การติดตามและประเมินผลความก้าวหน้า การดำเนินโครงการจำเป็นต้องติดตามความก้าวหน้าของผลการดำเนินงาน เพื่อนำข้อมูลเหล่านี้มาใช้ในการตัดสินใจปรับเปลี่ยนยุทธวิธีการดำเนินงานให้เหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์ที่อาจเปลี่ยนไป นอกจากนี้กิจกรรมที่ดำเนินการเสร็จแล้วเกิดผลกระทบต่อทรัพยากรสิ่งแวดล้อมหรือเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประชาชน ประเด็นข้าง เพื่อนำข้อมูลข่าวสารเหล่านี้มาใช้วางแผนปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนโครงการต่อไป

สุนทนา หลบภัย (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องจิตสำนึกในการอนุรักษ์ตลาดน้ำดำเนินสะดวกของผู้ประกอบการค้าบริเวณตลาดน้ำดำเนินสะดวกจังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาจิตสำนึกในการอนุรักษ์ตลาดน้ำดำเนินสะดวกของผู้ประกอบการค้าบริเวณตลาดน้ำดำเนินสะดวกจังหวัดราชบุรี โดยมีตัวแปรอิสระ คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ภูมิฐานะเดิม ประเภทของผู้ประกอบการค้า บริเวณที่ขายสินค้า และการรับข้อมูลข่าวสาร ด้านการอนุรักษ์ตลาดน้ำดำเนินสะดวก เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์ผู้ประกอบการค้าในบริเวณตลาดน้ำดำเนินสะดวก ที่ขายสินค้าอยู่ในเรือ การกำจัดขยะมูลฝอยพบว่า

มีความสัมพันธ์เชิงบวก โดยมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.5996 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอย พบว่าประเภทสถานประกอบและรายได้ต่อเดือนมีผลต่อความรู้เกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขณะที่ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยในบ้านเมือง พ.ศ. 2535 และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมีผลต่อความรู้เกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างมีนัยทางสถิติในระดับ 0.001 ส่วนปัจจัยทางด้านเพศ อายุ การศึกษา ระยะเวลาที่ประกอบการ จำนวนสมาชิกในสถานประกอบการไม่มีผลต่อความรู้

ทิวัฒน์ รัตนเกตุ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาศักยภาพของพื้นที่และความพร้อมของชุมชนในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ประเภทอ่างเก็บน้ำกรณีศึกษา : อ่างเก็บน้ำคลองระโงก จังหวัดระยอง การวิจัยพบว่า พื้นที่ที่มีศักยภาพเหมาะสมต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แต่ในด้านความพร้อมของชุมชนยังมีปัญหาอุปสรรคในการจัดการพื้นที่อย่างเชื่อมโยงในแนวทางท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ร่วมกัน ข้อเสนอแนะควรมีการฝึกอบรมให้ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวางแผนการใช้ประโยชน์พื้นที่ร่วมกัน เพื่อเพิ่มพูนความรู้และบทบาทของประชาชนในพื้นที่ จะทำให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เป็นจริงได้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนและเกิดการพัฒนายั่งยืน

นวรรตน์ เกียวมาศ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตชายฝั่งทะเล กรณีศึกษาจังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า การประเมินศักยภาพพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วย Weighting – rating technique พิจารณาจากปัจจัยด้านสิ่งดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้แก่ ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ความสมบูรณ์ของสังคมพืช การเป็นแหล่งรวมพืชหรือสัตว์หายาก โอกาสในการพบเห็นสัตว์ในแต่ละระบบนิเวศ ความโดดเด่นทางประวัติศาสตร์ ความโดดเด่นทางวัฒนธรรม ความโดดเด่นทางกายภาพ สภาพภูมิทัศน์ และความสะดวกการเข้าถึงผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพเหมาะสมสูงสุด ได้แก่ อ่าวคู้กระเบน วัดเขาพลอยแหวน อ่างกระทิง เกาะนมสาว ศักยภาพเหมาะสมปานกลาง ได้แก่ หาดนาซา หาดคู้วิมาน แหลมเสด็จ หาดไพสุรี วัดปลับโบสถ์ คาทอลิก วัดไผ่ล้อม อุตุเรือพระเจ้าตากฯ อ่าวยาง เกาะจุฬา ป่าชายเลนขลุ่ย และศักยภาพเหมาะสมต่ำ ได้แก่ หาดเจ้าหลาว ตลาดพลอยดิน บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ ค่ายเนินวง วังสวนบ้านแก้ว ตลาดท่าหลวง ตลาดพลอย บ้านเสม็ดงาม บ้านบางสระเก้า คุกกี้ไก่ ตึกแดง หาดแหลมสิงห์ การศึกษาข้างต้นระบุชัดเจนว่าความสำคัญของปัจจัยด้านการจัดการ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และด้านการเรียนรู้ร่วมกัน ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่แพ้ด้านพื้นที่

นาคม ชีรสวรรณจักร (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของประชาชน ท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ กรณีศึกษาอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี กลุ่ม ตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ในระดับปานกลางสำหรับ ผลการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว ผลการศึกษาพบว่า อายุ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในท้องถิ่นเป็น ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์และการให้คุณค่าต่อทรัพยากรธรรมชาติเป็น ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.001 ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ คือ ประชาชนไม่ เห็นความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ขาด งบประมาณและบุคลากรในการจัดการดูแลสภาพแวดล้อมบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนขาดการ ให้ความร่วมมือและประสานงานระหว่างประชาชน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง อีกประการหนึ่ง คือ ประชาชนไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนการจัดการดูแลสถานที่ท่องเที่ยว รวมถึงไม่มีหน่วยงานที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง

ทองหยด สวนทอง (2540 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อตลาดน้ำตลิ่งชัน ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อตลาดน้ำ และศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ของนักท่องเที่ยวที่มีต่อตลาดน้ำตลิ่งชัน วิธีการดำเนินการวิจัย ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูล โดยกรณ สุ่มตัวอย่างจากนักท่องเที่ยวจำนวน 220 รายนำมาวิเคราะห์ โดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว

1. กลุ่มตัวอย่างที่ผลการศึกษามีระดับความคิดเห็นที่ดีต่อตลาดน้ำตลิ่งชัน ได้แก่ รายได้ ต่อเดือน การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับตลาดน้ำตลิ่งชัน รูปแบบการมาท่องเที่ยว ส่วนใหญ่มีความ คิดเห็นที่ดีต่อตลาดน้ำตลิ่งชัน

2. ปัจจัยที่มีผลต่อนักท่องเที่ยว มีผลต่อความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อตลาดน้ำ ตลิ่งชันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ อาชีพ การศึกษา ระยะทางจากบ้านถึงตลาดน้ำตลิ่งชัน ค่าใช้จ่ายด้านการเดินทาง จำนวนครั้งที่เคยมาเที่ยวตลาดน้ำ มีผลต่อความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มี ต่อตลาดน้ำตลิ่งชัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ปัญหาและอุปสรรคของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยว ตลาดน้ำตลิ่งชัน ได้แก่ สถานที่จอดรถไม่เพียงพอ ไม่มีเจ้าหน้าที่ของสำนักงานเขตตลิ่งชันมาคอยให้ คำแนะนำอำนวยความสะดวกเพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยเฉพาะเด็กและคนชรา ห้องสุขาไม่เพียงพอ แพริมน้ำคับแคบไม่สะดวกต่อการเดินดูและซื้อสินค้า ถึงถึงขยะไม่เพียงพอ ชุมและศาลาที่นั่งพักผ่อนไม่เพียงพอ ป้ายบอกทางเข้าตลาดไม่ชัดเจนและขาดความต่อเนื่อง ราคา สินค้าบางชนิดแพงกว่าที่อื่น สินค้าประเภทอาหาร เครื่องดื่มบางชนิดมีคุณภาพไม่ได้มาตรฐาน

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ตำบลประสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในอนาคต เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวมทั้งใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรเป้าหมาย แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) สำหรับการศึกษาเชิงคุณภาพ จำนวน 2 กลุ่ม

- 1.1 บุคคลสำคัญในพื้นที่ศึกษา ได้แก่ เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐ ผู้นำต่างๆ จากองค์กรท้องถิ่นในพื้นที่ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ตำบลประสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
- 1.2 ผู้ประกอบอาชีพ ทำสวนและผู้ประกอบธุรกิจค้าขาย ในพื้นที่ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ตำบลประสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 2.1 ประชากร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ชาวบ้านหมู่ที่ 5 ตำบลประสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
- 2.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เป็นชาวบ้านหมู่ที่ 5 ตำบลประสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ซึ่งมีชาวบ้านจำนวน 495 คน จากจำนวน 6 หมู่บ้าน ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง 221 คน การกำหนดกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีจากสูตรของยามานะ (สูตรม รัดนโชติ 2551 : 95) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และมีความคลาดเคลื่อนได้ ร้อยละ 5 ดังสูตรต่อไปนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N แทน ประชากรทั้งหมดของหมู่ที่ 5

e แทน ความคลาดเคลื่อนในการสุ่มตัวอย่าง

แทนค่าในสูตร

$$n = \frac{495}{1 + 495 (0.05)^2}$$

$$n = 221$$

$$n = 221 \text{ คน}$$

ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างได้จำนวนกลุ่ม 221 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนที่กำหนด

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ

3.1 แบบสังเกต ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยเข้าไปในพื้นที่ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ เพื่อสังเกตลักษณะด้านกายภาพและศึกษาข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ได้แก่

1. สภาพพื้นที่ทั่วไปตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์
2. สภาพเศรษฐกิจโดยรวม
3. ระบบสาธารณูปโภคต่างๆ ในพื้นที่
4. สิ่งดึงดูดใจ

3.2 แบบสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล 2 กลุ่ม ได้แก่

3.2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นบุคคลสำคัญในพื้นที่ ได้แก่ เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐ ผู้นำต่างๆ จากองค์กรท้องถิ่น ได้แก่ นายกเทศมนตรี เจ้าอาวาสวัดปราสาทสิทธิ์ ผู้นำผู้ใหญ่บ้าน ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ โดยจะสอบถามในประเด็นต่างๆ ไปที่เกี่ยวข้องกับด้านลักษณะทาง

กายภาพ ด้านศักยภาพการท่องเที่ยวของพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง แนวทางการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

3.2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลรอง ได้แก่ ผู้ประกอบอาชีพทำสวนและผู้ประกอบธุรกิจค้าขาย ในพื้นที่ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ โดยจะสอบถามในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของผู้ประกอบอาชีพ ปัญหาต่างๆ ที่ต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพในอนาคต

3.3 แบบสอบถาม ประชากรกลุ่มตัวอย่างจะใช้แบบสอบถามชนิดมีโครงสร้างการศึกษาครั้งนี้ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน ซึ่งมีรายละเอียดของแบบสอบถามแต่ละส่วนดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามลักษณะข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามแนวคิดในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลส่วนตัวของประชากรกลุ่มตัวอย่าง ลักษณะคำถามเป็นแบบ

เลือกตอบ จำนวน 7 ข้อคำถาม ได้แก่

1. เพศ

1. ชาย 2. หญิง

2. อายุ

1. ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 20 4. อายุ 41-50 ปี

2. อายุ 21-30 ปี 5. อายุ 51-60 ปี

3. อายุ 31-40 ปี 6. อายุ 60 ปีขึ้นไป

3. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่

1. ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10 4. 31-40 ปี

2. 11-20 ปี 5. 41-50 ปี

3. 21-30 ปี 6. 51 ปีขึ้นไป

4. ระดับการศึกษา

1. ประถมศึกษา หรือต่ำกว่า 4. ปริญญาตรี

2. มัธยมศึกษา หรือ ปวช 5. ปริญญาโท

3. อนุปริญญา หรือ ปวส 6. ปริญญาเอก

5. สถานภาพสมรส

1. โสด	4. หย่าร้าง
2. สมรสและอยู่ด้วยกัน	5. หม้าย
3. สมรสแต่แยกกันอยู่	6. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

6. อาชีพ

1. เกษตรกรรม	4. พนักงานบริษัทเอกชน
2. ประกอบกิจการส่วนตัว/ ค้าขาย	5. รับจ้างทั่วไป
3. รับราชการ	6. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

7. รายได้

1. 1. ต่ำกว่า 5,000 บาท	4. 20,001 - 30,000 บาท
2. 5,001 - 10,000 บาท	5. 30,001 – 40,000 บาท

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถาม ในประเด็นที่เกี่ยวกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา
ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ได้แก่

1. เกี่ยวกับศักยภาพ 6 ด้านของพื้นที่ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์

1.1 ทำเลที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวของพื้นที่ตลาดน้ำ จำนวน 4 ข้อคำถาม

- 1.1.1 ทำเลที่ตั้งเหมาะสมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
- 1.1.2 มีสภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง
- 1.1.3 เป็นที่ยอมรับของประชาชนในท้องถิ่นและบริเวณใกล้เคียง
- 1.1.4 ช่วยเสริมการฟื้นฟูธรรมชาติหรือวัฒนธรรมของพื้นที่

1.2 สิ่งดึงดูดใจของสถานที่ท่องเที่ยว จำนวน 4 ข้อคำถาม

- 1.2.1 ความงดงามทางธรรมชาติ
- 1.2.2 ความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว
- 1.2.3 งานเทศกาลวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์
- 1.2.4 วิธีการดำเนินชีวิตของชุมชนและกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

1.3 ความสะดวกด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 4 ข้อคำถาม

- 1.3.1 ความสะดวกในการเดินทางเข้าออกตลาดน้ำ
- 1.3.2 ความหลากหลายเส้นทางในการเข้าถึง
- 1.3.3 ความปลอดภัยในการเดินทางเข้าออกตลาดน้ำ
- 1.3.4 ความพร้อมในระบบสาธารณูปโภคทางการท่องเที่ยวของตลาดน้ำ

- 1.4 ความสำราญใจจากแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 4 ข้อคำถาม
  - 1.4.1 มีต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัด โบราณสถาน
  - 1.4.2 ที่มีต่อสถานที่พักตากอากาศและความรื่นรมย์ทางธรรมชาติ
  - 1.4.3 ที่มีต่อมิตรภาพและไมตรีที่เป็นกันเองของคนในท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว
  - 1.4.4 ที่มีต่อสินค้าพื้นเมืองและรสชาติอาหารของท้องถิ่น
- 1.5 องค์ประกอบของการบริการของตลาดน้ำ จำนวน 4 ข้อคำถาม
  - 1.5.1 ความพร้อมการให้บริการข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว
  - 1.5.2 ความพร้อมการกำหนดการบริการที่เหมาะสม
  - 1.5.3 การวางแผนการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่น
  - 1.5.4 ความพร้อมในการส่งเสริมการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
- 1.6 สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว จำนวน 5 ข้อคำถาม
  - 1.6.1 ความพร้อมของระบบสาธารณูปโภคทางการท่องเที่ยว
  - 1.6.2 สถานที่บริการจอดรถและห้องน้ำเพียงพอ
  - 1.6.3 ความพร้อมที่พักอาศัยสำหรับนักท่องเที่ยวเพียงพอ
  - 1.6.4 ระบบความปลอดภัยต่อทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว
  - 1.6.5 มีทางเดินเท้าที่สะดวกและป้ายบอกทาง

2. เกี่ยวกับกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการพัฒนา

- 2.1 วิธีการมีส่วนร่วม จำนวน 5 ข้อคำถาม
  - 2.1.1 ท่านให้ความสำคัญกับการพัฒนาตลาดน้ำ
  - 2.1.2 ท่านมีส่วนร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ในการวางแผนพัฒนาตลาดน้ำ
  - 2.1.3 ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกิดขึ้นในตลาดน้ำ
  - 2.1.4 ท่านมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชนของท่าน
  - 2.1.5 ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นแนวทางการพัฒนาตลาดน้ำ
- 2.2 ความถี่ของการมีส่วนร่วม จำนวน 4 ข้อคำถาม
  - 2.2.1 ท่านมีการเข้าร่วมกิจกรรมการทำประชาคมในการพัฒนาตลาดน้ำ
  - 2.2.2 ท่านได้เสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการพัฒนาตลาดน้ำ
  - 2.2.3 ท่านช่วยเชิญชวนชาวบ้านให้เข้าร่วมการทำประชาคมการพัฒนาตลาดน้ำ
  - 2.2.4 ท่านมีส่วนช่วยรณรงค์ให้ชาวบ้านช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน
- 2.3 คุณภาพของความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วม จำนวน 6 ข้อคำถาม

- 2.3.1 การพัฒนาตลาดน้ำจะส่งผลต่อการเพิ่มรายได้ของคนในชุมชน
- 2.3.2 การพัฒนาตลาดน้ำจะเป็นโอกาสในการสร้างอาชีพใหม่ให้เกิดขึ้นในชุมชน
- 2.3.3 การพัฒนาตลาดน้ำจะลดปัญหาคนว่างงานในชุมชน
- 2.3.4 ท่านมีความเต็มใจในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน
- 2.3.5 การพัฒนาตลาดน้ำจะทำให้เกิดผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของชุมชน
- 2.3.6 ระบบนิเวศน์ทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะถูกทำลาย

ผู้ตอบแบบสอบถาม เลือกตอบเพียง 1 ตัวเลือก โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

เห็นด้วยมากที่สุด	ให้ค่าเท่ากับ 5 คะแนน
เห็นด้วยมาก	ให้ค่าเท่ากับ 4 คะแนน
เห็นด้วยปานกลาง	ให้ค่าเท่ากับ 3 คะแนน
เห็นด้วยน้อย	ให้ค่าเท่ากับ 2 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ให้ค่าเท่ากับ 1 คะแนน

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ซึ่งเป็นแบบปลายเปิด

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.1 นำแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามที่จัดทำขึ้นให้คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบข้อคำถามว่าสอดคล้องตรงตามเนื้อหาหรือไม่ หลังจากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไข

3.2 นำแบบสอบถามสัมภาษณ์ไปใช้เป็นการสัมภาษณ์และนำแบบสอบถามที่ผ่านการวิเคราะห์หาความเที่ยงตรงตามเนื้อหาแล้ว ไปทดลองใช้ (Try -Out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยจำนวน 30 คน แล้วนำแบบสอบถามมาหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของ Cronbrach's Alpha Coefficient : α ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.8801 หลังจากนั้นจึงนำมาเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ข้อมูลทุติยภูมิหรือข้อมูลชั้นรอง ผู้วิจัยดำเนินการค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลแนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ ตำรา บทความวิชาการ จากแหล่งข้อมูล

ต่างๆ เช่น ห้องสมุด และระบบสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต เพื่อนำมากำหนดขั้นตอนและกรอบแนวคิดของการวิจัย

4.2 ข้อมูลปฐมภูมิหรือข้อมูลขั้นต้น ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างและการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ตามกรอบแนวคิดและประเด็นที่ตั้งไว้

ตารางที่ 1 แสดงระยะเวลาขั้นตอนการวิจัย

ระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูล	ปี 2552			ปี 2553									
	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.
ศึกษาความเป็นมาและความสำคัญ	←		→										
ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	←		→										
จัดเก็บและรวบรวมข้อมูล				←				→					
วิเคราะห์ข้อมูล								←				→	
สรุปผลการวิจัย									←			→	
นำเสนอผลงานวิจัย											←		→
จัดทำบทความวิจัย	←												→

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ การสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก จะถูกนำมาตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหา จัดหมวดหมู่ของข้อมูลตามประเด็นการวิจัย สรุปและตีความทำการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลในภาพรวมภายใต้ขั้นตอนของการศึกษาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำเสนอผลการการวิจัยเชิงพรรณนาความในแต่ละประเด็นของการศึกษา

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูล จากแบบสอบถาม แล้วดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

5.1 นำแบบสอบถาม ที่คัดเลือกทั้งหมดลงหมายเลขประจำฉบับ

5.2 จัดทำคู่มือลงรหัส (Code Book)

5.3 นำข้อมูลทั้งหมดลงรหัส เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล

5.4 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows (Statistical Package for the Social Science) กำหนดระดับความมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.5 โดยกำหนดการวิเคราะห์ข้อมูลใช้รูปแบบตารางโดยใช้สถิติอย่างง่ายเปรียบเทียบเป็นค่าร้อยละ (Percentage of Frequency)

6. การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนา

ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการศึกษาที่ได้ทั้งสองวิธีดังกล่าว มาวิเคราะห์เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ โดยใช้เทคนิค SWOT Analysis เพื่อหาข้อสรุป จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ในการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย เรื่องแนวทางการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ตำบลประสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพและศักยภาพพื้นที่ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ศึกษาแนวความคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว สามารถแบ่งผลการวิเคราะห์ในการศึกษาออกเป็น 4 ส่วนดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ลักษณะด้านทางกายภาพของตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์แนวความคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา

ส่วนที่ 3 วิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์

ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ลักษณะด้านทางกายภาพของตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์

1. สภาพพื้นที่ทั่วไปของตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์

ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยเข้าไปในพื้นที่ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ เพื่อศึกษาลักษณะทางด้านกายภาพและศึกษาข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ซึ่งพบข้อมูลต่างๆ ดังนี้

1.1 ประวัติและความสำคัญของพื้นที่ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ตำบลประสาทสิทธิ์ แต่เดิมรวมอยู่กับตำบลดอนไผ่ ในบริเวณหลัก 5 ริมคลองดำเนินสะดวก ชาวบ้านจึงมักเรียกว่าวัดดอนไผ่ วัดเดิมตั้งอยู่ห่างจากริมคลองดำเนินสะดวกประมาณ 500 เมตร ซึ่งปัจจุบันคือที่ตั้งพระอุโบสถ วัดแห่งนี้สร้างโดย สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) โดยสร้างขึ้นในปีฉลู พ.ศ. 2409 ในสมัยรัชกาลที่ 4 มูลเหตุของการสร้างวัดปราสาทสิทธิ์ คือ เมื่อปี พ.ศ. 2371 รัชกาลที่ 3 ทรงปรารภว่าคลองสุนัขหอน ซึ่งเป็นคลองเชื่อมต่อระหว่างแม่น้ำแม่กลองกับแม่น้ำท่าจีน ที่ตำบลรางเข้ มักตื้นเขินอยู่บ่อยครั้ง จะแก้ปัญหาอย่างไร เจ้าพระยาคลัง (ดิศ บุนนาค) จึงกราบบังคมทูลว่า ควรขุดคลองแยกจาก คลองสุนัขหอนผ่านทุ่งริมหมู่บ้านโพหัก พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงรับสั่งให้ขุดคลองดังกล่าวโดยชาวจีนเป็นผู้รับจ้าง ซึ่งชาวจีนเหล่านี้อาศัยอยู่ที่โลกสูงในเขตตำบลดอนไผ่ หรือปัจจุบันคือที่ตั้งพระอุโบสถของวัดปราสาทสิทธิ์ เมื่อขุดคลองดังกล่าวเสร็จ เจ้าพระยาคลังได้มาตรวจดูความเรียบร้อยโดยมีสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ติดตาม

มาพร้อมกับบิดาด้วย พระยาคลังได้ปรารภว่า โคนนี้สูงใหญ่และกว้างขวางเหมาะที่จะสร้างวัด แต่แล้วก็ยังมีได้สร้างวัด ต่อมา พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ได้ทรงพระราชดำริ เมื่อปี พ.ศ. 2409 ร.ศ.85 ปีขาล เห็นว่าการคมนาคมที่ไปมาระหว่างกรุงเทพมหานคร กับจังหวัดสมุทรสาคร มีคลองภาษีเจริญสำหรับการสัญจรไปมาได้สะดวกดี แต่ถ้าหากมีคลองระหว่างกรุงเทพมหานครกับจังหวัดสมุทรสงคราม และจังหวัดราชบุรี ก็จะสะดวกขึ้นอีกเป็นอันมาก โดยอาศัยแม่น้ำแม่กลองเป็นสื่อกลาง การไปมาหาสู่ การเดินทางค้าขายทางน้ำจะมีความสะดวกและคล่องตัวมากยิ่งขึ้นต่อมาในปี พ.ศ. 2409 นั้นเอง พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) เมื่อครั้งยังพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นพระปราสาทสิทธิ์ เป็นผู้อำนวยการในการขุดคลองดำเนินสะดวก เพื่อเชื่อมต่อระหว่างแม่น้ำท่าจีน กับแม่น้ำแม่กลองในระหว่างการขุดคลองดำเนินสะดวกนั้น เมื่อขุดคลองมาถึงหลักห้า ซึ่งเป็นพื้นที่สูงในเขตตำบลดอนไผ่ เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ก็รำลึกถึงบิดา คือ เจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ (ดิศ บุนนาค) ที่เคยปรารภถึงการสร้างวัด ณ ที่แห่งนี้ เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) จึงตกลงใจสร้างวัดขึ้นด้วยเหตุ 3 ประการคือ 1. เพื่อปฏิบัติตามความประสงค์ของบิดา 2. เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับน้องสาวที่วายชนม์ไปแล้ว 3. เพื่อมิไว้ให้พุทธศาสนิกชนได้ประกอบศาสนพิธีต่างๆ เมื่อสร้างวัดแล้วเสร็จเดิมชื่อวัดสมเด็จพระปราสาทสิทธิ์ดราม ตั้งอยู่ห่างจากริมคลองดำเนินสะดวก ประมาณ 500 เมตร ต่อมาภายหลังได้ย้ายวัดมาอยู่ติดริมคลองดำเนินสะดวก ที่ตั้งวัดเดิมก็เหลือไว้แต่เพียงพระอุโบสถ สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระวชิรญาณวโรรส สมเด็จพระสังฆราชเจ้า เสด็จมาตรวจทรงรับสั่งว่า วัดควรจะมีชื่อตามตำบลที่ตั้งอยู่ คือ ควรเรียกว่า วัดดอนไผ่ และให้ใช้ชื่อเป็นทางการว่า วัดปราสาทสิทธิ์ สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) เมื่อท่านสร้างวัดนี้ขึ้น จึงเป็นวัดหลวงโดยปริยายและมีการพระราชทานกฐินหลวง กลางเดือน 12 เป็นประเพณีมาตลอด จนถึงสมภารองค์ที่ 3 จึงเลิกไปและพระราชทานให้สกุลบุนนาคเป็นผู้ดำเนินการแทน เมื่อสกุลบุนนาคเสื่อมอำนาจลง วัดนี้ก็กลายเป็นวัดราษฎร์ จนถึงทุกวันนี้

วัดแห่งนี้มีพระพุทธรูปที่สำคัญ คือ องค์หลวงพ่อไตรรัตน์โรจน์ฤทธิ์ ซึ่งประดิษฐานอยู่บนวิหาร ริมหาดดำเนินสะดวก ซึ่งที่มาของพระพุทธรูปไตรรัตน์โรจน์ฤทธิ์นั้น มีพระผู้ใหญ่ในวัดได้ไปอัญเชิญมาจากวัดเชิงเลน จ.พระนครศรีอยุธยา ตรงกับวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 จึงกำหนดเป็นวันงานแห่พระทางน้ำด้วย ตอนแห่ก็มีประชาชนนำเรือมาเข้าขบวน 70-100 ลำ บนฝั่งคลองจะมีชาวบ้านรอเช่นไหว้ จุดประทัดถวายหลวงพ่อกันเป็นสิริมงคล ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าหลวงพ่อกมีความศักดิ์สิทธิ์ บนบานศาลกล่าวอะไรมักจะประสบผลสำเร็จ หรือมาบนเรื่องค้าขาย และบอกเล่าถึงความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อกันปากต่อปาก ทำให้มีประชาชนทั่วไปได้มากกราบไหว้บูชา และขอพรให้เกิดความเป็นสิริมงคลกับชีวิตตลอดไป

ประวัติเจ้าอาวาสวัดปราสาทสิทธิ์ หลังจากสร้างวัดปราสาทสิทธิ์เสร็จ ในปีนั้นได้มีการประกอบพิธีผูกพัทธสีมา โดยมีเจ้าคุณอรุณนิ วัตรราชาวิสมาเป็นประธานในพิธี ในปีนั้นหลังจากประกอบพิธีเสร็จ ได้มีการแต่งตั้งพระสมุห์สิน เป็นเจ้าอาวาสองค์แรก ซึ่งปัจจุบันวัดปราสาทสิทธิ์มีเจ้าอาวาสทั้งหมดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันรวม 8 องค์ ดังนี้

องค์ที่ 1 พระสมุห์สิน เป็นเจ้าอาวาสองค์แรกและได้ปกครองวัดวัดปราสาทสิทธิ์ได้ 7 ปี

องค์ที่ 2 พระอธิการทอง

องค์ที่ 3 พระอธิการแดง ภายหลังลาสิกขาบท วัดนี้ได้รับการปกครองโดยขรัวตา 4 องค์

องค์ที่ 4 ท่านเจ้าอธิการแก้ว (รัตนโชติ) ได้มีบทบาทเป็นอย่างมากในการบริหารวัดนี้ หรือสร้างวัดขึ้นมาใหม่ในปัจจุบัน ภายหลังลาสิกขาบทแล้วจึงถึงแก่กรรมที่ตำบลคอนไผ่

องค์ที่ 5 พระครูล้อม (พรหมสโร) เป็นน้องชายเจ้าอธิการแก้ว เมื่อท่านเจ้าอธิการแก้วลาสิกขาบท เมื่อ พ.ศ. 2468 ได้มารับตำแหน่งเจ้าอาวาสแทน

องค์ที่ 6 พระครูประสาทรัตนกิจ (บุญ ปทุมสโร)

องค์ที่ 7 พระครูประศาสน์สิทธิรักษ์ (กิมใช้ รตนวณฺโณ)

องค์ที่ 8 พระมหาชัยพรวัลลโก ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสวัดปราสาทสิทธิ์องค์ปัจจุบัน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 6 ภาพตัวอย่างสภาพพื้นที่ในปัจจุบันของชุมชนวัดตลาดน้ำปราสาทสิทธิ์

1.3 การปกครอง ระบบการปกครองในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ มีระบบการปกครองแบบเทศบาลตำบล เนื่องจากพื้นที่แห่งนี้เป็นที่ทับซ้อนมี 2 หน่วยงานดูแล คือ พื้นที่หมู่ที่ 1, 2, 4, 5, 6 อยู่ในความดูแลของเทศบาลตำบลประสาทสิทธิ์ มีนายวิทยา กอประเสริฐสุด เป็นนายกเทศมนตรี และพื้นที่หมู่ที่ 3, 4, 5 อยู่ในความดูแลของสำนักงานเทศบาลศรีดอนไผ่ มีนายพิเชษฐ ปิตะวาสนา เป็นนายกเทศมนตรี สำหรับพื้นที่หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 5 ทั้ง 2 เทศบาลตำบลแบ่งพื้นที่กันดูแลตามเขตตำบลที่กั้นกลาง การแบ่งเขตปกครอง แบ่งตามแนวเขตตำบล โดยชุมชนวัดปราสาทสิทธิ์หรือชุมชนหลักห้าที่ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 อยู่ภายใต้การปกครอง ของเทศบาลตำบลศรีดอนไผ่ มี นายสำราญ พิมเกตรา เป็นผู้ใหญ่บ้านและนายบุญชัย เอี้ยวสุวรรณ เป็นกำนันตำบลดูแลพื้นที่ มีประชากรจำนวนทั้งหมด ประมาณ 495 คน หรือ 85 ครัวเรือน

ภาพที่ 8 ภาพที่ทำการเทศบาลตำบลศรีดอนไผ่และที่ทำการเทศบาลตำบลประสาทสิทธิ์

1.4 การคมนาคมการคมนาคมในพื้นที่ตำบลประสาทสิทธิ์และพื้นที่โดยรอบมีความสะดวกในการเดินทาง สามารถเดินทางได้ทั้งทางบกและทางน้ำ เส้นทางทางบกมีถนนลาดยางตลอดเส้นทางจนถึงเข้าถึงตลาดน้ำ ตลอดเส้นทางของการเดินทางจะผ่านท่ามกลางธรรมชาติที่สดชื่น ทั้งไร่และสวนของชาวบ้านอำเภอดำเนินสะดวกที่มีให้เห็นทั้งสองฝั่งถนนจนถึงตัวตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ สามารถใช้ได้ทั้งรถยนต์ส่วนตัวและรถยนต์โดยสารในการเดินทางตามเส้นทางดังต่อไปนี้

1.4.1 ใช้เส้นทางถนนพระราม2 (ชนบุรี-ปากท่อ) ขึ้นทางต่างระดับประมาณ กิโลเมตรที่ 64 เข้าทางหลวงหมายเลข 325 (สมุทรสงคราม-บางแพ) ก่อนถึงตลาดดำเนินสะดวก เลี้ยวขวาเข้าถนนสายดำเนินสะดวก-หลักห้า ระยะทางประมาณ 9 กิโลเมตร

1.4.2 ใช้เส้นทางถนนเพชรเกษม เลี้ยวซ้ายเข้าทางหลวงหมายเลข 325 (บางแพ-สมุทรสงคราม) ถึงสี่แยกบางแพตรงไป ผ่านตลาดดำเนินสะดวกแล้วเลี้ยวซ้ายเข้าถนนสายดำเนิน

สะควก - หลักห้า ระยะทางประมาณ 9 กิโลเมตร หรือถ้าต้องการนั่งรถโดยสารเพื่อชมธรรมชาติ ตลอดเส้นทางเข้าตลาดน้ำก็จะมีรถโดยสารดำเนินสะควก - หลักห้า ไว้บริการทุกวัน

1.4.3 โดยรถประจำทาง การเดินทางโดยรถประจำทาง บริษัท ขนส่ง จำกัด รถธรรมดา และรถปรับอากาศ ออกจากสถานีขนส่งสายใต้ ถนนบรมราชชนนี รายละเอียดติดต่อได้ที่ โทร. 0 2434 5578

ภาพที่ 9 ภาพตัวอย่างเส้นทางเข้าตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ มีถนนลาดยางตลอดเส้นทาง

1.4.4 การคมนาคมทางน้ำสามารถใช้เรือเป็นพาหนะในการเดินทาง ผ่านคลองดำเนินสะควกมีความยาวทั้งหมดประมาณ 35 กิโลเมตร มีหลักเขตคลองทั้งหมด 8 หลัก โดยใช้เสาหินสี่เหลี่ยมขนาด 8 x 8 นิ้ว ปักไว้บนพื้นดินริมคลองสลักเลขกำกับไว้ แต่ละหลักมีระยะห่างกันประมาณ 4 กิโลเมตร โดยหลักที่ 1 เริ่มจากแม่น้ำท่าจีนอยู่ในเขตพื้นที่ อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร และหลักสุดท้ายคือหลักที่ 8 อยู่ในเขตพื้นที่ อำเภอดำเนินสะควก จังหวัดราชบุรี ที่มาบรรจบกับแม่น้ำแม่กลอง ตลอดคลองจะให้เห็นทิวทัศน์ที่สวยงามทั้งไร่นาและบ้านเรือนของชาวบ้านที่อาศัยริมคลองดำเนินสะควก ในสมัยก่อนการเดินทางทางเรือเป็นที่นิยมกันมาก ทั้งเรือโดยสารและเรือบรรทุกสินค้า ปัจจุบันการเดินทางทางเรือไม่ได้รับความนิยม เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่เปลี่ยนไปใช้เส้นทางบกแทนเพราะสะควกกว่า มีเพียงชาวบ้านที่อาศัยอยู่ตามริมน้ำเท่านั้นที่ยังใช้เรือในการเดินทางและมีเรือโดยสารของนักท่องเที่ยวที่ใช้เพื่อเที่ยวชมธรรมชาติ ชมวิถีชีวิตของชาวบ้านริมฝั่งลำคลองดำเนินสะควก

ภาพที่ 10 ภาพตัวอย่างเส้นทางทางน้ำในคลองดำเนินสะดวก บริเวณหน้าวัดปราสาทสิทธิ์

2. สภาพทางเศรษฐกิจ

ประชากรส่วนใหญ่ของตำบลปราสาทสิทธิ์ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่ในอดีต รองลงมาเป็นอาชีพค้าขาย อาชีพพานิชกรรม รับราชการ และรับจ้างทั่วไป

2.1 การเกษตรกรรม ด้วยสภาพพื้นที่ชุมชนวัดปราสาทสิทธิ์ ที่มีสายน้ำในคลองดำเนินสะดวกไหลผ่าน ทำให้พื้นที่ที่มีความชุ่มชื้นตลอดทั้งปี มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติที่เอื้อต่อการ การทำเกษตรกรรม การทำเกษตรกรรมการเพาะปลูก เช่น ทำสวนผักที่นิยมปลูกมาก คือ ผักกาด ผักชี ผักคะน้า กะหล่ำปลี กะหล่ำดอก พริก มะเขือ มะเขือเทศ แตงกวา ถั่วฝักยาว ข้าวโพดเผือก หน่อไม้ฝรั่ง ฯลฯ การทำสวนผลไม้ที่นิยมปลูกมาก คือ ทุเรียน ส้ม ละมุด ชมพู่ มะม่วง กล้วย มะพร้าว น้ำหอม ส้มเปลือกบาง ฝรั่ง มะละกอ แก้วมังกร ฯลฯ การทำสวนดอกไม้ ที่นิยมปลูกมาก คือ สวนกล้วยไม้ สวนดาวเรือง สวนดอกรัก สวนดอกกุหลาบ สวนดอกมะลิ เป็นต้น

ภาพที่ 11 ภาพตัวอย่างผลผลิตทางการเกษตรของชาวบ้านตำบลประสาธสิทธิ์

นอกจากนี้ในช่วงที่ว่างจากฤดูเก็บเกี่ยวพืชผลทางการเกษตรชาวบ้านจะรวมกลุ่มกันทำอาชีพเสริมโดยใช้วัตถุดิบที่หาได้ง่ายในชุมชนมาแปรรูปสินค้าตามภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น ผลิตภัณฑ์จักสานผักตบชวา เครื่องจักสานไม้ไผ่ บ้านเรือนไทยโบราณ เครื่องปั้นดินเผา เครื่องใช้ลูมิเนียม ผ้าทอมือ ผ้าทอมือไทยทรงดำ เครื่องปั้นเซรามิก รูปหล่อปูนมาสเตอร์ ผลไม้แปรรูป ขนมที่อบฟี่โบราณ เป็นต้น ปัจจุบันสินค้าเหล่านี้กลายเป็นสินค้าขายดีสร้างชื่อเสียงและรายได้ให้กับชุมชน ทำให้พื้นที่แห่งนี้มีอัตราเงินหมุนเวียนอยู่ตลอดเวลา

ภาพที่ 12 ภาพตัวอย่างผลผลิตจากการทำอาชีพเสริมของชาวบ้านตำบลประสาธลสิทธิ์

2.2 การพาณิชย์กรรมและการค้าขาย ประชาชนในพื้นที่ตำบลประสาธลสิทธิ์ส่วนใหญ่จะปลูกที่อยู่อาศัยตามแนวลำคลองดำเนินสะดวก และแนวถนนเป็นส่วนใหญ่ การพาณิชย์กรรมและการค้าขายจะเป็นไปลักษณะของร้านค้าขายปลีก เช่น ร้านขายของชำของเบ็ดเตล็ดที่เป็นสินค้าอุปโภค/บริโภค จำนวน 50-60 ร้าน ร้านขายเครื่องใช้ไฟฟ้า ร้านขายอุปกรณ์การก่อสร้าง ร้านขายเสื้อผ้าสำเร็จรูป สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง จำนวน 5 แห่ง ธนาคารพาณิชย์ จำนวน 1 แห่ง บ้านพักริมคลอง(โฮมสเตย์) จำนวน 2 แห่ง ร้านอาหาร จำนวน 20 แห่ง อู่ซ่อมรถ จำนวน 5 แห่ง นอกจากนี้ ยังมีตลาดนัดสินค้าราคาถูกเคลื่อนที่ ซึ่งตั้งอยู่ที่ดินของเอกชนเป็นผู้ดำเนินการ เป็นต้น ทำให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจ และรายได้ของประชากรเป็นไปตามลักษณะของการประกอบอาชีพ จากการคาดการณ์อัตราการเจริญเติบโตทิศทางเศรษฐกิจในพื้นที่พบว่า มีอัตราการขยายตัวพอประมาณ สำหรับทิศทางการค้าการลงทุนในพื้นที่คาดว่าจะมีการขยายตัว เนื่องจาก การคมนาคมทางบกในพื้นที่มีถนนที่สามารถเดินทางเข้าสู่เขตปริมณฑลและกรุงเทพมหานครฯ ได้สะดวกหลายเส้นทาง และมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากการเกษตรกรรมไปเป็นที่อยู่อาศัย และสถานประกอบการมากขึ้น

ภาพที่ 13 ภาพตัวอย่างการพาณิชย์กรรมและการบริการในชุมชนตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

2.3 การท่องเที่ยวเนื่องจากตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ เป็นพื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่สร้างมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ที่โปรดเกล้าให้มีการขุดคลองดำเนินสะดวกเพื่อต้องการเชื่อมต่อระหว่างแม่น้ำแม่กลองกับแม่น้ำท่าจีนเพื่อใช้เป็นเส้นทางน้ำในการเดินทางและใช้ในการเพาะปลูกของชาวบ้าน ปัจจุบันได้กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์มากมาย บริเวณพื้นที่โดยรอบมีโบราณสถาน วัดหลายแห่ง นอกจากนี้ยังมีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกในการเดินทางไปสู่แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในจังหวัดราชบุรีและจังหวัดใกล้เคียง เช่น,

1. หมู่บ้านช้าง ตั้งอยู่ที่ ตำบลศรีสุราษฎร์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
2. อุทยานหุ่นขี้ผึ้งสยาม ตั้งอยู่ที่ ตำบลวังเย็น อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี
3. ตลาดน้ำดำเนินสะดวก ตั้งอยู่ที่ เทศบาลอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
4. ตลาดน้ำอัมพวา ตั้งอยู่ที่ ตำบลอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
5. ตลาดน้ำวัดหลักสี่ ตั้งอยู่ที่ ตำบลยกกระบัตร อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร
7. ถ้ำจอมพล ตั้งอยู่ที่ ตำบลจอมบึง อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี
8. หนังกว๊านวัดขนอน ตำบลสร้อยฟ้า อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
9. บึงกระจับ ตั้งอยู่ในเขตสองอำเภอ ได้แก่ อำเภอบ้านโป่ง และอำเภอโพ
10. ค้างคาวร้อยล้านเขาช่องพราน ตั้งอยู่ตำบลบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

12. ถ้าเขابين ตั้งอยู่ ตำบลหินกอง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
  13. อุทยานหินเขางู ตั้งอยู่ ตำบลเขางู อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
  14. เมืองโบราณคูบัว ตั้งอยู่ ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
  15. พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ตั้งอยู่บริเวณเชิงเขาแก่นจันทน์ถนนเพชรเกษม อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
  16. วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวราวิหาร ตั้งอยู่ที่ เทศบาลเมืองราชบุรี อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
  17. เขาวัง ตั้งอยู่ เทศบาลอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
  18. ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ตั้งอยู่ที่กรมการทหารช่างราชบุรี อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
  19. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ราชบุรี ตั้งอยู่ที่ ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
  20. เขาแก่นจันทน์ ตั้งอยู่ที่ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
  21. วัดอรัญญิกาวาส ตั้งอยู่ที่ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
  22. เจดีย์หักเจดียราม ตั้งอยู่ที่ ตำบลเจดีย์หัก อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
- 3. ระบบสาธารณูปโภคต่างๆในพื้นที่**

ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์มีระบบสาธารณูปโภคที่มีความพร้อมในการรองรับเพื่อการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากมีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคต่างๆในพื้นที่อย่างต่อเนื่องเพื่อบริการประชาชนทั่วไป ปัจจุบันชุมชนตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์มีระบบสาธารณูปโภคต่างๆที่เป็นสถานที่สำคัญ ดังนี้

- 3.1 ที่ทำการเทศบาลตำบลจำนวน 2 แห่ง คือ เทศบาลตำบล ประสาทสิทธิ์และที่ทำการเทศบาลตำบลศรีดอนไผ่
- 3.2 วัดและ โบราณสถานในอำเภอดำเนินสะดวก จำนวน 25 แห่ง
- 3.3 โบสถ์โรมันคาทอลิก 2 แห่ง คือ วัดนักบุญอันตน วัดแม่พระสายประคำ
- 3.4 โรงเรียนสำหรับคนไทยเชื้อสายจีนในอำเภอดำเนินสะดวก 22 แห่ง
- 3.5 โรงเรียน 3 แห่ง คือ โรงเรียนประสาทรัฐประชากิจ โรงเรียนชุมชนวัดปราสาทสิทธิ์ โรงเรียนวันทามาริอา
- 3.6 สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ตำบลดอนไผ่ 1 แห่ง
- 3.7 ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขหลักห้า 1 แห่ง
- 3.8 โทรศัพท์สาธารณะ 8 จุด
- 3.9 ธนาคารพาณิชย์ 1 แห่ง
- 3.10 สถานีอนามัยตำบลประสาทสิทธิ์ 1 แห่ง
- 3.11 สถานีตำรวจชุมชน 1 แห่ง

3.12 สถานีวิทยุ / หอกระจายข่าว / ห้องสมุดชุมชน อย่างละ 1 แห่ง

3.13 ตลาดนัดชุมชนเคลื่อนที่ 7 แห่ง

3.14 บ้านพักริมคลอง (โฮมสเตย์) 2 แห่ง

3.15 ร้านค้า / ร้านอาหาร 62 แห่ง

3.16 สนามกีฬา 2 แห่ง

3.17 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านประสาทสิทธิ์ 1 แห่ง

3.18 สวนสาธารณะพักผ่อน / สนามเด็กเล่น 1 แห่ง

4. สิ่งดึงดูดใจ

ลักษณะทางกายภาพโดยรอบของตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ยังมีสิ่งที่ดึงดูดใจที่เป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวบริเวณตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์และพื้นที่ใกล้เคียง ให้นักท่องเที่ยวได้เที่ยวชม ซึ่งสามารถกล่าวถึงรายละเอียดสิ่งที่ดึงดูดใจผู้คนให้เข้ามาเที่ยวตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ได้ดังนี้

4.1 ธรรมชาติ สภาพสภาพธรรมชาติเกื้อกูลให้ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวเนื่องทางธรรมชาติ เนื่องจากพื้นที่เป็นพื้นที่ที่ครอบคลุมอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดสมุทรสาครและอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ที่มีทรัพยากรที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม มีอากาศที่บริสุทธิ์เหมาะสำหรับการท่องเที่ยวแบบพักผ่อน ถึงแม้พื้นที่แห่งนี้จะอยู่ห่างจากตัวจังหวัดราชบุรี แต่ก็อยู่ไม่ไกลจากบริเวณอำเภอดำเนินสะดวก ทางด้านทิศตะวันออก ติดกับ อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งอยู่เขตคลองหลักที่สี่ มีวัดหลักสี่ราษฎร์สโมสร ปัจจุบันได้พัฒนาเป็นตลาดน้ำวัดหลักสี่ บ้านแพ้ว อยู่ห่างจากตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์เพียง 8 กิโลเมตร จากการสังเกตพบว่าพื้นที่ต่างๆที่ติดต่อกับตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติเช่นกัน นอกจากนี้ยังสะดวกในการเดินทางเนื่องจากมีเส้นทางคมนาคมที่เชื่อมต่อไปสู่แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆตามจังหวัดต่างๆ อาทิเช่น จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดกาญจนบุรี และกรุงเทพมหานคร ในระยะทางอันใกล้

ภาพที่ 14 ภาพตัวอย่างน้ำในคลองดำเนินสะดวกบริเวณหน้าวัดปราสาทสิทธิ์เป็นที่อาศัยของสัตว์น้ำ

4.2 วัฒนธรรมการดำเนินชีวิต ประชาชนในชุมชนวัดปราสาทสิทธิ์มีวิถีการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ มีความผูกพันกับสายน้ำลำคลอง ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตที่ปฏิบัติกันมาเป็นเวลาช้านาน ดังนี้,

4.2.1 ความสัมพันธ์กับแม่น้ำลำคลอง วิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน มีความสัมพันธ์กับแม่น้ำลำคลองมาตลอดชีวิตหลายชั่วอายุคน สายน้ำในลำคลองดำเนินสะดวกเปรียบเสมือนสายใยชีวิตที่หล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนในพื้นที่แห่งนี้ สายน้ำแห่งนี้เป็นตัวเชื่อมระหว่างแม่น้ำท่าจีนกับแม่น้ำแม่กลอง มีความยาวประมาณ 35 กิโลเมตร และไหลผ่านคลองซอยเล็กๆเข้าสู่ไร่นาของชาวบ้านและมาบรรจบกับลำคลองดำเนินสะดวก ซึ่งลำคลองแต่ละสายเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวบ้านตำบลปราสาทสิทธิ์ ที่มีการพึ่งพากันระหว่างคนกับธรรมชาติ โดยชาวบ้านใช้น้ำเป็นเส้นทางคมนาคมในการขนส่งโดยเรือ หรือใช้สายน้ำในการทำกิจกรรมทางน้ำที่เกี่ยวกับงานวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นในเทศกาลต่างๆของชาวบ้านตำบลปราสาทสิทธิ์ ทำให้น้ำมีการไหลเวียนไม่เน่าเสียเป็นการช่วยกันในการรักษาระบบนิเวศน์ทางธรรมชาติ

ภาพที่ 15 ภาพตัวอย่างวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านตำบลประสาทสิทธิ์ริมคลองดำเนินสะดวก

4.2.2 การใช้เรือ เรือก็เป็นอีกหนึ่งความสำคัญของชาวบ้านชุมชนวัดปราสาทสิทธิ์ เช่นเดียวกับแม่น้ำลำคลอง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ชาวชุมชนวัดปราสาทสิทธิ์ มีการใช้เรือเป็นพาหนะในการเดินทางไปมาหาสู่กันระหว่างคนในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียง โดยใช้เส้นทางสายน้ำคลองดำเนินสะดวกเป็นเส้นทางในการสัญจรไปมา นอกจากนี้ชาวบ้านยังใช้ประโยชน์จากเรือในการประกอบสัมมาอาชีพต่างๆ เช่น การค้าขายในตลาดน้ำ การขนส่งพืชผลทางการเกษตรของชาวบ้าน ขนส่งสินค้าระหว่างจังหวัด และใช้ประโยชน์ในการบำบัดน้ำในลำคลองให้สะอาด เป็นการเกื้อกูลกันทางธรรมชาติ

ภาพที่ 16 ภาพตัวอย่างการใช้เรือในการดำเนินชีวิตของชาวบ้านตำบลประสาทสิทธิ์

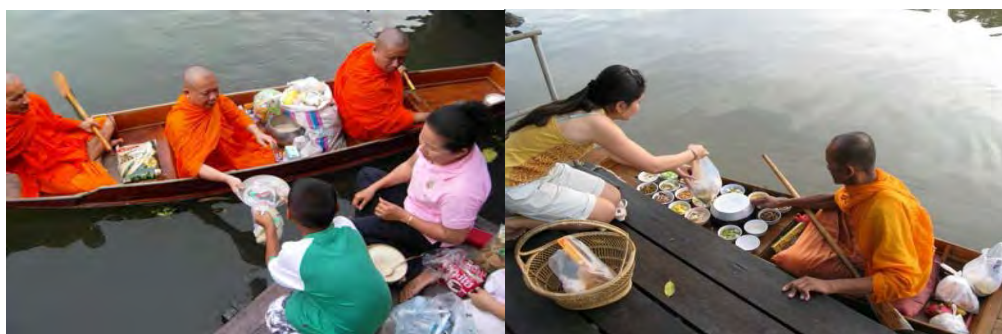
4.2.3 การใช้น้ำ สายน้ำที่เป็นเหมือนสายใยหล่อเลี้ยงชีวิตชาวบ้านชุมชนวัดปราสาทสิทธิ์ ดังนั้นการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำให้ได้คุณค่ามากที่สุดจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ชาวชุมชนวัดปราสาทสิทธิ์ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนกลายเป็นวัฒนธรรมที่บ่งบอกถึงวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนได้อย่างชัดเจน ชาวบ้านได้เรียนรู้และเข้าใจระบบนิเวศวิทยาของชุมชนตัวเอง ดังนั้นการ

อนุรักษ์และรักษาสภาพของแหล่งน้ำในชุมชนให้สะอาด จึงเป็นเรื่องที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา เพื่อรักษาคุณภาพของน้ำไว้ เพื่อใช้ประโยชน์ในระยะยาว เช่น ใช้ในการอุปโภคและบริโภค

ภาพที่ 17 ภาพตัวอย่างการใช้ประโยชน์จากน้ำของชาวบ้านตำบลประสาทสิทธิ์

4.2.4 การทำบุญตักบาตร ชาวบ้านตำบลประสาทสิทธิ์ส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธ มีวัดปราสาทสิทธิ์ที่เป็นจุดศูนย์รวมจิตใจของคนทั่วไป มีวัฒนธรรมประเพณีหลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับวัด การทำบุญตักบาตรเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งของชาวบ้านที่ปฏิบัติกันมาจนเป็นกิจวัตรประจำวัน ในทุกๆ วันตอนเช้าตรู่จะมีพระภิกษุสงฆ์พายเรือออกมาบิณฑบาตทางน้ำ ตามทำน้ำต่างๆ ที่มีบ้านเรือนของชาวบ้านตามริมคลอง เพื่อให้พุทธศาสนิกชนในชุมชน ได้ทำบุญตักบาตรเพื่อความ เป็นสิริมงคลกับชีวิต แล้วยังเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดพระพุทธศาสนาอีกด้วย

ภาพที่ 18 ภาพตัวอย่างการทำบุญตักบาตรของชาวบ้านริมคลองดำเนินสะดวก

4.3 สภาพที่อยู่อาศัย ลักษณะที่อยู่อาศัยของชาวบ้านในชุมชนวัดปราสาทสิทธิ์นิยม การปลูกสร้างบ้านอยู่ริมคลองดำเนินสะดวกเนื่องจากมีความสะดวกในการสัญจรไปมาทางน้ำ ลักษณะการปลูกสร้างตัวบ้านจะหันหน้าเข้าหากันระหว่างสองฝั่งคลอง มีทางเดินหน้าบ้าน เหมือนกันทั้งสองฝั่ง ทุกบ้านจะมีทำน้ำไว้สำหรับเป็นทำขึ้นลงเรือ แต่เดิมพื้นที่แห่งนี้เป็นที่ราบลุ่มมี

สภาพเป็นป่าดงไฟมีน้ำไหลผ่านเฉพาะฤดูน้ำหลาก เมื่อถึงฤดูแล้ง ไม่มีน้ำเลยเมื่อขุดคลองเสร็จในปี พ.ศ. 2411 ทำให้สภาพพื้นที่เปลี่ยนไป มีผู้คนต่างถิ่นอพยพมาทำกินและสร้างที่อยู่อาศัยตามริมลำคลอง มีทั้งคนไทย ลาว ไช่ ไทยทรงดำและคนจีนที่อพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารในตอนต้น สมัยรัตนโกสินทร์ ทำให้ลักษณะที่อยู่อาศัยของชาวบ้านในชุมชนแห่งนี้จะมีลักษณะหลากหลายทางสถาปัตยกรรม ตามวัฒนธรรมของแต่ละเชื้อชาติ โดยชาวบ้านได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองมาออกแบบในการสร้างที่อยู่อาศัย ปัจจุบันรูปแบบที่อยู่อาศัยเริ่มเปลี่ยนไป ชาวบ้านนิยมปลูกบ้านเป็นบ้านชั้นเดียวหลังเล็กๆ เพราะวัสดุขุดในการก่อสร้างหาซื้อได้ง่ายและยังประหยัดค่าใช้จ่าย หรือปลูกเป็นอาคารพาณิชย์เพื่อใช้สำหรับค้าขาย สภาพบ้านเรือนแบบสมัยเก่ายังมีให้เห็นบ้างประปราย ทำให้รูปแบบที่อยู่อาศัยของชาวบ้านเป็นแบบผสมผสานระหว่างอดีตกับปัจจุบัน

ภาพที่ 19 ภาพตัวอย่างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยในปัจจุบันของชาวบ้านตำบลประสาธสิทธิ์

ภาพที่ 20 ภาพตัวอย่างสภาพพื้นที่คลองดำเนินสะดวกในปัจจุบันบริเวณตำบลประสาทสิทธิ์

4.4 ประวัติศาสตร์วัดและโบราณสถาน พื้นที่ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ เป็นพื้นที่ที่มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์มาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 มีวัดปราสาทสิทธิ์ ที่ปัจจุบันกลายเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวบ้านตำบลประสาทสิทธิ์และชุมชนใกล้เคียง ที่วัดนอกจากนี้ปราสาทสิทธิ์ยังมีวัดอุโบสถที่ที่ทรงคุณค่า ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ในอดีตของพื้นที่ ที่เก็บไว้ที่วิหารหลวงพ่อไตรรัตน์โรจน์ฤทธิ์ ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าของชาวตำบลประสาทสิทธิ์ ที่สามารถนำมาจัดเป็นพิพิธภัณฑ์ของเก่าเพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม ศึกษา และเรียนรู้ ยังมี ปัจจุบันในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวกมีวัดและโบราณสถานที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมทั้งหมด จำนวน 25 แห่ง ได้แก่

1. วัดโชติทายการาม หมู่ 1 ตำบลดำเนินสะดวก
2. วัดราษฎร์เจริญธรรม หมู่ 6 ตำบลดำเนินสะดวก
3. วัดปราสาทสิทธิ์ หมู่ 5 ตำบลประสาทสิทธิ์
4. วัดหลักหกรัตนาราม หมู่ 4 ตำบลศรีสุราษฎร์
5. วัดอุบลวรรณาราม หมู่ 3 ตำบลศรีสุราษฎร์
6. วัดปรกเจริญ หมู่ 6 ตำบลตาหลวง
7. วัดโลกบารุงราษฎร์ หมู่ 5 ตำบลคอนกรวย
8. วัดสนามไชย หมู่ 4 ตำบลคอนกรวย
9. วัดโลกดับเปิด หมู่ 1 ตำบลคอนคลัง

10. วัดคอนคั้ง หมู่ 4 ตำบลคอนคั้ง
11. วัดตาลเรียง หมู่ 6 ตำบลบัวงาม
12. วัดบัวงาม หมู่ 1 ตำบลบัวงาม
13. วัดชาวเหนือ หมู่ 7 ตำบลบ้านไร่
14. วัดบ้านไร่ (ใหม่เจริญผล) หมู่ 1 ตำบลบ้านไร่
15. วัดท่าเรือ หมู่ 2 ตำบลแพงพวย
16. วัดเนกขัมมาราม หมู่ 4 โลกขาม ตำบลแพงพวย
17. วัดศีคาราม หมู่ 1 ตำบลแพงพวย
18. วัดหลวงพ่อสทธธรรมกายาราม หมู่ 7 ตำบลแพงพวย
19. วัดกุหาสวรรค์ หมู่ 6 ตำบลสีห์หมื่น
20. วัดตาลบำรุงกิจ (ตาล) หมู่ 1 ตำบลสีห์หมื่น
21. วัดใหม่สีห์หมื่น หมู่ 1 ตำบลสีห์หมื่น
22. วัดอมรญาตีสมาคม หมู่ 3 ตำบลท่านัด
23. วัดพิทักษ์เทพาวาส หมู่ 4 ตำบลขุนพิทักษ์
24. วัดสอนประดิษฐ์ (เม็ง) หมู่ 3 ตำบลขุนพิทักษ์
25. วัดเวฬุวนาราม หมู่ 3 ตำบลคอนไผ่

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 21 ภาพตัวอย่างวัดปราสาทสิทธิ์ในปัจจุบัน

4.5 วัฒนธรรม ประเพณี ตำบลประสาทสิทธิ์มีวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นมากมายที่สามารถนำมาประยุกต์จัดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยว ชม ประเพณีท้องถิ่นที่มีอยู่ในพื้นที่แล้ว อาทิ เช่น

1. ประเพณีแห่พระทางน้ำที่มีขึ้นในเดือนกุมภาพันธ์ของทุกๆปี
2. ประเพณีตักบาตรทางน้ำในเดือนธันวาคม
3. ประเพณีการบวชนาคหมู่ในเทศกาลสำคัญต่างๆ
4. ประเพณีตักบาตรเทโวในช่วงเทศกาลออกพรรษา
5. ประเพณีการทำบุญและการแสดงพื้นบ้านของชาวบ้านไทยทรงดำ
6. ประเพณีงานเทศกาลวันสงกรานต์
7. ประเพณีงานเทศกาลวันลอยกระทง
8. ประเพณีแข่งเรือของชาวบ้าน
9. การแสดงการละเล่นการเชิดหนังสวดวัดขนอน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 22 ภาพตัวอย่างงานประเพณีแห่พระทางน้ำวัดปราสาทสิทธิ์

ภาพที่ 23 ภาพตัวอย่างงานประเพณีการตักบาตรพระทางน้ำวัดปราสาทสิทธิ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนวนาลัยสิทธิ์

ภาพที่ 24 ภาพตัวอย่างประเพณีการบวชพระหมู่ในเทศกาลวันสำคัญต่างๆ

ภาพที่ 25 ภาพตัวอย่างงานประเพณีตักบาตรเทโว เทศกาลออกพรรษา

มหาวิทยาลัยศรีปทุม สาขาวิชานิติศาสตร์

ภาพที่ 26 ภาพตัวอย่างการแสดงการละเล่นวัฒนธรรมพื้นบ้านของเด็กๆชาวบ้านไทยทรงดำ

ภาพที่ 27 ภาพตัวอย่างงานประเพณีรดน้ำผู้ใหญ่ในเทศกาลวันสงกรานต์ของตำบลประสาธลสิทธิ์
มหาวิทยาลัยศิลปากร สงขลาเข็ขสิทธิ์

ภาพที่ 28 ภาพตัวอย่างงานประเพณีเทศกาลวันลอยกระทงของตำบลประสาธลสิทธิ์

ภาพที่ 29 ภาพตัวอย่างประเพณีการแข่งขันเรือหางยาวของตำบลประสาธลสิทธิ์
มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 30 ภาพตัวอย่างการแสดงการละเล่นหนังใหญ่วัดขนอน

ภาพที่ 31 ภาพตัวอย่างการล่องเรือชมธรรมชาติในคลองดำเนินสะดวกของนักท่องเที่ยว
มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 32 ภาพองค์หลวงพ่อไตรรัตน์โรจน์ฤทธิ์และภาพสมเด็จพระยาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค)

4.6 ภูมิปัญญาท้องถิ่น งานหัตถกรรมพื้นบ้านของชาวบ้านตำบลประสาทสิทธิ์และตำบลใกล้เคียงในจังหวัดราชบุรี ที่ใช้วัตถุดิบหาง่ายในพื้นที่มาประยุกต์กับภูมิปัญญาชาวบ้านในอดีตผลิตเพื่อใช้ในครัวเรือน ปัจจุบันสินค้าเหล่านี้กลายเป็นสินค้าขายดีของจังหวัดราชบุรี สร้างชื่อเสียงและรายได้ให้กับคนในชุมชน และสร้างระบบเศรษฐกิจที่ดีให้ประเทศ

ภาพที่ 33 ภาพผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้านชุมชนต่างๆในจังหวัดราชบุรี

นอกจากนี้พื้นที่ตำบลประสาธตสิทธิ์ยังเป็นแหล่งที่ผลิตอาหารหวานคาวที่ขึ้นชื่อ ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สร้างชื่อเสียงให้กับชาวบ้านตำบลประสาธตสิทธิ์ ในเรื่องความอร่อยของอาหารเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวและผู้คนทั่วไป มีอาหารหวานคาวที่ขึ้นชื่อดังนี้ แกงป่า แกงส้ม แกงเลียง แกงเขียวหวาน แกงเผ็ด แกงจู้ ห่อหมกปลา ปลาเผา ก๋วยเตี๋ยวเรือ ขนมอาลัว ขนมหม้อแกง ขนมกะลोजี ขนมลูกชุบ ขนมผักกาด ขนมถั่วฝักยาว ขนมปลากริมไข่เต่า ขนมชั้น ขนมลอดช่อง ขนมเม็ดขนุน ขนมฝอยทอง ขนมข้าวตอก ขนมต้มแดงต้มขาว ขนมบัวลอยไข่หวาน ขนมใส่ไส้ ขนมข้าวต้มมัด ขนมกล้วย ฯลฯ ชาวตำบลประสาธตสิทธิ์จะถ่ายทอดเทคนิคฝีมือการทำอาหาร กันมาจากจากรุ่นสู่รุ่น เป็นเสน่ห์ปลายจวักที่จะดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวและหาซื้อรับประทานและซื้อติดไม้ติดมือเป็นของฝากสำหรับญาติพี่น้องและเพื่อนฝูง

ภาพที่ 34 ภาพตัวอย่างอาหารหลากหลายชนิดที่ขึ้นชื่อของชาวตำบลประสาธตสิทธิ์

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา

ผลการวิจัยแนวทางการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ตำบลประสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถแบ่งได้เป็น 3 หัวข้อ ได้แก่

1. วิเคราะห์ผล ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง
2. ผลวิเคราะห์แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา

1. วิเคราะห์ผล ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างชาวบ้านหมู่ที่ 5 ตำบลประสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรีในด้านส่วนบุคคล จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 221 คน มีรายละเอียดตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของเพศ ของข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลด้านเพศของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนคน	ร้อยละ
ชาย	104	47.06
หญิง	117	52.94
รวม	221	100

จากตารางที่ 2 ข้อมูลด้านเพศ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างชาวบ้านหมู่ที่ 5 ตำบลประสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำนวน 221 คน เป็นเพศหญิงมากที่สุด มีจำนวน 117 คน คิดเป็น ร้อยละ 52.94 และรองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 47.06

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละของอายุของข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลอายุของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนคน	ร้อยละ
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี	16	7.24
21-30 ปี	81	36.65
31-40 ปี	51	23.08
41-50 ปี	29	13.12
51-60 ปี	38	17.19
60 ปีขึ้นไป	6	2.71
รวม	221	100

จากตารางที่ 3 ข้อมูลด้านอายุ ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างชาวบ้านหมู่ที่ 5 ตำบลประสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำนวน 221 คน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21-30 ปี มากที่สุด มีจำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 36.65 รองลงมาตามลำดับ คือ อายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 23.08 และอายุระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 17.19

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละของระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนคน	ร้อยละ
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10 ปี	39	17.65
11-20 ปี	65	29.41
21-30 ปี	51	23.08
31-40 ปี	30	13.57
41-50 ปี	19	8.6
51 ปีขึ้นไป	17	7.69
รวม	221	100

จากตารางที่ 4 ข้อมูลด้านระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างชาวบ้านหมู่ที่ 5 ตำบลประสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำนวน 221 คน ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่ระหว่าง 11-20 ปี มากที่สุด มีจำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 29.41 รองลงมาตามลำดับคือ ระหว่าง 21-30 ปี จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 23.08 และอาศัยอยู่ในพื้นที่ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10 ปี จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 17.65

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนและร้อยละของระดับการศึกษาสูงสุดของข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลระดับการศึกษาสูงสุดของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนคน	ร้อยละ
ประถมศึกษา หรือต่ำกว่า	32	14.48
มัธยมศึกษา หรือ ปวช.	44	19.91
อนุปริญญา หรือ ปวส.	40	18.10
ปริญญาตรี	91	41.18
ปริญญาโท	14	6.33
รวม	221	100

จากตารางที่ 5 ข้อมูลด้านระดับการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างชาวบ้านหมู่ที่ 5 ตำบลประสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำนวน 221 คน ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษา ระดับปริญญาตรี มากที่สุด มีจำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 41.18 รองลงมาตามลำดับคือ มีวุฒิ การศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือระดับ ปวช จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 19.91

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนและร้อยละของสถานภาพสมรสของข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลสถานภาพสมรสของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนคน	ร้อยละ
โสด	91	41.18
สมรสและอยู่ด้วยกัน	79	35.75
สมรสแต่แยกกันอยู่	36	16.29
หย่าร้าง	12	5.43
หม้าย	3	1.36
อื่นๆ	-	-
รวม	221	100

จากตารางที่ 6 ข้อมูลด้านสถานภาพสมรส ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างชาวบ้านหมู่ที่ 5 ตำบลประสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำนวน 221 คน ส่วนใหญ่มีสถานภาพ โสดมากที่สุด มีจำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 41.18 รองลงมา คือ สมรสและอยู่ด้วยกัน จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 35.75 และมีสถานภาพสมรสแต่แยกกันอยู่ จำนวน 36 คน คิดเป็น ร้อยละ 16.29

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนและร้อยละของอาชีพของข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลอาชีพของของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนคน	ร้อยละ
เกษตรกรกรรม	42	19
ค้าขาย	51	23.08
รับราชการ	57	25.79
พนักงานบริษัทเอกชน	39	17.65
รับจ้างทั่วไป	16	7.24
อื่นๆ	16	7.24
รวม	221	100

จากตารางที่ 7 ข้อมูลด้านอาชีพ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างชาวบ้านหมู่ที่ 5 ตำบลประสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำนวน 221 คน ส่วนใหญ่มีอาชีพรับราชการ มากที่สุด มีจำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 25.79 รองลงมาตามลำดับ คือ ค้าขาย จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 23.08 และมีอาชีพเกษตรกรรวม จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 19.00

ตารางที่ 8 แสดง จำนวนและร้อยละของรายได้ตนเองต่อเดือนของข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลรายได้ตนเองต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนคน	ร้อยละ
น้อยกว่า 10,000 บาท	109	49.32
10,001-20,000 บาท	86	38.91
20,001-30,000 บาท	26	11.76
41,001-50,000 บาท	-	-
มากกว่า 50,000 บาทขึ้นไป	-	-
รวม	221	100

จากตารางที่ 8 ข้อมูลด้านรายได้ของตนเองต่อเดือน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างชาวบ้านหมู่ที่ 5 ตำบลประสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำนวน 221 คน ส่วนใหญ่มีรายได้ของตนเองต่อเดือนน้อยกว่า 10,000 บาท มากที่สุด มีจำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 49.32 รองลงมาตามลำดับมีรายได้ของตนเองต่อเดือน 10,001-20,000 บาทต่อเดือน จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 38.91 และมีรายได้ของตนเองต่อเดือน 20,001-30000 บาทต่อเดือน จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 11.76

2. ผลวิเคราะห์แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา

ผลการศึกษาแนวคิดด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาตลาดน้ำวัดประสาทสิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่างชาวบ้านหมู่ที่ 5 ตำบลประสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี เพื่อศึกษาแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา 2 ด้าน คือ

- 2.1 ด้านเกี่ยวกับศักยภาพ 6 ด้านของพื้นที่ตลาดน้ำวัดประสาทสิทธิ์
- 2.2 ด้านเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมการพัฒนาตลาดน้ำ

2.1 ด้านเกี่ยวกับศักยภาพ 6 ด้านของพื้นที่ตลาดน้ำวัดประสาทสิทธิ์ ผลการศึกษาแนวคิดด้านเกี่ยวกับศักยภาพ 6 ด้านของพื้นที่ตลาดน้ำวัดประสาทสิทธิ์ ของกลุ่มตัวอย่างชาวบ้านหมู่ที่ 5

ตำบลประสาธสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ 1.ทำเลที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยว (Area) 2.สิ่งที่ดึงดูดใจของสถานที่ (Attraction) 3.ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) 4.ความสำราญจากแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) 5.องค์ประกอบของการบริการ (Ancillary Service) 6.สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว (Accommodation) ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีแนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพของพื้นที่ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ตำบลประสาธสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรีทั้ง 6 ด้าน เมื่อพิจารณาด้านศักยภาพแต่ละด้าน มีรายละเอียดเปรียบเทียบตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนและร้อยละของความคิดเห็นด้านทำเลที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวของข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง

แนวคิดด้านทำเลที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยว (Area)	ระดับความคิดเห็น									
	5		4		3		2		1	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทำเลที่ตั้งเหมาะสมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว	63	28.51	96	43.44	60	27.15	2	0.90	4	1.81
มีสภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง	57	25.79	107	48.42	51	23.08	6	2.71	0	0.00
เป็นที่ยอมรับของประชาชนในท้องถิ่นและบริเวณใกล้เคียง	56	25.34	100	45.25	64	29	1	0.45	0	0
ช่วยเสริมการฟื้นฟูธรรมชาติหรือวัฒนธรรมของพื้นที่	36	16.29	92	41.63	87	39.4	2	0.90	0	0

จากตารางที่ 9 ด้านทำเลที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว (Area) ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างของชาวบ้านหมู่ที่ 5 ตำบลประสาธสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำนวน 221 คน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับทำเลที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับความคิดเห็นจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้

ลำดับที่ 1. มี สภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 48.42

ลำดับที่ 2. เป็นที่ยอมรับของประชาชนในท้องถิ่นและบริเวณใกล้เคียง อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 45.25

ลำดับที่ 3. ท่าเลที่ตั้งเหมาะสมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 43.44

ตารางที่ 10 แสดงจำนวนและร้อยละของความคิดเห็นด้านสิ่งดึงดูดใจของสถานที่ท่องเที่ยว ของ ข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง

ด้านสิ่งดึงดูดใจ ของสถานที่ ท่องเที่ยว (Attraction)	ระดับความคิดเห็น									
	5		4		3		2		1	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ความงดงามทาง ธรรมชาติ	26	11.76	111	50.23	80	36.20	4	1.81	0	0.00
ความสะอาด ของแหล่ง ท่องเที่ยว	26	11.76	80	36.20	105	47.51	10	4.52	0	0.00
งานเทศกาล วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ที่เป็นเอกลักษณ์	116	52.49	74	33.49	31	14.03	0	0.00	0	0.00
วิถีการดำเนิน ชีวิตของชุมชน และกิจกรรมการ ท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรม	24	10.86	110	49.77	82	37.10	5	2.26	0	0.00

จากตารางที่ 10 ด้านสิ่งที่ดึงดูดใจของสถานที่ (Attraction) ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างของชาวบ้านหมู่ที่ 5 ตำบลประสาธลสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำนวน 221 คนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งดึงดูดใจของสถานที่ท่องเที่ยว เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับ

ความคิดเห็นจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้

ลำดับที่ 1. งานเทศกาลวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 52.49

ลำดับที่ 2. ความงดงามทางธรรมชาติ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 50.23

ลำดับที่ 3. วิธีการดำเนินชีวิตของชุมชนและกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 49.77

ตารางที่ 11 แสดงจำนวนและร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านความสำราญใจจากแหล่งท่องเที่ยว ของข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง

ความสำราญใจจาก แหล่งท่องเที่ยว (Amenities)	ระดับความคิดเห็น									
	5		4		3		2		1	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ที่มีต่อทรัพยากร การท่องเที่ยวทาง ประวัติดิ ศาสตร์ วัฒนธรรม โบราณสถาน	29	13.1	107	48.4	71	32.1	14	6.33	0	0
ที่มีต่อสถานที่พัก ตากอากาศและ ความรื่นรมย์ทาง ธรรมชาติ	13	5.88	75	33.9	104	47.1	29	13.1	0	0
ที่มีต่อมิตรภาพและ ไมตรีที่เป็นกันเอง ของคนในท้องถิ่น กับนักท่องเที่ยว	32	14.5	117	52.9	72	32.6	0	0	0	0
ที่มีต่อสินค้า พื้นเมืองและรสชาติ อาหารของท้องถิ่น	131	59.3	36	16.3	53	24	1	0.45	0	0

จากตารางที่ 11 ด้านความสำราญใจจากแหล่งท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างของชาวบ้านหมู่ที่ 5 ตำบลประสาธลสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำนวน 221 คน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านความสำราญใจจากแหล่งท่องเที่ยว เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับความคิดเห็นจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้

ลำดับที่ 1. ที่มีต่อสินค้าพื้นเมืองและรสชาติอาหารของท้องถิ่น อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 59.28

ลำดับที่ 2. ที่มีต่อมิตรภาพและไมตรีที่เป็นกันเองของคนในท้องถิ่นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 52.94

ลำดับที่ 3. ที่มีต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัด โบราณสถาน ธรรมชาติ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 48.42

ตารางที่ 12 แสดงจำนวนและร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านความสะดวกด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ของข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง

ด้านความสะดวกด้าน การเข้าถึงแหล่ง ท่องเที่ยว (Accessibility)	ระดับความคิดเห็น									
	5		4		3		2		1	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ความสะดวกในการเดินทางเข้า-ออกตลาดน้ำ	25	11.3	107	48.4	77	34.8	7	3.17	0	0
ความหลากหลายเส้นทางในการเข้าถึง	32	14.5	112	50.7	75	33.9	2	0.9	0	0
ความปลอดภัยในการเดินทางเข้า-ออกตลาดน้ำ	27	12.2	78	35.3	79	35.8	4	1.81	0	0
ความสะดวกในระบบการบริการสาธารณูปโภคทางการท่องเที่ยว	24	10.9	104	47.7	81	36.7	6	2.71	0	0

จากตารางที่ 12 ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างของชาวบ้านหมู่ที่ 5 ตำบลประสาธน์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำนวน 221 คน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 แรก ดังนี้

ลำดับที่ 1. ความหลากหลายเส้นทางในการเข้าถึง อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 50.70

ลำดับที่ 2. ความสะดวกในการเดินทางเข้า-ออกตลาดน้ำ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 48.40

ลำดับที่ 3. ความสะดวกในระบบการบริการสาธารณูปโภคทางการท่องเที่ยว อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 47.70

ตารางที่ 13 แสดงจำนวนและร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านองค์ประกอบของการบริการของตลาดน้ำของข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง

ด้านองค์ประกอบ ของการบริการของ ตลาดน้ำ (Ancillary Service)	ระดับความคิดเห็น									
	5		4		3		2		1	
	จำนวน (คน)	ร้อย ละ	จำนวน (คน)	ร้อย ละ	จำนวน (คน)	ร้อย ละ	จำนวน (คน)	ร้อย ละ	จำนวน (คน)	ร้อย ละ
ความพร้อมการ ให้บริการข้อมูลข่าวสาร การท่องเที่ยว	0	0	17	7.69	87	39.4	91	41.2	19	8.6
ความพร้อมการ กำหนดการบริการ เหมาะสม	0	0	14	6.33	94	42.5	78	35.3	4	1.81
การวางแผนการใช้ ทรัพยากรการท่องเที่ยว ในท้องถิ่น	52	23.5	125	56.6	51	23.1	29	13.1	2	0.9
ความพร้อมในการ ส่งเสริมการอนุรักษ์และ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	41	18.6	105	47.5	54	24.4	16	7.24	5	2.26

จากตารางที่ 13 ด้านองค์ประกอบของการบริการของตลาดน้ำ (Ancillary Service) ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างของชาวบ้านหมู่ที่ 5 ตำบลประสาธลสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำนวน 221 คน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับความคิดเห็นจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้

ลำดับที่ 1. วางแผนการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่น อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 56.60

ลำดับที่ 2. ความพร้อมในการส่งเสริมการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 47.50

ลำดับที่ 3. ความพร้อมการกำหนดการบริการเหมาะสม อยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 42.50

ตารางที่ 14 แสดงจำนวนและร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านองค์ประกอบของการบริการของตลาดน้ำของข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง

สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว (Accommodation)	ระดับความคิดเห็น									
	5		4		3		2		1	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ความพร้อมของระบบสาธารณูปโภคทางการท่องเที่ยว	24	10.9	64	29	83	37.6	43	19.5	7	3.17
สถานที่บริการจอดรถและห้องน้ำเพียงพอ	42	19	89	40.3	75	33.9	5	2.26	10	4.52
ความพร้อมที่พักอาศัยสำหรับนักท่องเที่ยวเพียงพอ	8	3.62	48	21.7	107	48.4	51	23.1	7	3.17
ระบบความปลอดภัยต่อทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว	0	0	40	18.1	59	26.7	115	52	7	3.17
มีทางเดินเท้าที่สะดวกและป้ายบอกทาง	0	0	11	4.98	57	25.8	118	53.4	35	15.8

จากตารางที่ 14 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว (Accommodation) ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างของชาวบ้านหมู่ที่ 5 ตำบลประสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำนวน 221 คน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้

ลำดับที่ 1. ความพร้อมของระบบสาธารณูปโภคทางการท่องเที่ยว อยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 53.40

ลำดับที่ 2. ระบบความปลอดภัยต่อทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับเห็นด้วยน้อย จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 52.00

ลำดับที่ 3. ความพร้อมที่พักอาศัยสำหรับนักท่องเที่ยวเพียงพอ อยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 48.40

2.2 ด้านเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมการพัฒนาตลาดน้ำ ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาตลาดน้ำ ของกลุ่มตัวอย่างชาวบ้านหมู่ที่ 5 ตำบลประสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี เพื่อศึกษาด้านวิธีการมีส่วนร่วมความ ถี่ของการมีส่วนร่วม และคุณภาพของความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน เมื่อพิจารณาการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาตลาดน้ำ แต่ละด้านตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 15 แสดงจำนวนและร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านความถี่ของการมีส่วนร่วมของข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง

แนวคิดด้านวิธีการมีส่วนร่วม	ระดับความคิดเห็น									
	5		4		3		2		1	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ท่านมีการเข้าร่วมกิจกรรมการทำประชาคมในการพัฒนาตลาดน้ำ	86	38.91	93	42.08	38	17.19	10	4.52	6	2.71
ท่านได้เสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการพัฒนาตลาดน้ำ	59	26.7	87	39.37	62	28.05	12	5.43	2	0.9

ตารางที่ 15 (ต่อ)

แนวคิดด้านวิธีการ มีส่วนร่วม	ระดับความคิดเห็น									
	5		4		3		2		1	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ท่านช่วยเชิญชวน ชาวบ้านในชุมชน ให้เข้าร่วมการทำ ประชาคมการ พัฒนาตลาคน้ำ	0	0	42	19	80	36.2	84	38.01	2	0.9
ท่านมีส่วนช่วยรณ ณรงค์ให้ชาวบ้าน ช่วยกันรักษา สิ่งแวดล้อมใน ชุมชนของท่าน	62	28.05	91	41.18	55	24.89	8	3.62	5	2.26

จากตารางที่ 15 ความถี่ของการมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างของชาวบ้าน หมู่ที่ 5 ตำบลประสาธสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำนวน 221 คน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้

ลำดับที่ 1. ท่านมีการเข้าร่วมกิจกรรมการทำประชาคมในการพัฒนาตลาคน้ำ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 42.08

ลำดับที่ 2. ท่านมีส่วนช่วยรณรงค์ให้ชาวบ้านช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชนของท่าน อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 41.18

ลำดับที่ 3. ท่านมีส่วนช่วยเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการพัฒนาตลาคน้ำ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก จำนวน 87คน คิดเป็นร้อยละ 39.37

ตารางที่ 16 แสดงจำนวนและร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านวิธีการมีส่วนร่วมของข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง

แนวคิดด้านวิธีการมีส่วนร่วม	ระดับความคิดเห็น									
	5		4		3		2		1	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ท่านให้ความสำคัญกับการพัฒนาตลาคน้ำ	31	14.03	83	37.56	72	32.58	32	14.48	5	2.26
ท่านมีส่วนร่วมกับหน่วยงานต่างๆในการวางแผนพัฒนาตลาคน้ำ	63	28.51	88	39.82	77	34.84	3	1.36	2	0.9
ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกิดขึ้นในตลาคน้ำ	63	28.51	99	44.8	65	29.41	3	1.36	2	0.9
ท่านมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชนของท่าน	12	5.43	43	19.46	66	29.86	76	34.39	1	0.45
ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นแนวทางการพัฒนาตลาคน้ำ	29	13.12	81	36.65	68	30.77	36	16.29	5	2.26

จากตารางที่ 16 วิธีการมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างของชาวบ้านหมู่ที่ 5 ตำบลประสาธตสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำนวน 221 คน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับความคิดเห็นจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้

ลำดับที่ 1. ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกิดขึ้นในตลาคน้ำ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 44.80

ลำดับที่ 2. ท่านมีส่วนร่วมด้วยหน่วยงานต่างๆ ในการวางแผนพัฒนาตลาดน้ำ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 39.82

ลำดับที่ 3. ท่านให้ความสำคัญกับการพัฒนาตลาดน้ำ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 39.82

ตารางที่ 17 แสดงจำนวนและร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านคุณภาพของความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนของข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง

แนวคิดด้าน คุณภาพของความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน	ระดับความคิดเห็น									
	5		4		3		2		1	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การพัฒนาตลาดน้ำจะส่งผลต่อการเพิ่มรายได้ของคนในชุมชน	60	27.15	88	39.82	63	28.51	10	4.52	0	0.00
การพัฒนาตลาดน้ำจะเป็นโอกาสในการสร้างอาชีพใหม่ให้เกิดขึ้นในชุมชน	64	28.96	89	40.27	63	28.51	5	2.26	0	0.00
การพัฒนาตลาดน้ำจะลดปัญหาความว่างงานในชุมชน	1	0.45	47	21.27	84	38.01	89	40.27	0	0.00
ท่านมีความเต็มใจในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน	64	28.96	99	44.80	50	22.62	7	3.17	1	0.45
การพัฒนาตลาดน้ำจะทำให้เกิดผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของชุมชน	30	13.57	82	37.10	83	37.56	26	11.76	0	0.00
ระบบนิเวศน์ทางธรรมชาติถูกทำลาย	85	38.46	41	18.55	1	.045	76	34.39	18	8.14

จากตารางที่ 17 คุณภาพของความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างของชาวบ้านหมู่ที่ 5 ตำบลประสาทสิทธิ์ อำเภอคำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำนวน 221 คน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับความคิดเห็นจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้

ลำดับที่ 1. ท่านมีความเต็มใจในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 44.80

ลำดับที่ 2. การพัฒนาตลาดน้ำจะเป็นโอกาสในการสร้างอาชีพใหม่ให้เกิดขึ้นในชุมชน อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 40.27

ลำดับที่ 3. การพัฒนาตลาดน้ำจะส่งผลต่อการเพิ่มรายได้ของคนในชุมชน จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 39.82

ส่วนที่ 3 วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์

การศึกษาแนวทางการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำแบบสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลหลักโดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. สัมภาษณ์บุคคลสำคัญในพื้นที่ ได้แก่ เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐ ผู้นำท้องถิ่น ผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่จำนวน 2 คน ทำให้ทราบว่า ภาครัฐให้การสนับสนุนและส่งเสริมในการให้ความร่วมมือกับภาคประชาชนอย่างเต็มที่ ทั้งในด้านการประสานงานการจัดทำประชาคมกับชาวบ้าน เชิญชวนชาวบ้านให้เข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาตลาดน้ำ งานด้านสิ่งแวดล้อมชุมชน ช่วยรณรงค์ชาวบ้านให้เกิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและรักษาความสะอาดในพื้นที่ ประชาสัมพันธ์ข่าวการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่สู่ภายนอก ส่งเสริมอาชีพให้กับกลุ่มแม่บ้าน ลงพื้นที่กับผู้นำชุมชนเพื่อทำความเข้าใจกับชาวบ้านถึงสาเหตุในการทำโครงการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ส่งเสริมการบูรณะพื้นที่การท่องเที่ยวให้มีทัศนียภาพที่ดีขึ้น ซึ่งเจ้าหน้าที่ภาครัฐได้ให้ความคิดเห็นว่าเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐทุกฝ่ายในเขตตำบลประสาทสิทธิ์ อำเภอคำเนินสะดวกก็ได้ให้ความสำคัญของการท่องเที่ยวและพร้อมเอื้อประโยชน์จากภาระงานหลักเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ แต่ทั้งนี้ก็ต้องให้ความสำคัญกับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของประชาชนและต้องหาทางป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนในอนาคต

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำท้องถิ่นและบุคคลสำคัญในพื้นที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์จำนวน 3 คน ทำให้ทราบว่า ทุกคนมีความคิดเห็นตรงกันและพร้อม

ที่จะเป็นแกนนำหลักในการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ เพื่อต้องการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน เพราะต้องการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน และยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เนื่องจากเห็นว่าพื้นที่ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์มีความพร้อมในด้านต่างๆสำหรับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น มีลักษณะภูมิประเทศที่โดดเด่น ทำเลที่ตั้งที่อยู่ระหว่างแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง สภาพพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีทัศนียภาพที่สวยงามของธรรมชาติ เหมาะในการพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวแบบพักผ่อน คลองดำเนินสะดวกมีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ในอดีตที่น่าสนใจ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 และรัชกาลที่ 4 มีวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ และยังเป็นแหล่งศูนย์รวมของแหล่งวัฒนธรรมคนหลายเชื้อชาติมีทั้ง คนไทย คนลาวโซ่ง คนไทยทรงดำ คนจีนที่อพยพมาอาศัยอยู่ร่วมกันทำให้เกิดวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเสน่ห์ที่น่าสนใจ และปัจจุบันกลายเป็นทรัพยากรทางกายภาพที่ทรงคุณค่าของชาวตำบลปราสาทสิทธิ์และจังหวัดราชบุรี ที่จะสามารถนำมาประยุกต์เป็นจุดขายในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ในอดีตพื้นที่แห่งนี้เคยเป็นตลาดน้ำที่มีชื่อเสียงและมีความรุ่งเรืองทางด้านการค้าในระดับต้นๆของจังหวัดราชบุรี ปัจจุบันมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านการบริการต่างๆ มีระบบสาธารณูปโภคที่ทันสมัย เช่น ระบบการสื่อสาร การพานิชยกรรม การค้าและการบริการ รวมทั้งระบบการคมนาคมที่พร้อมและสะดวกในการเดินทางเข้าถึงพื้นที่ได้ทั้งทางน้ำและทางบก บริเวณใกล้เคียงมีแหล่งท่องเที่ยวต่างๆมากมายทั้งในจังหวัดราชบุรีและ จังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี นครปฐม กาญจนบุรีและกรุงเทพมหานคร

2. สัมภาษณ์ผู้ประกอบการค้าขายและผู้ประกอบอาชีพทำสวน ในพื้นที่ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการค้าขายในตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ จำนวน 10 คน โดยแยกเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้ค้าขายในตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ในอดีต จำนวน 5 คน และผู้ค้าขายในตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ในปัจจุบัน จำนวน 5 คน จากการสัมภาษณ์ทราบว่า

กลุ่มผู้ที่เคยค้าขายในตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ในอดีตได้เล่าถึงความทรงจำ ว่าตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์เป็นพื้นที่ประวัติศาสตร์ สร้างในสมัยรัชกาลที่ 4 ในอดีตตลาดน้ำแห่งนี้มีความเจริญรุ่งเรืองและเป็นที่ยอมรับกันอย่างมาก เป็นสถานที่นัดพบแลกเปลี่ยนระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขายโดยตลาดน้ำแห่งนี้เริ่มเปิดตลาดซื้อขายตั้งแต่เวลา 03.00 น. บรรดาพ่อค้าแม่ค้าต่างก็นำเรือที่บรรทุกสินค้า มาขายที่บริเวณคลองใหญ่หน้าวัดแห่งนี้และบนฝั่งก็ยังมีสินค้ามาวางขายกันอย่างมากมาย ถ้าใครจะมาซื้อสินค้าตลาดแห่งนี้ต้องมาในตอนเช้าตรู่จนถึงเวลา 08:00 น. ตลาดแห่งนี้ก็จะวายและเริ่มกลับมาค้าขายกันใหม่ในวันต่อไป ชาวบ้านมีความรู้สึกผูกพันกับสภาพการดำเนินชีวิตของ

ท้องถิ่นในอดีต ที่มีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม และจิตใจที่หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชนจะร่วมมือพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ให้กลับมารุ่งเรืองเหมือนในอดีต เป็นการสร้างความเจริญให้กับท้องถิ่น จะได้กลับมาขายของกันอีก ต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาตลาดน้ำ มีการรณรงค์การรักษาแม่น้ำคลองดำเนินอย่างจริงจัง ในอดีตชาวบ้านเคยใช้ประโยชน์จากน้ำในการบริโภคและใช้ในชีวิตประจำวัน สมัยนั้นแหล่งน้ำมีความสะอาดเป็นธรรมชาติ มีกุ้งหอยปูปลาว่ายน้ำให้เห็น ปัจจุบันโยชน์จากแหล่งน้ำในการทำเกษตรอย่างเดียว สมัยก่อนมีการใช้การคมนาคมทางน้ำ ทางรถไม่สะดวก ไม่มีถนน จะมีก็ทางเกวียน การเดินทางจะใช้เรือทั้งหมด สภาพตลาดนอกจากค้าขายทางน้ำโดยใช้เรือแล้วยังมีแบบแผงลอยบนบกใช้ไม้ทำเป็นที่วางสินค้า

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ที่ค้าขายในตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ในปัจจุบัน จำนวน 5 คน พบว่า การประกอบอาชีพค้าขายในตลาดน้ำเป็นการให้บริการอาหารและสินค้าแก่นักท่องเที่ยวโดยตรง ทำให้มีรายได้และความเป็นอยู่ดีขึ้น ทั้งนี้ผู้ประกอบการร้านค้ายังมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือกันในด้านการรักษาความสะอาดในด้านสิ่งแวดล้อม และให้ความร่วมมือทุกอย่างหากมีการขอความช่วยเหลือหรือข้อปฏิบัติต่างๆ ที่ช่วยกันพัฒนาและส่งเสริมให้การท่องเที่ยวดีขึ้น การมีส่วนร่วมในการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวจะนำมาซึ่งรายได้ ทำให้มีสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของที่ดีขึ้นและมีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่จะมีการท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนของตนเอง ที่ผ่านมามีการค้าขายก็แค่พออยู่ได้เนื่องจากผู้มาซื้อจะเป็นแค่คนในพื้นที่เท่านั้น การพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามา ทำให้สามารถขายของได้มากขึ้น การมีส่วนร่วมจะเป็นไปใน 2 ลักษณะ คือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมและมีส่วนร่วมในการร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งอาชีพค้าขายในตลาดน้ำเป็นการพบปะและให้บริการกับนักท่องเที่ยวและได้รับคำตอบแทนจากนักท่องเที่ยวโดยตรง ส่วนการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา การประเมินผล ยังไม่มีการดำเนินการในขั้นตอนนี้ เนื่องจากพื้นที่ตำบลปราสาทสิทธิ์เป็นพื้นที่ทับซ้อนอยู่ในความดูแลของ 2 หน่วยงาน คือ เทศบาลตำบลปราสาทสิทธิ์และเทศบาลตำบลศรีดอนไผ่ ทำให้ชาวบ้านเกิดสับสนว่าเป็นพื้นที่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานใด แต่ก็ยินดีให้ความร่วมมือทุกอย่างหากมีการขอความช่วยเหลือหรือระเบียบ ข้อปฏิบัติต่างๆ ที่ช่วยส่งเสริมให้การท่องเที่ยวได้พัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการอาชีพทำสวนจำนวน 5 คน ทำให้ทราบว่าเจ้าของสวนส่วนใหญ่มีความยินดีอย่างยิ่งที่เปิดสวนให้นักท่องเที่ยวเข้าชมสวนของตนเอง เพื่อเป็นการสนับสนุนการท่องเที่ยวท้องถิ่นของตนเอง โดยไม่มีการเก็บค่าเข้าชมสวน แต่คาดว่าจะมีรายได้จากการที่นักท่องเที่ยวมาชมสวนและซื้อผัก ผลไม้ ดอกไม้ กัญชง กล้วยไม้ อาหารว่าง และเครื่องดื่ม ดินไม้ตัดมือกลับไป ซึ่งมีใช่เป็นรายได้หลักเพราะรายได้หลักของเจ้าของสวนมาจากการผลิตผลไม้ไป

ขายส่งยังตลาดค้าส่ง เช่น ตลาดสี่มุมเมือง ตลาดไทย ซึ่งเจ้าของสวนกำหนดราคาเองไม่ได้ อยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาตลาดน้ำ จัดแหล่งรับซื้อพืชผลทางการเกษตรของชาวบ้านเพื่อขายให้นักท่องเที่ยว ส่วนในเรื่องการประชาสัมพันธ์สวนนั้นเป็นลักษณะของการบอกปากต่อปากจากคนขับเรือ หรือนักท่องเที่ยวที่เคยมาเที่ยวแล้ว ในการจัดรายการนำเที่ยวเจ้าของสวนไม่มีส่วนร่วมในการจัดรายการนำเที่ยว มีเพียงแต่การรอรับนักท่องเที่ยวเดินทางมาเท่านั้น

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ โดยใช้เทคนิค SWOT Analysis เพื่อวิเคราะห์หาศักยภาพ 6 ด้าน โดยวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ของพื้นที่ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ มีรายละเอียดการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

จุดแข็ง

1. ด้านทำเลที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยว มีความเหมาะสมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากพื้นที่มีสภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง เป็นที่ยอมรับของประชาชนในท้องถิ่นและบริเวณใกล้เคียง

2. ด้านสิ่งดึงดูดใจของสถานที่ มีงานเทศกาลวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์น่าสนใจ มีความงดงามทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านกับความเป็นอยู่ท่ามกลางธรรมชาติ สามารถประยุกต์เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ

3. ด้านความสำคัญจากแหล่งท่องเที่ยว มีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัด โบราณสถาน ธรรมชาติที่งดงาม มีสินค้าพื้นเมืองที่มีคุณภาพสวยงามและความอร่อยของรสชาติอาหารท้องถิ่นที่ขึ้นชื่อ ความเป็นมิตรภาพและไมตรีที่เป็นกันเองของคนในท้องถิ่นที่สร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว

4. ด้านความสะดวกด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีความหลากหลายเส้นทางในการเข้าถึงพื้นที่ตลาดน้ำ สามารถเดินทางได้ทั้งทางน้ำและทางบก มีความสะดวกในการเดินทางเข้า-ออกตลาดน้ำเนื่องจากการปรับปรุงเส้นทางคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำ มีความสะดวกในระบบการบริการสาธารณูปโภคทางการท่องเที่ยว สามารถเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัวหรือโดยสารรถประจำทางที่มีบริการตลอดทั้งวัน

5. ด้านองค์ประกอบของการบริการของตลาดน้ำ มีคณะกรรมการทำงานในการวางแผนการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ประชาชนมีความพร้อมในการส่งเสริมการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

6. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว มีสถานที่บริการจอดรถและห้องน้ำไว้รองรับนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ และยังมีพื้นที่ว่างที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์สามารถปรับปรุงและพัฒนาให้เป็นจุดบริการสำหรับนักท่องเที่ยว

. ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีความพร้อมในการให้ความร่วมมือกับภาครัฐและภาคประชาชน โดยการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาและกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ และเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนเอง

จุดอ่อน

1. ด้านความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยวยังไม่สะดวกเท่าที่ควร ยังมีการทิ้งขยะไม่เป็นที่เป็นทาง ระบบการจัดการกำจัดขยะยังไม่มีความพร้อม ทำให้เกิดปัญหาเรื่องของสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับน้ำที่เน่าเสียจากการทิ้งขยะ ซึ่งจะทำให้เกิดผลกระทบกับการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ในอนาคต

2. ด้านสถานที่พักตากอากาศ ยังมีไม่เพียงพอในการรองรับนักท่องเที่ยว ความร่มรื่นทางธรรมชาติยังไม่ได้มีการปรับปรุงและพัฒนาให้เป็นสถานที่พักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยว

3. ด้านความปลอดภัยในการเดินทางเข้า-ออกตลาดน้ำ เนื่องจากเส้นทางในการเดินทางเข้าสู่ตลาดน้ำเป็นเส้นทางเปลี่ยว ตลอดสองข้างทางสภาพพื้นที่เป็นที่ไร่และที่สวน จะมีบ้านเรือนของชาวบ้านปลูกไว้เป็นช่วงๆ ไม่มีระบบความปลอดภัยไว้รองรับ ซึ่งอาจเป็นโอกาสที่จะทำให้เกิดการโจรกรรมกับนักท่องเที่ยวได้

4. ด้านองค์ประกอบของการบริการของตลาดน้ำ ยังไม่มีระบบการจัดการที่ชัดเจน ขาดความพร้อมในการกำหนดการบริการที่เหมาะสม และการให้บริการด้านข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวสู่ภายนอกยังไม่มีความพร้อม ขาดการประชาสัมพันธ์กับสื่อในด้านต่างๆ

5. สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว ในด้านของระบบสาธารณูปโภคทางการท่องเที่ยวยังไม่พร้อมเท่าที่ควร สาธารณูปโภคที่มีอยู่เก่าและล้าสมัย ยังไม่ได้รับการปรับปรุงให้ทันสมัยและพร้อมใช้งาน อีกทั้งยังไม่มีระบบรักษาความปลอดภัยต่อทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว และยังไม่มียางเดินเท้าที่สะดวก และป้ายบอกระยะทางยังไม่มีมีการปรับปรุง

6. ประชาชนยังไม่มั่นใจว่า การพัฒนาตลาดน้ำจะเกิดขึ้นจริงและจะสามารถช่วยลดปัญหาความว่างงานในชุมชน และยังคงคิดว่าการพัฒนาตลาดน้ำจะทำลายระบบนิเวศน์ทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของชุมชน ทำให้การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาตลาดน้ำมีน้อย

7. ประชาชนในชุมชนยังขาดความรู้เรื่องการท่องเที่ยว การแทรกแซงของวิถีชีวิตสมัยใหม่และขาดการสืบทอดทางวัฒนธรรม เนื่องจากคนรุ่นใหม่ซึ่งเป็นพลังสำคัญในการทำให้

ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์เกิดขึ้นจริงได้ เมื่อจบการศึกษา ก็จะไปประกอบอาชีพที่อื่นๆ ไม่สนใจกับวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม และความเจริญของการคมนาคมทางบกมีมากขึ้น ประชาชนนิยมเดินทางด้วยรถยนต์มากกว่าทางเรือ

โอกาส

1. รัฐบาลมีนโยบายและกระจายยุทธศาสตร์ลงสู่พื้นที่ ทำให้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับนานาชาติมาก
2. หน่วยงานภาครัฐของท้องถิ่นให้ความสนใจ และให้ความช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมและการเกษตร โดยอยู่ในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของ เทศบาลศรีดอนไผ่ เป็นการเพิ่มโอกาสในการพัฒนาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ดียิ่งขึ้น
3. กระแสนิยม (Trend) ของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้รับความสนใจมากขึ้น สังเกตได้จาก ตลาดน้ำต่างๆ ที่เคยตายไปแล้วถูกนำกลับมาฟื้นฟูให้มีชีวิตจำนวนมาก เช่น ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ ตลาดน้ำคอนห้วย จังหวัดนครปฐม ตลาดร้อยปีสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี หรือ ตลาดคลองสวน 100 ปี ที่ตั้งอยู่ริมคลองประเวศน์บุรีรัมย์ในพื้นที่ 2 จังหวัด คือ ตำบลเทพราช อําเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา และตำบลคลองสวน อําเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นต้น

อุปสรรค

1. บริเวณที่ต้องการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เป็นพื้นที่ทับซ้อนระหว่างหน่วยงานภาครัฐ 2 แห่ง คือ เทศบาลตำบลศรีดอนไผ่ และเทศบาลตำบลประสาทสิทธิ์ ทำให้ประชาชนในชุมชนรู้สึกสับสนในการขอความช่วยเหลือ หรือคำแนะนำ ต่าง ๆ
2. สถาปัตยกรรมเก๋ยบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ขาดวัสดุในการซ่อมแซม เนื่องจากหาซื้อยากในบริเวณใกล้เคียง ทำให้สภาพในปัจจุบันเปลี่ยนมาใช้วัสดุสมัยใหม่ทดแทน
3. ความเจริญด้านการคมนาคมขนส่งเข้ามาสู่ในพื้นที่มากขึ้น ทำให้เดิมที่เคยสัญจรโดยใช้เรือพายแบบดั้งเดิมเป็นพาหนะเดินทาง หรือใช้ขนส่งสินค้าการเกษตร เปลี่ยนมาเป็นรถยนต์ที่มีขนาดของเครื่องยนต์แรงม้าสูงๆ ทำให้เวลาสัญจรไปมามีผลกระทบกับเรือที่ไม่ได้ใช้เครื่องยนต์มาก นอกจากนั้นยังเป็นการสร้างมลภาวะทางเสียง และทำลายดินบริเวณตลิ่งอีกด้วย
4. ความเคยชินกับความเจริญที่เข้ามาทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกและเคยชินกับความสะดวก การจรรยาบรรณให้ย้อนกลับไปสู่วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมอาจทำได้ยาก เช่น การจรรยาบรรณให้กลับไปใช้เรือพายแทนการใช้รถยนต์

5. งบประมาณในการพัฒนาอาคารสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากภาครัฐ เนื่องจากได้รับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจขาลงและวิกฤตการณ์ในเมืองในประเทศจากการประท้วงของประชาชน ทำให้รัฐบาล

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ตำบลประสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1. ศึกษาลักษณะด้านกายภาพของตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ส่วนที่ 2. ศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ส่วนที่ 3. ศึกษาแนวทางการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ผลของการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 ส่วนที่ 1 ลักษณะด้านกายภาพของพื้นที่ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ผลจากการวิจัยพบว่าตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลประสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี มีเนื้อที่ประมาณ 12 ไร่เศษ มีประชากรโดยรวมประมาณ 495 คน สภาพพื้นที่ที่ครอบคลุมอำเภอดำเนินสะดวกและอำเภอบ้านแพ้วจังหวัดสมุทรสาคร ปัจจุบันพื้นที่แห่งนี้อยู่ในความดูแลของหน่วยงานเทศบาลตำบลศรีดอนไผ่ ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีความชุ่มชื้นตลอดทั้งปี มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติที่งดงาม มีวัดปราสาทสิทธิ์ที่เป็นศูนย์รวมเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนานตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 มีวัฒนธรรมของคนหลายเชื้อชาติที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แห่งนี้ เช่น ไทย จีน ลาว ไช่ ไทยทรงดำ ที่กลายวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ การดำเนินชีวิตของชาวบ้านมีวิถีที่ผูกพันกับสายน้ำลำคลอง มีงานเทศกาลประเพณีท้องถิ่นที่น่าสนใจ มีสถาปัตยกรรมเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย สินค้าหัตถกรรมพื้นบ้านอันเลื่องชื่อ และอาหารท้องถิ่นอันเลิศรส สิ่งต่างๆเหล่านี้เป็นทรัพยากรทางกายภาพที่ทรงคุณค่าและพร้อมในการรองรับ การพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในด้านเศรษฐกิจของพื้นที่ตำบลประสาทสิทธิ์ อยู่ในเกณฑ์ดีพอใช้ ประชาชนมีอาชีพเกษตรกรรม ค้าขาย และผลิตสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้านและการทำผลไม้แปรรูปเป็นอาชีพเสริม ในพื้นที่มีระบบสาธารณสุขปลอดภัยทางกายภาพที่พร้อม เช่น วัด โบราณสถาน สถานที่ราชการ สถานศึกษา สถานพยาบาลเบื้องต้น สถานีตำรวจ ระบบไฟฟ้า ระบบสื่อสาร การคมนาคม รวมทั้งด้านพานิชยกรรมและการบริการ มีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมจากพื้นที่เข้าสู่เขตปริมณฑล ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินไปเป็นที่อยู่อาศัยและ

สถานประกอบการ และยังเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านการคมนาคมไปสู่แหล่งท่องเที่ยวทั้งในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งจะทำให้อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในพื้นที่มีการขยายตัวมากยิ่งขึ้น

1.2 ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา ผลจากการวิเคราะห์แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ในด้านศักยภาพ 6 ด้าน ของพื้นที่ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาตลาดน้ำ เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนา ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1.2.1 ด้านทำเลที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยว มีความเหมาะสมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เป็นที่ยอมรับของประชาชนในท้องถิ่นและบริเวณใกล้เคียง เนื่องจากพื้นที่มีสภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียงทั้งในจังหวัดราชบุรีและจังหวัดใกล้เคียง เช่น เพชรบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร นครปฐม กาญจนบุรีและกรุงเทพมหานคร

1.2.2 ด้านสิ่งที่ดึงดูดใจของสถานที่ มีงานเทศกาลวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์น่าสนใจ มีความงดงามทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ วิธีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านกับความเป็นอยู่ท่ามกลางธรรมชาติ สามารถประยุกต์เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ ทำให้สามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวได้โดยง่าย นอกจากนี้ยังมีสิ่งที่จะต้องปรับปรุงในด้านความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ ที่ยังไม่ได้รับการดูแลในเรื่องการรักษาความสะอาดเท่าที่ควร ทำให้เกิดปัญหาเรื่องของสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับน้ำที่เน่าเสียจากการทิ้งขยะ ซึ่งจะทำให้เกิดผลกระทบกับการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ในอนาคต เป็นสิ่งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์จะต้องให้ความสำคัญและปรับปรุงเพราะถือเป็นหน้าตาของชุมชน

1.2.3 ด้านความสำราญใจจากแหล่งท่องเที่ยว มีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัด โบราณสถาน ธรรมชาติที่งดงาม มีสินค้าพื้นเมืองที่มีคุณภาพสวยงามและความอร่อยของรสชาติอาหารท้องถิ่นที่ขึ้นชื่อ ความเป็นมิตรภาพและไม่ตรีที่เป็นกันเองของคนในท้องถิ่นที่สร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีสิ่งที่จะต้องปรับปรุงในด้านสถานที่พักตากอากาศ ยังมีไม่เพียงพอในการรองรับนักท่องเที่ยว ความรุ่มร้อนทางธรรมชาติยังไม่ได้มีการปรับปรุงและพัฒนาให้เป็นสถานที่พักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยว

1.2.4 ด้านความสะดวกด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีความหลากหลายเส้นทางในการเข้าถึงพื้นที่ตลาดน้ำ สามารถเดินทางได้ทั้งทางน้ำและทางบก มีความสะดวกในการเดินทางเข้า-ออกตลาดน้ำเนื่องจากการปรับปรุงเส้นทางคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำ มีความ

สะดวกในระบบการบริการสาธารณสุขปโภคทางการท่องเที่ยว สามารถเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว หรือโดยสารรถประจำทางที่มีบริการตลอดทั้งวัน นอกจากนี้ยังมีสิ่งที่จะต้องปรับปรุงในด้านความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวในการเดินทางเข้า-ออกตลาดน้ำ เนื่องจากเส้นทางในการเดินทางเข้าสู่ตลาดน้ำเป็นเส้นทางเปลี่ยว ไม่มีหน่วยรักษาความปลอดภัย อาจทำให้เกิดการโจรกรรมกับนักท่องเที่ยวได้

1.2.5 ด้านองค์ประกอบของการบริการของตลาดน้ำ มีคณะกรรมการทำงานในการวางแผนการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ประชาชนมีความพร้อมในการส่งเสริมการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว แต่ยังคงขาดความพร้อมในด้านมีระบบการจัดการที่ชัดเจนและการกำหนดการบริการที่เหมาะสม รวมทั้งการบริการข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวสู่ภายนอกยังไม่มีประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจน

1.2.6 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว มีสถานที่บริการจอดรถและห้องน้ำไว้รองรับนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ และยังมีพื้นที่ว่างที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์สามารถปรับปรุงและพัฒนาให้เป็นจุดบริการสำหรับนักท่องเที่ยว ในด้านระบบสาธารณสุขปโภคทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ควรปรับปรุงและพัฒนาในทันสมัยเนื่องจากที่อยู่นั้นเกิดการใช้งานมานานทำให้เสื่อมสภาพไม่พร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว ยังไม่มีการจัดระบบรักษาความปลอดภัยต่อทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว และทางเดินเท้าที่สะดวก ป้ายบอกระยะทางควรได้รับการปรับปรุงให้ได้มาตรฐาน

1.2.7 ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีความพร้อมในการให้ความร่วมมือกับภาครัฐและภาคประชาชน โดยการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาและกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ และเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนเอง ในทางตรงกันข้ามประชาชนในพื้นที่ยังคงขาดความรู้เรื่องการท่องเที่ยวจะต้องหาทางเพิ่มความรู้ให้กับชุมชนโดยการเรียนรู้และยังไม่มั่นใจว่า การพัฒนาตลาดน้ำจะเกิดขึ้นจริงและจะสามารถช่วยลดปัญหาคนว่างงานในชุมชน และยังคงคิดว่าการพัฒนาตลาดน้ำจะทำลายระบบนิเวศน์ทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของชุมชน ทำให้การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาตลาดน้ำมีน้อย

1.3 ส่วนที่ 3 แนวทางการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ นโยบายการพัฒนา กำหนดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เริ่มจากการทำความเข้าใจกับชาวบ้านทุกคนในชุมชนให้เกิดความเชื่อมั่น และเชิญชวนชาวบ้านให้เข้าร่วมทำประชาคม เพื่อแสดงความคิดเห็น มีมติเห็นชอบร่วมกันที่จะพัฒนาตลาดน้ำให้กลับมามีชีวิตอีกครั้ง โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และออกแบบแนวทางการพัฒนาชุมชนและการท่องเที่ยวโดยช่วงแรกเสียสละก่อน และรับผลประโยชน์ร่วมกันในอนาคต

กลยุทธ์การบริหารในการพัฒนา โดยใช้จุดแข็งของศักยภาพทั้ง 6 ด้าน ของพื้นที่ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ไม่ว่าจะเป็น 1. ด้านทำเลที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยว มีความเหมาะสมและอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดใกล้เคียง 2. สิ่งดึงดูดใจของสถานที่ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น วิธีการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน 3. ด้านความสำราญใจจากแหล่งท่องเที่ยว ความเป็นประวัติศาสตร์ วัด โบราณสถาน สินค้าหัตถกรรมและอาหารท้องถิ่นรวมทั้งมิตรภาพความเป็นกันเองของชาวบ้านที่มีต่อนักท่องเที่ยว 4. ด้านความสะดวกด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีความหลากหลายเส้นทางในการเข้าถึงพื้นที่ตลาดน้ำ 5. องค์ประกอบของการบริการของตลาดน้ำ มีคณะกรรมการทำงานในการวางแผนการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่น 6. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น สถานที่บริการจอดรถและห้องน้ำไว้รองรับนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ สิ่งต่างๆล้วนเป็นองค์ประกอบที่พร้อมและสามารถนำมาประยุกต์ในการวางแผนการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย โดยต้องคำนึงถึงคนในชุมชนสามารถปรับตัวเองเข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นได้หรือไม่ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การกำหนดองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในการเตรียมความพร้อมต่างๆในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เช่น

1. การจัดอบรมชาวบ้านในชุมชนให้เข้าใจถึงแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2. ศึกษาศักยภาพความเป็นไปได้ในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ โดยใช้กระบวนการการทำงานแบบมีส่วนร่วมในการศึกษาข้อมูลกับชุมชน

3. จัดทัศนศึกษาแก่แกนนำชุมชนผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาตลาดน้ำไปศึกษาดูงานในหมู่บ้านที่มีประสบการณ์ในลักษณะการท่องเที่ยวแบบเรียนรู้

4. เตรียมแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการต่างๆ ได้แก่ เส้นทางท่องเที่ยว ห้องน้ำ ที่จอดรถ ปรับปรุงสภาพหมู่บ้านและบ้านเรือนของชาวบ้านที่อยู่ริมคลอง

5. ฝึกอบรมด้านทักษะต่างๆให้กับชาวบ้าน เช่น อบรมการสื่อสาร การต้อนรับและการบริการต่าง ๆ อบรมการทำอาหารให้ถูกต้องตามหลักโภชนาการ อบรมการทำงานศิลปะเกี่ยวกับหัตถกรรมท้องถิ่น โดยใช้วัสดุดิบที่หาง่ายในชุมชน อบรมการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นให้กับชาวบ้าน หรือมัคคุเทศก์น้อยโดยใช้เด็กๆในชุมชน เพื่อไว้บริการต้อนรับนักท่องเที่ยว โดยภาครัฐจะดำเนินการขอความร่วมมือไปยัง โรงเรียนและมหาวิทยาลัยในเขตจังหวัดราชบุรี มาเปิดหลักสูตรการสอนระยะสั้นให้ชาวบ้านโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆหรือเปิดเป็นหลักสูตรการเรียนระดับภาคในโรงเรียนของชุมชน

6. จัดกิจกรรมท่องเที่ยวนาร่อง โดยการเชิญผู้เข้าร่วม ได้แก่ นักท่องเที่ยวทั่วไป นักข่าว ผู้ประกอบการท่องเที่ยว และนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง และประเมินผลโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาต่อไปประเมินผลโครงการประจำปีเพื่อให้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืน

7. กำหนดแนวทางการประชาสัมพันธ์และการกระตุ้นตลาดด้านการท่องเที่ยว โดยการทำการประชาสัมพันธ์ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางผ่านสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ หนังสือพิมพ์ รวมทั้งต้องมีการทำการตลาดเชิงรุกเพื่อดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยวที่ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์แห่งนี้

8. แนวทางการประชาสัมพันธ์และการกระตุ้นตลาดด้านการท่องเที่ยวสำหรับตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ผ่านทางโทรทัศน์ วิทยุ เคเบิลทีวีประจำจังหวัด หนังสือพิมพ์ การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์สองข้างทาง ในเส้นทาง ถ.เพชรเกษมและถนนพระราม2 ชนบุรี-ปากท่อ ทั้งขาเข้าและขาออก จังหวัดราชบุรี และก่อนถึงทางเข้าวัดปราสาทสิทธิ์ รวมถึงป้ายบอกระยะทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

9. กำหนดการปรับปรุงระบบโครงสร้างพื้นฐานแหล่งท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยว โดยเน้น ความเป็นธรรมชาติของพื้นที่ สถาปัตยกรรมอาคารบ้านเรือนแบบดั้งเดิม วิถีชีวิต การดำรงชีพ ความเป็นอยู่ของชาวบ้านแบบดั้งเดิม ที่เป็นเสน่ห์น่าสนใจของตลาดน้ำแห่งนี้

10. ปรับปรุงระบบโครงสร้างพื้นฐานแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วย โดยการอาศัยความเข้มแข็งของชุมชนด้านต่างๆ เช่น ให้ความเป็นมิตร ความเป็นกันเอง กับนักท่องเที่ยว การรักษาความสะอาด ฯลฯ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ผู้มาท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

11. ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ปรับปรุงระบบโครงสร้างพื้นฐานแหล่งท่องเที่ยวสำหรับตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ทำการพัฒนาและให้การสนับสนุนกิจกรรมที่เอื้ออำนวยต่อการดึงดูดนักท่องเที่ยวในงานเทศกาล ประเพณีต่างๆ และวันสำคัญ ได้แก่ งานเทศกาลสงกรานต์ โดยจัดให้มีการประกวดเทพีสงกรานต์ รดน้ำดำหัว แบบดั้งเดิมของชาวบ้าน วันเข้าพรรษา ก็จัดให้มีการไหว้พระในบริเวณใกล้เคียงควบคู่กับการเดินทางท่องเที่ยวตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ เป็นท่องเที่ยวไปด้วย ทำบุญไปด้วย

กลุ่มผู้นำกล่าวว่า การพัฒนาที่จะประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องมีมาตรฐานของการทำงานที่เป็นระบบ มีทีมงานที่ดีและมีความพร้อมในการเสียดสละ มีความสามัคคีในกลุ่ม ถึงแม้ว่าเรา จะมีความพร้อมในด้านทรัพยากรทางกายภาพและศักยภาพในพื้นที่ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า การพัฒนาประสบความสำเร็จได้ ดังนั้นการพัฒนาที่ดี จะมีการวางแผนทำงานที่เป็นระบบ มีคณะกรรมการ

ตรวจสอบและประเมินผลระบบการทำงาน เพื่อพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในระดับชาติเทียบเท่าตลาดน้ำที่มีชื่อเสียงต่างๆไป แต่ถึงอย่างไรการพัฒนาต้องคำนึงถึงสิ่งต่างๆที่จะเป็นภัยคุกคามและเป็นปัญหาในด้านผลกระทบที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชน จากการเข้ามาของนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นปัญหาที่ผู้บริหารจะต้องหามาตรการและวิธีการป้องกันโดยทำควบคู่ไปกับการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ เพื่อรองรับผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชนในอนาคต

2. การอภิปรายผล

ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ มีความพร้อมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ครบทุกด้าน จากผลการศึกษาข้างต้น สามารถนำมาอภิปรายผลได้ว่า

ด้านกายภาพของพื้นที่ มีทรัพยากรทางกายภาพสูง มีทำเลที่ตั้งที่เหมาะสม ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มมีความชุ่มชื้นตลอดทั้งปี มีสายน้ำจากแม่น้ำท่าจีนไหลผ่านคลองดำเนินสะดวกไปบรรจบกับแม่น้ำแม่กลอง ทำให้พื้นที่แห่งนี้มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีพืชพันธุ์ไม้นานาที่ขึ้นเองตามธรรมชาติและตามไรสวนของชาวบ้าน สอดคล้องกับ เอกรินทร์ สิมหาศาล (2552 : 3) ได้ให้ความหมายว่า ลักษณะทางกายภาพ หมายถึง ธรรมชาติที่เป็นส่วนประกอบของเปลือกโลกที่เป็นองค์ประกอบทางภูมิศาสตร์ เช่น ที่ตั้ง รูปร่าง ขนาด ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ พืชพรรณธรรมชาติ ที่เป็นทรัพยากรทางธรรมชาติ นอกจากนี้ยังมี วัดและโบราณสถาน ประวัติศาสตร์ในอดีต แหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง วิธีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านริมน้ำ สถาปัตยกรรมที่อยู่อาศัย ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น อาชีพทางการเกษตร สินค้าหัตถกรรมและอาหารประจำท้องถิ่นที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้าน สอดคล้องกับบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2549 : 32-33) ได้ให้ความหมายว่า ปัจจัยหลักสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องมีองค์ประกอบหลักที่สำคัญซึ่งประกอบด้วย ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ โบราณสถานและศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งนี้แหล่งท่องเที่ยวในแต่ละประเภทจะมีภาระหน้าที่หลักแตกต่างกัน

จากแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา ในด้านด้านศักยภาพของพื้นที่ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ พบว่า ศักยภาพพื้นที่ศักยภาพของตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ทั้ง 6 ด้านได้แก่ (1) ด้านทำเลที่ตั้ง ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์มีทำเลที่ตั้งที่มีความเหมาะสมมีสภาพแวดล้อมที่อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงทั้งในพื้นที่และจังหวัดใกล้เคียง (2) ด้านสิ่งที่ดึงดูดใจของสถานที่ที่มีมากมาย เช่น มิวเซียมเทศกาลวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์และมีความงดงามทาง

ธรรมชาติ อาชีพเกษตรกรรมของชาวบ้าน สถาปัตยกรรมที่อยู่อาศัยแบบสมัยเก่า รวมทั้ง โบราณสถาน ที่สามารถนำมาประยุกต์เป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวแบบผสมผสาน (3) ด้านความ สำราญจากแหล่งท่องเที่ยว พื้นที่ ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ มีความงดงามในหัตถกรรมสินค้า พื้นเมือง รสชาติอาหารของท้องถิ่น และความมีมิตรภาพและไมตรีที่เป็นกันเองของคนในท้องถิ่น กับนักท่องเที่ยวที่จะสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวให้กลับมาเที่ยวอีก สอดคล้องกับ วิลาส เศรษฐไพบูลย์ (2538 : 21-23) ได้กล่าวถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ว่าการพัฒนาจะสำเร็จได้ จะต้องพัฒนาองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวในด้าน สิ่งดึงดูดใจ ความสำราญจากแหล่งท่องเที่ยว และความสามารถในการเข้าถึง (4) ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีความ หลากหลายของเส้นทางในการเข้าถึง เนื่องจากปัจจุบัน หน่วยงานภาครัฐได้มีการขยายเส้นทาง การคมนาคมทางบกจากพื้นที่เข้าสู่เขตปริมณฑลและจังหวัดใกล้เคียง ทำให้มีความสะดวกในการเดินทาง เข้า ออกตลาดน้ำ (5) ด้านองค์ประกอบของการบริการ ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ มีการวางแผนการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่นและมีความพร้อมในการส่งเสริมการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว (6) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว ตลาดน้ำวัดปราสาท สิทธิ์ มีสถานที่จอดรถ ห้องน้ำเพียงพอ และพื้นที่ที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์สามารถพัฒนาเพิ่มเติมเป็น สถานที่บริการนักท่องเที่ยว สามารถพัฒนาให้เป็นสำนักงานหน่วยรักษาความปลอดภัยของพื้นที่ ตลาดน้ำ ซึ่งจะมีการจัดเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยไว้คอยบริการและดูแลทรัพย์สินของ นักท่องเที่ยว ในด้านระบบสาธารณูปโภคมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ ประโยชน์ที่ดินจากการเกษตรกรรมไปเป็นที่อยู่อาศัย และสถานประกอบการมากขึ้น เพื่อรองรับ การท่องเที่ยวที่จะเข้ามาถึง สอดคล้องกับ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2549 : 32-33) ได้ให้ความหมายว่า ศักยภาพของการท่องเที่ยว หมายถึง ความพร้อมในด้านคุณลักษณะหรือคุณสมบัติของแหล่ง ท่องเที่ยวหรือทรัพยากรการท่องเที่ยวในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวแก่ผู้มาเยี่ยมชมเยือน คุณลักษณะหรือคุณสมบัติดังกล่าวมีความแตกต่างกันตามประเภทของแหล่งท่องเที่ยวหรือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวต่างๆ ซึ่งควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติที่สำคัญ ในด้านการมีส่วนร่วมของ ชุมชน พบว่าชุมชนมีความเข้มแข็งและมีความพร้อมในการให้ความร่วมมือกับภาครัฐและภาค ประชาชน โดยการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาและกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาตลาดน้ำวัด ปราสาทสิทธิ์ และเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนเอง สอดคล้องกับวีรัชย์ เอี่ยมโอรส (2543 : 33) ได้แสดงข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นกับการพัฒนาแหล่ง ท่องเที่ยว เช่น 1. ให้ความสำคัญกับบทบาทของการมีส่วนร่วมของประชาชน 2. เปิดโอกาสให้ ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา 3. การสร้างส่วนแบ่งให้กับประชาชน เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปแนวทางการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ควรเริ่มจากการสร้างความเข้มแข็งในชุมชน คือมีมติร่วมกันในการทำงาน โดยเริ่มจากกลุ่มที่เป็นแกนนำ แล้วขยายไปยังกลุ่มอื่นๆ ที่มีความพร้อมในการทำงานร่วมกันในชุมชน โดยผ่านการทำประชาคมติชุมชน ผ่านประชุมร่วมกัน เพื่อรับรู้แนวคิด แนวปฏิบัติ ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาของพื้นที่ในด้าน จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค เพื่อนำมาพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาวิธีการทำงาน มีการคิดปฏิบัติ ประเมินผล เพื่อเกิดการสรุปการทำงานในแนวทางเดียวกัน ในด้านการท่องเที่ยวต้องให้ชุมชนได้รู้ว่า ตนมีทรัพยากรอะไรบ้างที่สามารถก่อประโยชน์ในด้านการท่องเที่ยว เพื่อตระหนักถึงคุณค่าในทรัพยากรที่มีอยู่และรู้ถึงวิธีการรักษาทรัพยากรนั้นๆ รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในกระบวนการพัฒนาเพื่อพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ตำบลปราสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูงเทียบเท่าตลาดน้ำดำเนินสะดวกและตลาดน้ำอัมพวาที่อยู่ในระดับสากล

3. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

3.1 สภาพของบ้านเรือนแบบโบราณของชาวบ้านในเขตบริเวณริมคลองดำเนินสะดวก ควรได้รับการปรับปรุงซ่อมแซมให้เป็นที่พักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

3.2 ปรับปรุงมาตรฐานสาธารณูปโภคพื้นฐานให้ทันสมัย บุคลากรท้องถิ่นขาดความรู้เรื่องภาษาและการท่องเที่ยว ดังนั้นควรประสานงานขอความสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและมหาวิทยาลัยต่างๆเข้ามาฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในเรื่องที่ความรู้ และภาษาต่างประเทศ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ควรได้รับการส่งเสริมอย่างยิ่ง

3.3 ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ การให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ เช่น ข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติ กายภาพ ชีวภาพ ด้านสิ่งแวดล้อม งานกิจกรรมที่เกี่ยวข้องวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น เช่น เชิญเที่ยวงานแห่พระทางน้ำ การตักบาตรทางน้ำในวันสำคัญทางศาสนา งานวันสงกรานต์ งานวันลอยกระทง ให้มากยิ่งขึ้น ขยายแหล่งการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวให้ครอบคลุมมากขึ้น

3.4 แหล่งท่องเที่ยวที่ดูแลรับผิดชอบโดยหน่วยงานราชการส่วนใหญ่ ยังขาดการสนับสนุนด้านนโยบาย และงบประมาณในการพัฒนา ซึ่งเป็นจุดที่ควรพิจารณาเป็นพิเศษ เนื่องจากสภาพของพื้นที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีศักยภาพดังนั้นหากได้รับการสนับสนุนทั้งในด้านงบประมาณและนโยบายที่ชัดเจนในการพัฒนา ก็จะสามารถทำให้แหล่งท่องเที่ยว

4. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาในเรื่องศักยภาพและความสามารถในการรองรับการพัฒนาของตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ โดยกำหนดการมีส่วนร่วมของชุมชนมาร่วมช่วยกันในการวางแผนยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์การพัฒนา การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยนำวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่มีอยู่และธรรมชาติมาผสมผสานเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยว สร้างศักยภาพของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและเชื่อมโยงเครือข่ายด้านการท่องเที่ยว ส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เพิ่มกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์และการกระตุ้นตลาดด้านการท่องเที่ยว วิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัดต่างๆ รวมถึงผลกระทบจากการเข้ามาของนักท่องเที่ยว พร้อมกำหนดแนวทางการป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคตในด้านชุมชนและสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บรรณานุกรม

กรณีการ์ ดันติวนิช. “สภาพปัญหาที่กระทบต่อการท่องเที่ยวตลาดน้ำดำเนินสะดวกตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, 2550.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโฮมสเตย์. กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544.

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. “กรุงเทพ วิสัยทัศน์ 2010.” เอกสารในการสัมมนาเรื่องกรุงเทพ วิสัยทัศน์ 2010 เสนอที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 3 กันยายน 2542. (อันสำเนา)

ฉลองศรี พิมพ์สมพงษ์. การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2546.

ชูสิทธิ์ ชูชาติ. อุตสาหกรรมท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 4. เชียงใหม่ : ตานานการพิมพ์, 2546.

ทองหยด สวนทอง. “ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อตลาดน้ำตลิ่งชัน.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการวางแผนสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาชนบท บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2540.

ทิวัฒน์ รัตนเกตุ. “การศึกษาศักยภาพของพื้นที่และความพร้อมของชุมชนในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ประเภทอ่างเก็บน้ำ กรณีศึกษา อ่างเก็บน้ำคลองระโงก จังหวัดระยอง.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการวางแผนสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาชนบท บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2542.

ธนิษฐา เกตุแก้ว และคณะ. รายงานการวิจัยแนวทางการวางแผนกิจกรรมเพื่อนักท่องเที่ยวในตลาดน้ำดำเนินสะดวก. นครปฐม : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 2546.

นวรรตน์ เกี้ยวมาศ. “การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตชายฝั่งทะเล จังหวัดจันทบุรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและการจัดการสารสนเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2541.

นาคม ชีรสวรรณจักร. “ความคิดเห็นประชาชนท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2541.

- เนตรชนก นันท์. “การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม: กรณีศึกษาวัดพระบาทห้วยต้ม อำเภอเถิน จังหวัดลำพูน.” สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. ระเบียบวิธีวิจัยทางการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร : เพรส แอนด์ ดีไซน์, 2549.
- _____ . อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ธุรกิจที่ไม่มีวันตายของประเทศไทย
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ซี.พี.บุ๊ค สแตนดาร์ด, 2548.
- ประกอบศิริ ภักดีพินิจ. “การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาการท่องเที่ยวทางน้ำชุมชนริมคลองเขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2550.
- พจนา สวนศรี. “การจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน” จุลสารการท่องเที่ยว. 17,2 (เมษายน-มิถุนายน 2541): 24-25.
- พนิดา วิมานรัตน์. “การมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม-กรณีศึกษา บึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2543.
- พรหมเมธ นาดมทอง. “กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543.
- ภูสวัชร์ สุขเลี้ยง. “การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม กรณีศึกษาหมู่บ้าน ห้วยโป่ง-ผาลาด อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.
- มธุรส ปราปไพรี. “ศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว: กรณีชุมชนไทยทรงดำ บ้านเขาย้อย ตำบลเขาย้อย อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี.” สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542.
- มนัส สุวรรณ และคณะ. “การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.” รายงานชิ้นสุดท้าย สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2544.
- มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. บัณฑิตวิทยาลัย. โครงการศึกษาการวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2541.

รัฐทิติยา หิรัญยหาค. “แนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาบ้านหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี.” สารนิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.

วิลาศ เตชะไพบุลย์. การท่องเที่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร :
มูลนิธิโลกสีเขียว, 2538.

วีรชัย เอี่ยมโอสถ. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการพัฒนา.” สารนิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543.

ศมา ณ ระนอง. “การจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น ศึกษาเฉพาะกรณี ชุมชนคีรีวง
ตำบลท่าโลน อำเภอสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.

ศรัญญา วรากุลวิทย์. ปฐมนิเทศอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
เฟื่องฟ้า พรินติ้ง, 2546.

ศุภวรรณ โพธิ์นาค. “ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อวิถีชีวิตของชุมชนเกาะล้าน เมืองพัทยา
จังหวัดชลบุรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการวางแผน
สิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาชนบท บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2545.

สดีไส สร้างไศรก และคณะ. โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อหารูปแบบและแนวทางการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศอย่างยั่งยืนของพื้นที่ป่าดงนาทาม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี.
กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2546.

สถาบันดำรงราชานุภาพ. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการด้านท่องเที่ยวเชิง
นิเวศ. กรุงเทพมหานคร : แอล.ที.เพรส, 2543.

สมชาย เดชะพรหมพันธุ์ และคณะ. การบริหารและการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ
อุทยานแห่งชาติในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ชลบุรี : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา, 2545.

สันทัด สมชีวิตา. “คุณภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.” สารานุกรมไทย
สำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระ 21 (2539) : 233.

สำนักงานปลัดเทศบาลตำบลศรีดอนไผ่ งานวิเคราะห์นโยบายและแผน. “แผนพัฒนาสามปีเทศบาล
ตำบลศรีดอนไผ่ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี.” 2553-2555. (อัดสำเนา)

สำนักงานปลัดอำเภอดำเนินสะดวก งานวิเคราะห์นโยบายและแผน. “แผนพัฒนาตำบลประสาท
สิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี.” 2551. (อัดสำเนา)

สุธรรม รัตนโชติ. การวิจัยเชิงพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สำนักพิมพ์ท็อป จำกัด, 2551.

- สุชัยญา ทองวิชิต. “ศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี.” ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2545.
- สุนทนา หลบภัย. “จิตสำนึกในการอนุรักษ์ตลาดน้ำดำเนินสะดวกของผู้ประกอบการค้าบริเวณ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2543.
- สุวัฒนา ชาดานิติ. “ผลกระทบทางสังคมของการพัฒนา” 2546. (อัดสำเนา)
- อภิญา พัดพาดิ. “ความคิดเห็นของผู้ประกอบการที่มีต่อตลาดน้ำตลิ่งชัน.” วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2543.
- เอกรินทร์ สี่มหาศาล และคณะ. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, 2552.

ภาษาต่างประเทศ

- Berley, G.E.. The Craft of Public Administration. Boston : Allyn and Bacon, 1975.
- Bhatia, A.K. Tourism Development, 2nd ed. New Delhi : Sterling Publishers Private, 2000.
- Cochran, William G. Sampling Techniques. 3rd ed. New York : Wiley, 1977.
- Cronbach, L. J. Essentials of psychological testing. 5th ed. New York: Harper Collins, 1990.
- G. Parry. The Idea of Political Participation. Manchester : Manchester University Press, Rowman and Littlefield, 1972.
- Harry, Coccochsis, and Alexandra Mexa. The Challenge of Tourism Carrying Capacity Assessment: Theory and Practice (New Directions in Tourism Analysis). England : Ashgate Publishing, 2004.
- McGrawHill. Basic Marketing a Global-Managerial Approach. 16th ed. New York : McGraw-Hill Companies, 2008.

มหาวิทยาลัยศิลปากร ภาคเหนือ สงวนลิขสิทธิ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร ภาคผนวก ก แบบสอบถามการวิจัย สงวนลิขสิทธิ์

เลขที่แบบสอบถาม.....

แบบสอบถามการวิจัย

แบบสอบถามชุดนี้ประกอบการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง
“แนวทางการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ตำบลประสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี”

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำวิทยานิพนธ์ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการประกอบการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ ตำบลประสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

แบบสอบถามนี้เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับแนวคิดของชุมชนในการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ โดยศึกษาประชากรกลุ่มตัวอย่าง ชาวบ้านหมู่ที่ 5 ตำบลประสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย 3 ส่วน จำนวน 5 หน้า

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน 7 ข้อ
ส่วนที่ 2 แบบสอบถามแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา	จำนวน 35 ข้อ
ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา	จำนวน 1 ข้อ

โปรดตอบแบบสอบถาม ตามสภาพความเป็นจริงของท่านหรือตามความคิดเห็นของท่าน ให้ครบทุกข้อคำตอบ ทุกคำตอบของท่านมีคุณค่าต่องานวิจัยอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลที่ได้รับจากท่านเป็นความลับ โดยจะนำไปสรุปผลการวิจัยเป็นภาพรวมเท่านั้น ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงและสมบูรณ์จะช่วยให้การวิจัยดำเนินไป ด้วยความถูกต้อง

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ท่านกรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

(.....)

นุติพงษ์ บัวทอง (ผู้วิจัย)

นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการประกอบการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง

โปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่อง หน้าข้อความที่ตรงกับข้อมูลของท่าน

1. เพศ

1. ชาย   2. หญิง

2. อายุ

1. ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 20   2. อายุ 21-30 ปี   3. อายุ 31-40 ปี
 4. อายุ 41-50 ปี   5. อายุ 51-60 ปี   6. อายุ 60 ปีขึ้นไป

3. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่

1. ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10 ปี   2. 11-20 ปี   3. 21-30 ปี
 4. 31-40 ปี   5. 41-50 ปี   6. 51 ปีขึ้นไป

4. ระดับการศึกษาสูงสุด

1. ประถมศึกษา หรือต่ำกว่า   4.ปริญญาตรี
 2. มัธยมศึกษา หรือ ปวช.   5. ปริญญาโท
 3. อนุปริญญา หรือ ปวส.   6. ปริญญาเอก

5. สถานภาพสมรส

1. โสด   4. หย่าร้าง
 2. สมรสและอยู่ด้วยกัน   5. หม้าย
 3. สมรสแต่แยกกันอยู่   6. อื่น ๆ (โปรดระบุ) .....

6. อาชีพ

1. เกษตรกรรม   4. พนักงานบริษัทเอกชน
 2. ประกอบกิจการส่วนตัว/ ค้าขาย   5. รับจ้างทั่วไป
 3. รับราชการ   6. อื่น ๆ (โปรดระบุ) .....

7. รายได้ตนเองต่อเดือน

1. ต่ำกว่า 5,000 บาท   4. 20,001 - 30,000 บาท
 2. 5,001 - 10,000 บาท   5. 30,001 - 40,000 บาท
 3. 10,001 - 20,000 บาท   6. มากกว่า 40,000 บาท (ขึ้นไป)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา

5 = เห็นด้วยมากที่สุด 4 = เห็นด้วยมาก 3 = เห็นด้วยปานกลาง 2 = เห็นด้วยน้อย 1 = ไม่เห็นด้วย

เกี่ยวกับศักยภาพ 6 ด้านของพื้นที่ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
ทำเลที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว (Area location)					
8. ทำเลที่ตั้งเหมาะสมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว					
9. มีสภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง					
10. เป็นที่ยอมรับของประชาชนในท้องถิ่นและบริเวณใกล้เคียง					
11. ช่วยเสริมการฟื้นฟูธรรมชาติหรือวัฒนธรรมของพื้นที่					
สิ่งดึงดูดใจของสถานที่ท่องเที่ยว (Attraction)					
12. ความงดงามทางธรรมชาติ					
13. ความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว					
14. งานเทศกาลวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์					
15. วิธีการดำเนินชีวิตของชุมชนและกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม					
ความสะดวกด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility)					
16. ความสะดวกในการเดินทางเข้า-ออกตลาดน้ำ					
17. ความหลากหลายเส้นทางในการเข้าถึง					
18. ความปลอดภัยในการเดินทางเข้า-ออกตลาดน้ำ					
19. ความสะดวกในระบบการบริการสาธารณูปโภคทางการท่องเที่ยว					
ความสำราญจากแหล่งท่องเที่ยว (Amenities)					
20. ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัด โบราณสถาน					
21. ต่อสถานที่พักตากอากาศและความรื่นรมย์ทางธรรมชาติ					
22. ต่อมิตรภาพและไมตรีที่เป็นกันเองของคนในท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว					
23. ต่อสินค้าพื้นเมืองและรสชาติอาหารของท้องถิ่น					
องค์ประกอบของการบริการของตลาดน้ำ (Ancillary Service)					
24. ความพร้อมการให้บริการข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว					
25. ความพร้อมการกำหนดการบริการที่เหมาะสม					
26. การวางแผนการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่น					
27. ความพร้อมในการส่งเสริมการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว					

สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว (Accommodation)					
28. ความพร้อมของระบบสาธารณูปโภคทางการท่องเที่ยว					
29. สถานที่บริการจอดรถและห้องน้ำเพียงพอ					
30. ความพร้อมที่พักอาศัยสำหรับนักท่องเที่ยวเพียงพอ					
30. ระบบความปลอดภัยต่อทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว					
32. มีทางเดินเท้าที่สะดวกและป้ายบอกทาง					

2. เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมการพัฒนาตลาดน้ำ

5 = เห็นด้วยมากที่สุด 4 = เห็นด้วยมาก 3 = เห็นด้วยปานกลาง 2 = เห็นด้วยน้อย 1 = ไม่เห็นด้วย

เกี่ยวกับกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
วิธีการมีส่วนร่วม					
33. ท่านให้ความสำคัญกับการพัฒนาตลาดน้ำ					
34. ท่านมีส่วนร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ในการวางแผนพัฒนาตลาดน้ำ					
35. ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกิดขึ้นในตลาดน้ำ					
36. ท่านมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชนของท่าน					
37. ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นแนวทางการพัฒนาตลาดน้ำ					
ความถี่ของการมีส่วนร่วม					
38. ท่านมีการเข้าร่วมกิจกรรมการทำประชามติในการพัฒนาตลาดน้ำ					
39. ท่านได้เสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการพัฒนาตลาดน้ำ					
40. ท่านช่วยเชิญชวนชาวบ้านในชุมชนให้เข้าร่วมการทำประชามติในการพัฒนาตลาดน้ำ					
41. ท่านมีส่วนช่วยณรงค์ให้ชาวบ้านช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชนของท่าน					
คุณภาพของความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน					
42. การพัฒนาตลาดน้ำจะส่งผลต่อการเพิ่มรายได้ของคนในชุมชน					
43. การพัฒนาตลาดน้ำจะเป็นโอกาสในการสร้างอาชีพใหม่ให้เกิดขึ้นในชุมชน					

44. การพัฒนาตลาดน้ำจะลดปัญหาคนว่างงานในชุมชน					
45. ท่านมีความเต็มใจในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน					
46. การพัฒนาตลาดน้ำจะทำให้เกิดผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของชุมชน					
47. ระบบนิเวศน์ทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะถูกทำลาย					

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์

โปรดระบุถึงข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่ท่านต้องการให้มีการปรับปรุงและพัฒนาให้เกิดขึ้นในชุมชนของท่าน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์

.....

.....

.....

.....

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงขลาวิทยาเขต

.....

.....

.....

.....

.....

มหาวิทยาลัยศิลปากร ภาคผนวก ข
แบบนำตีพิมพ์ สงวนลิขสิทธิ์

แบบนำสัมภาษณ์
เจ้าหน้าที่ภาครัฐและกลุ่มผู้นำท้องถิ่น

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

1. ชื่อ-สกุล.....
2. เพศ.....อายุ.....
3. ระดับการศึกษา.....
4. อาชีพหลัก.....อาชีพเสริม.....
5. ตำแหน่งในชุมชน.....
6. ตำแหน่งในหน่วยราชการ/สังกัด.....
7. ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านแนวทางการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์

1. ท่านคิดว่าสภาพตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ในอดีตกับปัจจุบันแตกต่างกันอย่างไร
.....
2. ลักษณะทางกายภาพตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์มีความเป็นไปได้ในการพัฒนาเพียงใด
.....
3. ท่านคิดว่าการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ต้องใช้องค์ประกอบอะไรบ้างและ ใช้อะไรเป็นจุดขายเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว
.....
4. ท่านมีแนวทางการดำเนินงานแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและในอนาคตอย่างไร
.....
5. ท่านมีแนวทางในการดำเนินการอย่างไรกับชุมชนและละแวกใกล้เคียงตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์กับการให้ความร่วมมือในการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์
.....
6. การประกอบอาชีพของชาวบ้านเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์หรือไม่

.....
7. ท่านคิดว่าชาชนได้ประโยชน์อะไรบ้าง จากการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์เป็นแหล่งท่องเที่ยว

.....
8. ท่านคิดว่าผลกระทบอะไรบ้างที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนในอนาคตจากการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์เป็นแหล่งท่องเที่ยว

.....
10. การท่องเที่ยวตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์จะทำให้ปัญหาหรืออุปสรรคในการประกอบอาชีพหรือไม่ อย่างไร
มีวิธีการจัดการแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคที่พบในการประกอบอาชีพของชาวบ้านอย่างไร

.....
11. ภาครัฐมีบทบาทอย่างไรต่อการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนพิเศษ
.....
12. ท่านมีความต้องการให้ภาครัฐ ชุมชน มีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมอาชีพการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร

.....
13. ท่านคิดว่าปัญหาที่พบในการบริหารจัดการมีอะไรบ้าง และมีแนวทางการจัดการอย่างไร

.....

แบบนำสัมภาษณ์
ผู้ประกอบการอาชีพทำสวน

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

1. ชื่อ-สกุล.....
2. เพศ.....อายุ.....
3. ระดับการศึกษา.....
4. อาชีพหลัก.....อาชีพเสริม.....
5. ประเภทของสวน.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

1. สวนของท่านพร้อมที่จะเปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชมในช่วงวันและเวลาใดบ้าง
2. สวนของท่านสามารถเข้าชมได้ทุกช่วงฤดูกาลหรือไม่ ช่วงใด
3. ท่านคิดอัตราเข้าชมสวนของท่านหรือไม่ อย่างไร
4. ทำไมท่านจึงตัดสินใจให้นักท่องเที่ยวได้เข้าชมสวนของท่าน
5. รายได้หลักของสวนท่านที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวคืออะไร
6. ท่านมีแนวทางอย่างไรในการพัฒนาสวนของท่าน
7. ในช่วงเปิดสวนระหว่างการนำเที่ยวท่านประสบกับปัญหาใดมากที่สุด
8. ท่านมีความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมในการพัฒนาตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์อย่างไร

ตอนที่ 3 การบริหารจัดการ

1. ชุมชนของท่านมีการจัดตั้งกลุ่ม องค์กร สมาคมใด ๆ เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนของท่านหรือไม่ คืออะไร อย่างไร มีโครงสร้างองค์กรอย่างไร
2. ท่านหรือชุมชนได้นำเอารายได้ส่วนหนึ่งกลับมาเพื่อใช้จ่ายในโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือไม่ อย่างไร
3. ชุมชนของท่านมีมาตรการในการรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างไร
4. ชุมชนของท่านมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับกิจกรรมของตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์อย่างไร
5. ท่านคิดว่าสิ่งใดที่ชุมชนของท่านกำลังเผชิญอยู่ ซึ่งเป็นอุปสรรค ข้อยกจำกัด หรือปัญหา ที่ขัดขวางกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยว

ตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมของชุมชน

1. ท่านต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์อย่างไร
2. จะมีแนวทางใดที่จะส่งเสริมให้คนในชุมชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์

แบบนำสัมภาษณ์ ผู้ประกอบการค้าขาย

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

1. ชื่อ-สกุล.....
2. เพศ.....อายุ.....
3. ระดับการศึกษา.....
4. อาชีพหลัก.....อาชีพเสริม.....
5. ประเภทสินค้าที่ขายในปัจจุบัน.....
6. ที่อยู่ปัจจุบัน.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

1. ช่วงฤดูกาล เทศกาล วัน หรือเวลาใด ที่จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการมาก
2. ท่านได้รายได้หรือผลประโยชน์ที่ได้จากการท่องเที่ยวประมาณเท่าใด คุ่มค่าหรือไม่
3. ท่านคิดว่าตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์มีจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมในด้านอะไรบ้าง
  - 4.1 ด้านแหล่งท่องเที่ยว
  - 4.2 ด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณี
  - 4.3 กิจกรรมด้านอาชีพ
  - 4.4 อื่น ๆ
2. ท่านประสบกับปัญหาใดมากที่สุดในระหว่างการให้บริการ
3. ท่านมีแนวทางที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวหรือกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์อย่างไร
4. ท่านได้รับผลกระทบทางด้านลบจากการท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนหรือไม่ อย่างไร

ตอนที่ 3 การรักษาสีงแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม

1. ท่านมีแนวทางอย่างไรในการรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ
2. ท่านคิดว่าตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ มีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงไร หลังจากมีการเข้ามาของนักท่องเที่ยว และมีวิธีจัดการอย่างไร

ตอนที่ 4 การบริหารจัดการ

1. ชุมชนของท่านมีการจัดตั้งกลุ่ม องค์กร สมาคมใด ๆ เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนของท่านหรือไม่ คืออะไร อย่างไร มีโครงสร้างองค์กรอย่างไร
2. ท่านหรือชุมชนได้นำเอารายได้ส่วนหนึ่งกลับมาเพื่อใช้จ่ายในโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือไม่ อย่างไร
3. ชุมชนของท่านมีมาตรการในการรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างไร
4. ชุมชนของท่านมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับกิจกรรมของตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์อย่างไร

5. ท่านคิดว่าสิ่งใดที่ชุมชนของท่านกำลังเผชิญอยู่ ซึ่งเป็นอุปสรรค ข้อจำกัด หรือปัญหา ที่ขัดขวางกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยว

ตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมของชุมชน

1. ท่านต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ อย่างไร
2. จะมีแนวทางใดที่จะส่งเสริมให้คนในชุมชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร
ภาควิชาศิลปการพิมพ์
รายชื่อนักศึกษาและผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์
สงวนลิขสิทธิ์

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์

กลุ่มผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

พระสมุห์วิโรจน์ รองเจ้าอาวาสวัดปราสาทสิทธิ์
 นายสุรเชษฐ์ ปิตะวาสนา นายกเทศมนตรีตำบลศรีดอนไผ่
 นายวิทยา กอประเสริฐสุด นายกเทศมนตรีปราสาทสิทธิ์
 นายธีรพล ตระกาลผล ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนวัดปราสาทสิทธิ์
 นางสาวกอบกุล ต้นทวงศ์ นักพัฒนาชุมชนเทศบาลศรีดอนไผ่

กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพทำสวน

นายคฤดีต วชิระเรืองสิน
 นางสมพร เกาทอง
 นายองอาจ เพ็ชรคุ้ม
 นางช้วนัย กรนพเกล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี สงวนลิขสิทธิ์

นายธีรารัง สุขเกษม ผู้ประกอบการธุรกิจค้าขายในอดีต

ป้าช้วนัย แซ่ตัน
 ป้าสาละ สุขเกษม
 ป้าแป้น ดอกไม้
 ป้าประคอง ฉายศรี
 ป้าแดง บุญแก้ว

ผู้ประกอบการธุรกิจค้าขายในปัจจุบัน

นางวิภา อัครวิกรัย
 นางงามตา ไชยบุตร
 นางสาววิญญา สอยเหลือง
 นางสาวรรณา อยู่ไว
 นางวาสนา แก้วศรีวิมล

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนวนลิขสิทธิ์

ภาคผนวก ง

ภาพตัวอย่าง การถ่ายภาพกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

ภาพตัวอย่าง การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ สงขลา เลิศสิทธิ์
ภาพที่ 35 การสัมภาษณ์นายกเทศมนตรี ตำบลศรีคอนไผ่ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

ภาพที่ 36 การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ภาครัฐและกลุ่มผู้นำท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยศิลปากร ภาควิชา
ภาพการทำประชาคมโครงการฟื้นฟูตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์

ภาพทำประชามติโครงการฟื้นฟูตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์

ภาพที่ 37 การทำประชามติโครงการฟื้นฟูตลาดน้ำวัดปราสาทสิทธิ์

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นายนิติพงษ์ บัวทอง
ที่อยู่	60/1 หมู่ 3 ตำบลหนองขาว อำเภота่ม่วง จังหวัดกาญจนบุรี 71110
ที่ทำงาน	บริษัท โกลว์ มหาชน จำกัด (โรงไฟฟ้าโกลว์ มาบตาพุด จังหวัดระยอง)
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2550	สำเร็จการศึกษาปริญญาบริหารบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป จากมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
พ.ศ. 2551	ศึกษาต่อระดับปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ ประกอบการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2534-2535	บริษัท ชีโนไทย มหาชนจำกัด
พ.ศ. 2535-2543	บริษัท เอบีบี ประเทศไทย จำกัด
พ.ศ. 2543-2548	บริษัท โกลว์ มหาชนจำกัด (โรงไฟฟ้าไอพีพี 1 จังหวัดชลบุรี)
พ.ศ. 2548-2549	บริษัท จีอี อีเนอจี ประเทศไทยจำกัด (โรงไฟฟ้าทีโก้ จังหวัด ราชบุรี)
พ.ศ. 2549-2553	บริษัท อัลสตอม ประเทศไทย จำกัด (โรงไฟฟ้าพลังงานความร้อน ร่วมบางปะอง จังหวัดสมุทรปราการ)
พ.ศ. 2553-ปัจจุบัน	บริษัท โกลว์ มหาชน จำกัด (โรงไฟฟ้าโกลว์ มาบตาพุด จังหวัดระยอง)